MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF

JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

XIII

E. C. WERLAUFF
ERINDRINGER AF MIT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1910

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

I Maj 1909 blev der af Hr. *Frederik Werlauff* i Kolding tilsendt Udg. en Afskrift af nogle af Konferensraad *E. C. Werlauff* efterladte Memoirer, der blev stillet til Udgivernes Raadighed. I Følge disse Memoirers Fortale maatte det antages, at Originalmanuskriptet, skøndt man intet vidste derom, maatte findes i det kgl. Bibliothek, men dette viste sig ikke at være Tilfældet. Derimod lykkedes det Hr. Fr. Werlauff at finde Originalmanuskriptet, der altsaa ikke i sin Tid efter den afd. Forfatters Ønske er blevet afleveret til Bibliotheket.

Den foreliggende Afskrift af Memoirerne,[1]) der upaatvivlelig er foretaget af Werlauffs yngste Søn, cand. theol. *Børge Werlauff*, er sammenlignet med Originalmanuskriptet, og dette foreligger nu trykt efter den Redaktion, som Sønnen har foretaget.

Originalmanuskriptet er skrevet i Løbet af Tiden fra 1850 til 1863 og bestaar af to stift hæftede Kollegiehæfter i 4⁰, paginerede henholdsvis: 1—84 og 1—72. Gennemgaaende er fra først af kun hveranden (venstre) Side beskreven, men i Aarenes Løb er de blanke Sider udfyldt med Tilføjelser og Noter, der vedrører og

---

[1]) Ikke engang Geheimearkivar C. F. Wegener, Werlauffs fortrolige Ven og Biograf, har kendt disse; thi han kalder den Autobiografi, som Werlauff c. 1841 indsendte til Ordenskapitulet, for „de eneste sammenhængende Efterretninger, der haves af Werlauff selv om hans Liv og Levnet.“ C. F. Wegeners Fortale til Werlauffs „Om Danebrog og Danebrogsordenen“. Kbh. 1872.

passer ind i de omhandlede Perioder. Disse Tilføjelser er i Afskriften, der maaske snarere maa kaldes en Renskrift, indførte i selve Texten, og for største Delen er i den foreliggende Udgave samme Maade fulgt, hvilket antagelig vilde være sket, hvis Forfatteren selv havde foretaget en endelig Redaktion. Skøndt Manuskriptet er behandlet meget overfladisk og uden Omhu under den tilfældige og lejlighedsvise Nedskrivning, er det dog fulgt saa nøjagtigt som muligt med Hensyn til Retskrivningen, hvorimod Interpunktionen er forandret og rettet. Udeladelser er kun foretaget ved de ikke faa Gentagelser, der forefindes, og ved nogle faa Bemærkninger af ganske privat Natur.

Udgivernes Noter omfatter alle de Personer, som Læserne kan antages ikke strax at vide Besked om, men om de mere kendte er der kun vedføjet en kortfattet Bemærkning og henvist til Steder, hvor der findes fyldigere Oplysning, særlig til Biografisk Lexikon, der jo i Almindelighed angiver Kilder.

Foruden disse egenhændige Optegnelser, der vedrører hans eget private Liv, dikterede *Werlauff* i sine sidste Leveaar, da hans Syn var saa svækket, at han vanskeligt kunde arbejde, sin Søn *Børge Werlauff* en Række Minder og Erindringer om det Tidsrum, han havde gennemlevet, om de Begivenheder, der var sket, de Stemninger og Tilstande, som Tiden havde ført med sig, uden nærmere at omtale sin egen Person. Efter Werlauffs Død blev disse Erindringer udgivne af Professor Fr. Schiern i „Historisk Tidsskrift“ 4. Række, 4. Bind, Side 245 flg., under Titel: „Danske, især kjøbenhavnske, Tilstande og Stemninger ved og efter Over-

gangen til det nittende Aarhundrede. Efterladte Optegnelser af E. C. Werlauff."

Uagtet disse dikterede Erindringer behandler hans *Tid;* og hans egenhændige Optegnelser, som nu udgives, omhandler hans *Liv;* falder de selvfølgelig dog paa mange Punkter sammen og griber ind i og supplerer hinanden. De Steder, hvor dette mest iøjnefaldende finder Sted, er i de nu foreliggende Memoirer betegnede med en Henvisning: *W. E.* og Sidetallet i „Hist. Tidsskr."

De efterfølgende Blade bringer da Bud om en Mand, hvis Navn vel nu kun er levende i Granskernes lille Samfund, men som nok fortjener at vækkes tillive i videre Krese, ikke blot fordi det var en betydelig Lærds og Forskers Navn, men fordi det tilhørte et Menneske med en udpræget Personlighed og et ganske eget Fysiognomi.

Werlauffs langtspundne Livstraad falder strax i Øje; den synes dobbelt lang, fordi den falder indenfor et Aarhundrede, der har været rigere paa Begivenheder og Omvexlinger end noget andet. Han var allerede en stor Dreng, da Efterretningerne om Ludvig XVI's Henrettelse kom hertil, og da han som en bedaget Olding paa halvfemsindstyve Aar lukkede sine trætte Øjne, var Krigen mellem Tyskland og Frankrige lige sluttet, og det tyske Kejserdømme proklameret. Kun faa Aar yngre end *Frederik den Sjette,* der var *Werlauffs* Konge, under hvis Styrelse hans Manddoms Gerning faldt,

modtog han Haandtryk af Landets nuværende Konge, ved hvis Konfirmation han var Gæst.

Men det Ærværdighedens Præg, som følger den Alderstegne, blev yderligere fremhævet hos *Werlauff*, fordi han ved sit stilfærdige Væsen og sit skrøbelige Ydre tidlig kom til at synes gammel. Studenterne kaldte ham allerede „gamle Werlauff", da han kun var 42 Aar, og Frøken Arnesen Kall siger i sine Livserindringer, at han i den Alder allerede forekommer hende at tilhøre en længst forsvunden Tid. Disse Ord — „det længst forsvundne" — er vel ogsaa dem, der bedst tegner hans Karakteristik. Han var den fødte Historiker, han skuede hellere tilbage end fremad. Fortiden talte mere til hans Sind og Sands end Nutid og Fremtid. Hans Fordybelse i, ja næsten Kælen for de gamle Dage spores ikke mindst i hans to bedst kendte Skrifter: „Antegnelser til Holbergs Lystspil" og de nævnte „Stemninger og Tilstande ved Overgangen til det nittende Aarhundrede". Hans dybe Respekt og Kærlighed til Traditionen fra de gamle Dage stod i harmonisk Forhold til hans fortræffelige Hukommelse. I et af sine sidste Leveaar sagde han den 26. Februar — Aarsdagen for Christiansborgs Brand — „Saadan var Vejret ogsaa den Dag, da Slottet brændte"; og han lod Ordene følges af et stille Suk.

Af et Suk — netop Sukket er Werlauffs naturlige Udtryksmaade, som disse Blade om hans Liv vil vise det. Men han sukkede ikke gnaven og vranten over, at dette eller hint ikke var lykkedes ham; men fordi Vemod var ham medfødt. Hans Sind er tungt fra Barnsben, den lille stille Dreng finder sin største Glæde i Bø-

gerne, og Bøgerne bliver Mandens Verden. Det var i dyb Selverkendelse, at *Werlauff* paa sin Skydeskive i „Det kgl. Skydeselskab" som sit Centrum lod det stille Studerekammer afbilde. Som det kgl. Bibliotheks Chef, som Professor historicus, som Forfatter til mangfoldige Specialafhandlinger om lærde Emner (Ravhandelens Historie, Hellig Tre Kongers Kapel, o. m. fl.) levede han mellem Bøger, Manuskripter, Excerpter og Noter. Han vovede sig nødig udenfor denne Verden. Da han i Vinteren 1822 begyndte sine historiske Forelæsninger i sin Bopæl paa Nytorv No. 117 (nu No. 17), var deres ydre Form vidt forskellig fra de andre Professorers og ret karakteristisk for ham. Han stod, iført en gammel Frakke, ved sin lille Pult, der var opstillet mod Væggen, vendte Ansigtet mod denne, Siden eller Ryggen mod sine fire—fem Tilhørere, der sad om et lille firkantet Bord, dels i hans Sopha, dels paa Stole. Al ydre Form og Hensyn var ham ligegyldig, det kom ham kun an paa Sagens Realitet. Derfor var de med de stigende Rejsebekvemmeligheder opstaaede og stadig voxende Kongresser ham en Torn i Øjet; slig Rejsen i videnskabelige Øjemed ansaa han for overflødig eller for Humbug. Selv havde han, der var født i Kjøbenhavn, aldrig været udenfor sit Fædreland, ja ikke engang besøgt Jylland. Kullens Bjerge og Kärnan i Helsingborg betragter han fra Helsingør gennem en Kikkert, men vover sig ikke over til Skaane.

Det er let nok at se hans Begrænsning. Og dog vilde intet være fejlagtigere end i *Werlauff* at se den traditionelle lærde Pedant, Bogormen, der foragter eller ikke forstaar Livet og derfor holder sig fjernt fra det. *Wer-*

lauff var tvertimod en meget sensitiv Natur, og tungsindig, som han var, gjorde hver lille Modgang stærkt Indtryk paa ham. Hans Følelse for Livets Mystik var stærkt udviklet og gav sig ofte Udslag i Tro paa Drømme og Varsler, ja i en næsten barnagtig Overtro over for Livets daglige Fænomener. Hans Erindringer giver mange Exempler herpaa, og det var vel ogsaa Grunden til, at han interesserede sig saa levende for Frimureri og andre hemmelige Selskaber.

Samtidig forholdt *Werlauff* sig da sky og ængstelig over for selve Livet. Hans Melankoli gjorde ham stille og indesluttet, aldrig bitter; men hans Medarbejdere paa Bibliotheket kendte hans evige Omkvæd, naar der var sket et eller andet uheldigt: „Ak, det bliver meget værre“. Paa den anden Side besad han som den fødte Historiker Forstaaelsens usigelig store fredfyldte Kunst. Han havde af sin Videnskab lært, at Gentagelsen var Livets første Lov, og at der intet nyt var under Solen. Ikke for intet skrev han i et Autograf-Album under sit Navn disse Linier af Prædikerens Bog: „Hvad som er, det Samme skal vorde, og hvad som er skeet, det Samme skal skee. Er der Noget, om hvilket man kan sige: see, dette er nyt? Det var allerede i forrige Tider, de som have været før os.“

Man kunde da tro, at han med dette brede og overlegne Livssyn ogsaa vilde udforme dette i sin Videnskab, at han vilde spænde de brede Buer mellem Fortid og Nutid. Men dertil har *Werlauff* ikke dristet sig eller følt sig kaldet. Han holdt sig til de mindre og lidet iøjnefaldende Opgaver. Som han til sit Valgsprog tog Ovids: „Bene vixit, qui bene latuit“ (kun den har

levet lykkeligt, som har levet i Løndom), trak han sig i sin Videnskab ogsaa saa at sige tilbage til sit Lønkammers Begrænsning. Den Skyhed, som det stille Liv havde lagt om hans Person, forplantede sig ogsaa til hans Videnskab.

Men hans Lærdom var overordentlig, hans Grundighed og Paalidelighed absolut. Sikker var han, famlede aldrig. Betegnende er hans Svar til en ung Student, som han benyttede som Amanuensis, og som undrede sig over, at der aldrig var Rettelser i Professorens Manuskripter. „Det kommer af, at jeg tænker, før jeg skriver, lille Ven“, var „gamle Werlauffs“ Svar.

Man undres ikke over, at der ikke findes Professor-Overlegenhed saa lidt som Forfængelighed hos denne Mand, der tidlig i dyb Vemod havde erkendt alle Tings Forgængelighed. Og dog — paa et eneste Punkt kan man gribe ham i noget, der i hvert Tilfælde vilde være Forfængelighed hos en anden. Den gamle Mand glædede sig nemlig som et Barn over sine Ordensdekorationer. I sit Livs Aften havde han, foruden Storkorset af Dannebrog, høje Ordener fra mange Lande: Sverige, Norge, Tyskland, Frankrig, Nederlandene osv., og han dvæler i sine Erindringer uforholdsmæssig meget derved. Det var dog maaske mere Historikerens Interesse over for disse Ordeners Opkomst og Historie, der gør dem saa skattede for *Werlauff*, end personlig ydre Forfængelighed. Stille som han levede, og svag som han var, havde han kun liden Lejlighed til at paradere for Verden med de pragtfulde Stjerner og Kors. Kun paa sin Guldbryllupsdag i sit 85. Aar, da han endelig havde ladet sig overtale til at deltage i en lille festlig Sam-

menkomst med sine Børn og Børnebørn, betingede han sig at møde med alle sine glimrende Dekorationer lige fra Storkorset til Ordenssekretærens store Elefant-Emblem.

I sine Livserindringer, der desværre undertiden er skrevne i Aarbogens springende og lidet aandrige Form, tegner *Werlauff* det bedste Billede af sig selv. Hans Optegnelser ender som sagt 1863; han levede endnu otte Aar efter at have afsluttet dem, og om disse Aar fortæller en af hans Biografer, Geheimearkivar Wegener saalunde: — — — „Han levede Sommer og Vinter i sine ikke meget hyggelige Værelser øverst oppe i Professor-Gaarden, var altid let klædt, uden Noget om Halsen, taalte ikke megen Varme og erkyndigede sig gjerne om Tidens Begivenheder; men Synet var ikke mere til Læsning, og Tiden maatte falde ham lang, naar han var alene. Det begyndte Leveaar [Juli 1869] gik dog ret taaleligt til Ende og ligeledes den første Halvdeel af det næste, skøndt han i mange Aar plejede paa hver Fødselsdag at forudsige, „at det vilde blive den sidste, han oplevede.“ Men den pludselige Afvexling af Veirliget i Aaret 1871 kunde Oldingen ikke udholde: han hensov den 5te Juni 1871, neppe en Maaned før han vilde have naaet sit halvfemsinstyvende Aar. Otte Dage efter samledes det talrige Ligfølge om hans Kiste i Frue Kirke, hans Kolleger, Venner, Disciple og mange andre ansete Mænd. Han efterlod sig næppe en eneste Uven paa Jorden; han lod sit Minde i Høiagtelse og Kjærlighed blive tilbage.“

Udg.

E. C. WERLAUFF
Efter Lithografi af Bærentzen 1842.

VEL kunde jeg endnu have Lyst til enkelte litteræere Foretagender og Udarbeidelse af et og andet Skrift, hvortil jeg haver samlet Materialier og Ideer; men min fremrykkede Alder, min aftagende Arbeidskraft og Arbeidslyst, mit Fædrelands kritiske og betænkelige Stilling, og mine egne huuslige Forhold, levne mig lidet eller intet Haab om, at jeg nogensinde vil blive i Stand dertil. I Stedet herfor vil jeg stræbe at anvende den Tid og den Kraft, der endnu maatte blive mig forundt, til at nedskrive de vigtigste Momenter af mit Liv og de meest interessante af mine Erindringer. Vel har jeg aldrig været udenfor mit Fædreland og selv i dette ei bevæget mig synderlig udenfor min Fødebye — da jeg aldrig har været enten i Jylland eller i Skaane, har jeg hidtil ikke været paa Continentet — heller ikke har min Omgangskreds nogensinde været meget udstrakt, men enhver ei alt for kort Livsbane har dog altid noget mærkeligt og eiendommeligt ved sig, som kan interessere flere end de Nærmeste, og i en paafølgende Tid maaskee mere end i den nærværende. Ogsaa har jeg oplevet flere end eet skiebnesvangert Tidsrum og mangen verdenshistorisk Begivenhed, baade i og uden for mit Fædreland, som endnu staae temmelig levende for min Hukommelse.

Det er mit Ønske, at disse Optegnelser ikke

maae kiendes af Nogen, saalænge jeg lever. Naar de, efter min Død, ere giennemlæste eller giennemseete af min Kone, af mine Sønner, mine Søsterbørn, og andre af Familien eller udenfor denne (f. Ex. Registrator Kall Rasmussen, Bibliothekar Thorsen, Conf. Rd. Wegener, Prof. Schiern, Allen; overhoved kunne de læses af Enhver som ønsker det), som de mueligen kunde interessere, er det min Villie, at de afgives til det store kongelige Bibliothek[1]), og der opbevares. Falder det i mit Lod at kunne fortsætte dem til nærværende Tidspunkt, haaber jeg, at de ville komme til at indeholde ei aldeles uvigtige Bidrag til Skildringen af min Tid. Naturligvis egne de sig hverken ved Indhold eller Form til Trykning; men vel kunne de give Bidrag til min Biographie, dersom Nogen skulde faae i Sinde at levere en Saadan.

d. 7de Marts 1850.

Werlauff.

---

1) Senere er tilføjet: „ligesom ogsaa et Haandskrift i Læderbind 8vo indeholdende Optegnelser om Tidens Begivenheder." Ved dette Bind menes vel de Erindringer, han dikterede Sønnen og som er trykt i „Historisk Tidsskrift", men selve Haandskriftet, hvortil der i Memoirerne henvises et Par Gange, har ikke været til at finde.

ERINDRINGER AF MIT LIV

I

JEG har stedse anseet det for interessant at kunne efterspore sin Herkomst giennem en lang Række af Slægtfølger, især naar der blandt disse forekommer en eller anden mærkelig Personlighed. Saa heldig er jeg imidlertid ikke, da jeg hverken paa fædrene eller mødrene Side kiender synderlig til mine Bedsteforældres Oprindelse.

Erik Werlauff eller *Verløv* er født paa Øen Hitteren (Hitterens Præstegield, Fosens Fogderie, Søndre Throndhiems Amt) 1717. Efter Fornavnet at dømme har han rimeligviis været af norsk Herkomst; mueligen en Præstesøn. Han blev 1739 dimitteret fra Throndhiems Skole og valgte Prof. *I. C. Kall* til sin Privatpræceptor. Han tog 2. Examen 1740 og theologisk Attestats d. 13de Juli 1741 med Characteer: Haud illaud. Han blev, uden Tvivl, strax efter Hører i 3die Lectie i Throndhiems Skole og Famulus hos Biskop *Hagerup* († 1743). 1742 ansøgte han Kongen om at maatte prædike for Dimiss i Throndhiem, under Biskoppens Censur. Ifølge Consistoriums Anbefaling blev dette ham ogsaa bevilget, dog uden Conseqvence

for andre.*) Derefter blev han d. 11te Mai 1743 residerende Kapellan til Rødøen, 1752 resid. Kapellan til Saltdalen; 12. Sept. 1760 resid. Kapellan til Folden (Rørstad og Kierringøen) i Saltens Fogderi, hvor han 1770 blev første Sognepræst.**)

Han døde 1773. Han var gift med *Rebekka Marie Kielstrup* (hvis Herkomst ikke kiendes), som døde i December 1788. Af deres Ægteskab havde de flere Børn, baade Sønner og Døttre, men af hvilke Ingen skal have opnaaet nogen betydelig Alder. En Datter skal være bleven gift med Præsten Angel***), men døde uden Børn. — Af deres øvrige Børn kiender jeg, foruden min Fader, med Vished kun een Søn: *Johan Friderich Werlauff*, født d. 21. Juli 1754, confirmeret d. 11te November 1770; han tog Examen Artium i September

*) *Gram* anbefalede ham paa Grund af hans „Skikkelighed og Biskoppens Recommendation"; hans Privatpræceptor *I. C. Kall* vidste „intet andet end alt skikkeligt med ham": *Anchersen*: egregium & egenum sibique probe cognitum *Verlaufium* enixe commendat.

**) Ifølge en Meddelelse til Erlandsen (Forf. af Efterretninger om den nordenfieldske Geistlighed) fra den nuværende Sognepræst, staaer han endnu i stort Rye hos Almuen som en fortrinlig Diævle- og Ganbesværger, og hentedes langt borte fra, for at bringe Fanden til en bemidlet Mand. I. *C. F. Hagerups* Levnet (Fallesens Nye Mag. for Religions-Lærere I. 2. H. S. 397) nævnes *Werløw* blandt de lyse Hoveder og Lærdomselskere i Nordland.

***) *Oluf Meldal Angel*, 1781 Sognepræst til Skiervø † 1811; gift i 14 Uger med — — — *Werlauff*; Erlandsen S. 180.

1777 og theologisk Embedsexamen d. 20de Januar 1783; han blev siden Kapellan til Flakstad i Lofoten, og var i Aaret 1793 allerede død.

1767 inscriberedes her ved Universitetet *Christopher Werlauff*, 22 Aar gammel, dimitteret fra Bergens Skole; mueligen har han ogsaa været min Farbroder og — saa født 1745 — uden Tvivl den ældste af *Erik Werlauffs* Børn.

Den næste har maaskee været min Fader *Jens Werlauff*. Det forekommer mig at kunne erindre, at han — ifølge min Salig Moders Beretning — havde været bestemt for Studeringer, men hvortil han ikke havde Lyst. Kort efterat han var confirmeret, seilede han med en Nordlandsjagt til Bergen, gik derfra videre til Søes og saae aldrig siden, enten sine Forældre eller sit Fødested. Hans Attest for Styrmandsexamen var dateret d. 25. October 1766. Han skal være født 1746. D. 13. September tog han Borgerskab som Skipper i Kiøbenhavn.

Tobias Wirth er født i Kiøbenhavn 1706; 1726 deponerede han, blev Alumnus Coll. Medicei, d. 2den September 1734 tog han Doctorgraden i Medicinen. Hans Disputats var: de morbis hæreditariis, og forsvaredes under *Johan Buchwalds* Præsidium.*) Han practiserede siden i Kiøbenhavn; blev 1742 Secretair ved Collegium medicum og

*) — — Ifølge Nicolai Kirkebog vare hans Forældre *Tobias Wirth*, Destillateur, og *Cathrine Lyre*.

fik 1743 Løfte paa at blive Provincialmedicus i Sielland efter Dr. *Elias Müller*, som døde 1752 (Worm)*). Som Provincial-Medicus boede han i Næstved, hvor han døde d. 5te September 1760.

Han blev d. 13de September 1734(?) gift med *Sophie Marie Garde*, en Datter af Over-Visiteur *Christian Garde*[1]) og 2den Hustrue *Wilhelmine Jørgensdatter Reerslev*, (gift 10. Febr. 1712, hun født 1690 † 1757). Hun var født 1713. Hendes Forældres Bolig brændte[2]), de flyttede flere Gange, tilsidst til Frue Kirke, hvorfra de ei reddede mere end de kunde bære. Min Bedstemoder levede i trange Kaar efter hans Død og døde her i Kiøbenhavn Aar 1780, d. 26de April, 67 Aar gammel.

Efter sin Faders Død kom min Salig Moder i Huset hos sin Morbroder, Provst *Hans Jørgen Garde*, 1753 Sognepræst til Viig og Asminderup i Odsherred, en from og god Mand.**) Hans Kone[3]) var derimod vel en ferm Huusmoder, men tillige en Huustyran, under hvem min stakkels Moder døiede meget Ondt. Dette lagde Grund til hendes

---

*) Ifølge Extr. Relationer, Sept. 1743 blev han d. 13. Juni d. A. beskikket til Provincialmedicus „tilligemed den nuværende og hannem at succedere".

**) Provst Garde døde d. 25de Sept. 1787, 77 Aar gammel.

---

1) Overvisitør i Kjøbenhavn Christian Hanssøn Garde født 1681, død 1743. (Danske Patriciske Slægter I. Kbh. 1891. Side 126.) Et Par lærde Henvisninger om Tobias Wirth m. m. er udeladte.

2) Under Kjøbenhavns Brand 1728.

3) Vibekka Petræa Friboe (1733—83), Datter af Artillerikaptajn Hans Friboe. (Patriciske Slægter I Side 127. — Wiberg, Præstehistorie.)

svage Bryst, som jeg vel har arvet efter hende. Jeg har derfor ikke meget tilovers for de saa kaldte ferme Huusmødre. — Efterat min Moder var kommen hiem igien til sin Moder i dennes Enkestand, maatte hun bidrage til deres Underholdning ved at giøre Pynt, især Blomster; hvilken Syssel hun endnu siden som Enke fortsatte for sin Fornøielse.

Disse mine Bedsteforældre havde tre Sønner før min Moder, som Alle døde i en tidlig Alder, de 2 ældste heed *Christian*, den tredie *Christian Wilhelm*. Efter disse var

1. Min Moder *Wilhelmine Frederike* den ældste, født 1745. Min Moders Daabsdag var, saavidt vides, d. 4. April, hun var uden Tvivl født d. 1. April, skiøndt hun aldrig vilde, at der maatte tages Notice deraf.

2. *Tobias Christian* født 1750 i Kiøbenhavn; død i Januar 1821 som Sognepræst til Vor Frue Meenighed i Odense.*)[1])

3. En Datter *Magdalene*, den Yngste, gift med en Kleinsmed *Lange* her i Byen. Begge døde de i ulykkelige Kaar og Forhold.

Det var formodentligen engang i Aaret 1779, at mine Forældre bleve forlovede. Kort efter maa min Fader være afseilet til Vestindien med Skibet „Kron-

*) Mere om ham se Worms Lexicon III S. 867, Nyerups Lexicon og Blochs fyenske Geistligheds Historie, 3die H. S. 735.

[1]) Tobias Christian Wirth (1751—1821) blev res. Kapellan til St. Knuds Kirke i Odense 1782 og Sognepræst til Frue Kirke std. 1799. Han blev 1780 gift med Barbara Magdalene Hoffgaard. (1761—1831.) (Wiberg.).

prinds Friderich". Det første Brev, jeg haver fra ham, er dateret St. Croix d. 17. Februar 1780, hvori han melder at han var ankommen d. 3die December. Han ventede sig hiem til Juli eller August.*) Kort efter hans Hiemkomst bleve de viede d. 13. October 1780, saavidt erindres, i Lyngbye Kirke, og af min Morbroder, som 1779 var bleven residerende Capellan i Slangerup.

Omtrent 14 Dage efter Brylluppet afseilede min Fader med samme Skib atter til Vestindien. I April 1781 flyttede min Moder fra Rosengaarden No. 118—19, hvor de havde boet som Nyegifte, til Magstræde No. 27, 2den Sal (nu No. 23, anden Gadedør til Høire fra Raadhuusstræde).

Her er jeg født den 2den Juli 1781.

Ligeledes min ældste Søster *Rebekka Sophie* d. 2den August 1783; og endnu en Søster *Marie Magdalene*, der døde i spæd Alder.

Den eeneste Erindring jeg haver om min Fader, er at jeg engang sad paa Trinet af Gadedøren i Magstræde, da han kom hiem og gav mig et Stykke Legetøi. Jeg kan dengang kun have været lidet over 3 Aar gammel; thi d. 4de Sept. 1784 afseilede

---

*) 1780, 3. Nov. gik Skibet „Kronprinds Friderich", commanderet af Capt. *Werlauff* til Vestindien med Provisioner (Berl. Tid.) — 1781. 8. October kom min Fader fra Vestindien. (Berl. Tid. 1781. No. 81.) — 1782. 28. Febr. førte min Fader Skibet „Kronprinds Friderich" til Vestindien (Berl. Tid. No. 17.). — I October 1782 kom min Fader tilbage fra Vestindien. (Adresse-Avisen.) I Februar 1783 afgik han til St. Croix med Skibet „Kronprinds Friderich".

han med Skibet „Laurvig“ til Ostindien, og maatte formedelst Modvind ligge længe under Helsingør. For at skaane sin frugtsommelige Kone for den smertelige Afskeed, gik han ombord tidlig om Morgenen, medens hun sov. Hans sidste Brev var dateret Friderichsnagor d. 17. September 1785; det var dengang den usundeste Tid i Bengalen; mange af Folkene vare syge; han agtede at afseile i Udgangen af December og ventede sin Hiemkomst til August næste Aar (1786).

Han døde d. 27de Marts 1786. Skibet kom hiem 1787.

Jeg mindes endnu, hvorledes min Moder og vor Tjenestepige flittigen saae efter Vinden, da Tiden nærmede sig. Da kom en Dag min Faders Ven, og siden min Salig Moders Laugværge, Forvalter *P. Poulsen* ved Gammel Holm[1]) og berettede, at der vare ankomne Breve om at megen Sygdom havde fundet Sted paa Skibet. Af den Tone hvori han talte, mærkede min Moder strax, at min Fader maatte være død; hun brast i Graad; jeg og min Søster kastede os grædende paa Gulvet. Foruden Sygeligheden (en ondartet Feber) paa Skibet, bidrog Ærgrelse over det Tab, han havde lidt paa de medbragte Vare, ogsaa til at fremskynde hans Død paa Hiemreisen.

Da min Fader sidste Gang afseilede, boede vi

---

[1]) Krigsraad Peter Poulsen blev 1783 Forvalter ved Søetatens Hovedmagasin, fik Afsked 1815 og døde 1817, 75 Aar gl. Han var gift med Johanne Sophie Koch, og deres Datter Petronelle var først gift med Kommandanten paa Christiansø, Kapt. Kohl, og efter Skilsmisse fra ham med Grosserer, Brandmajor i Kbhvn. Fr. Chr. Plum. (Se Clausen og Rist, Memoirer og Breve, XII, og G. Grove, Slægten Plum.)

i Magstræde No. 27; men i October s. A. flyttede min Moder til Hiørnet af Nye-Kongensgade og Philosophgangen i Steenhugger *Karlebyes* Gaard, derfra flyttede hun engang i 1785(?) atter tilbage til samme Huus i Magstræde (maaske paa 1. Sal?); thi her boede vi, da Budskabet ankom om min Faders Død, men da Skibet ankom, boede vi i Nyebroegade i Huset No. 5 paa 2. Sal (tæt ved Assistenzhuset).

Min Fader havde talt om, at han, efter et Par fordeelagtige Reiser, haabede at kunne slaae sig til Roe og maaske kiøbe sig et Sted paa Landet. Nu derimod havde han sat til af sin Formue paa den sidste Reise; desuden tabte han et Par Fordringer i Vestindien paa en *Chr. Rudolph* (fra 1780) stor 1500 Rdl. D. C., og paa *H. U. Passevant* (fra 1781) stor 2100 Rdl. Vest. Courant. Min Moder giorde sig siden megen Umage for at erholde noget deraf, men forgieves; Beviserne for disse Fordringer haver jeg endnu blandt mine Papirer. Imidlertid blev der dog, efter Salget af det Hiembragte m. m., udbragt i alt en Capital af noget over 6000 Rdl. Dette vilde naturligviis ikke have været tilstrækkelig til vor Underholdning — uagtet min Moder ved Bevilging af 7de April 1787 blev hensiddende i uskiftet Boe, dersom hun ikke af den almindelige Enkekasse havde havt en Pension af noget over 300 Rdl. Hun omtalte det ofte som en Styrelse af Forsynet, at min Fader, forinden sin sidste Reise, skiøndt mod hendes eget Ønske havde indskudt 1000 Rdl. for at sikkre hende denne Pen-

sion. Men hun havde altsaa kun omtrent 550 Rdl. aarlig til at ernære sig og to Børn med!

Min Salig Fader, som paa sin lange Søemandsbane havde udstaaet meget Ondt, havde bestemt, at jeg, saafremt jeg maatte yttre noget Anlæg for Studeringer, skulde anbringes hertil. Min første Underviisning erholdt jeg, uden Tvivl, i en Fruentimmerskole paa Vandkunsten. Senere læste en Student *L. V. Buch* med mig, indtil 1788, da han blev Lectiehører i Vordingborg, hvor han døde 1790.*) Derefter gik jeg i Skole hos en gammel Student *Lampe* i Læder- eller Compagniestræde.[1]) Allerede i mit 6te Aar begyndte jeg paa Latinen.

Min Barndoms og første Ungdoms Dage henrandt stille, uden synderlig Omgang med andre Børn og uden de sædvanlige Børneadspredelser. Min Moders Omgangs-Kreds var indskrænket, og hendes oeconomiske Kaar tillod hende ikke at giøre Selskaber eller at skaffe sine Børn mange Fornøielser. Hendes Laugværges, Forvalter *Poulsens* Børn og en Søn af Brygger *Hostrup* i Compagniestræde (siden kgl. Bogtrykker *Hostrup-Schultz*)[2]) udgiorde min tidligste og næsten eeneste Omgang. Kongens Hauge var vor sædvanlige Spadseretour. Jeg var over 15 Aar, inden jeg nogensinde havde været 4 Mile fra Kbhvn., det blev første Gang hos en Blegmand, som husede min Moder og os Børn

*) Suhrs Smaaskrifter II S. 120.

[1]) Skoleholder Christian Carl Lampe, død 1790, 52 Aar gl. (Richter).

[2]) Bogtrykker Jens Hostrup Schultz (1782–1849) var Søn af Brygger Hostrup og Dorothea Christine Hostrup, f. Schultz, der blev gift anden Gang med Bogtrykker Joh. Fr. Schultz. (Biogr. Lex.)

i et Par Dage. Til mine kiæreste Fornøjelser hørte det, at *Flemmer*[1]) stundom tog mig med sig paa Comedie, hvor jeg da stod paa en Bænk i Parterret. Det første Stykke, jeg saae med ham, var „Den politiske Kandestøber“; det allerførste Stykke, jeg saae i en Loge med min Moder, var „Æddikkemanden og hans Hiulbør“ og Balletten „Zigeunernes Leir“; det maa have været d. 12te eller 26de October 1789.

I Barndomsaarene forslog jeg da Tiden med Læsning i nogle Bøger, som min Salig Fader havde efterladt sig; Guldbergs Verdenshistorie, Holbergs Danmarks og Norges Beskrivelse, v. Havens Beskrivelse over Rusland, Rømers Guinea, Strøms Tilskuer paa Landet, Oxenstiernes moralske Tanker og Gellerts moralske Forelæsninger udgiorde min tidligste Lecture. Blandt min Moders faa Bekiendte hørte Bogholder *Vedel*[2]) (Farfader til nulevende Conferentsraad *Vedel*), ved Brandkassen, han eiede en lille Bogsamling, som dengang forekom mig uhyre stor; han laante mig Holbergs Danmarks Historie, Gebhardis ditto m. fl. Herved vaktes da min Interesse for den historiske Videnskab, som ogsaa yttrede sig derved, at jeg gierne søgte at nærme mig ældre Folk, naar disse talte om den forbigangne Tid eller om Personer, som de havde kiendt, eller mærkelige Begivenheder, som de havde oplevet.

---

[1]) Om Flemmer se nedenfor.

[2]) Bogholder ved Kbhvns. Brandforsikring Søren Henrik Vedel (1735—1805), gift med Marie Bertelsen, død 1794, 61 Aar gl. (Chr. Nielsens Slægtebog; Biogr. Lex. XVIII S. 305.)

Jeg havde megen Lyst til at komme ind i en eller anden offentlig Skole, hvorom der ogsaa i nogen Tid var Tale. Men da min Moder dog havde Betænkeligheder derved, lod hun mig, til Erstatning faae Undervisning i Engelsk, hvorpaa jeg begyndte omtrent 12 Aar gammel. Min Lærer var Forfatteren af det Engelsk-Danske Lexicon, *Bay*[1]), en retskaffen og værdig Mand, som med sin Kone og Datter derved blev bekiendt med min Moder. I Tydsk har jeg aldrig havt nogen Underviisning, men har selv efterhaanden lært mig dette Sprog. Underviisning i Fransk erholdt jeg først i en fremrykket Alder, men aldrig meget stadig.[2])

Da jeg i min Barndom yttrede nogen Lyst og Anlæg til Tegning, gik jeg ogsaa i nogen Tid 1793—94 paa Kunstacademiets Ornamentskole.[3])

Følgende ere de Begivenheder i eller uden for Fædrenelandet inden min Deposits i Aaret 1796, hvorom jeg opbevarer Erindring.

Medens vi anden Gang boede i Magstræde, var der engang Illumination i Byen, som dog ikke strakte sig til vor Boelig; men det forekommer mig, at Andre i Gaden havde illumineret; det maa have været i Anledning af *Lovise Augustas* Formæling d. 27de Mai 1786.

1787, October og November besøgte *Gustav III* Kiøbenhavn. Jeg var da en Aften paa Galleriet i

---

[1]) Sproglærer Christian Frederik Bay, død 1809, 71 Aar gl., gift med Bodil Marie Bay, død 1825. (Richter.)

[2]) Se W. E. Side 271, og nedenfor Side 21.

[3]) Se W. E. Side 272 f.

Riddersalen paa Christianborgslot og saae ham der spise ved Taffelet; det maa have været d. 4de November, da der var Bundteradstaffel. Det var den eeneste Gang jeg har seet den gamle, pragtfulde Riddersal;[1]) i den gamle Slotskirke har jeg aldrig været.

Vinteren 1788—89 var den længste og strængeste, vi i mange Aar havde havt. Det var i Aaret 1788, at Kronprindsen med den norske Hær giorde Indfald i Sverrig. Der var megen Bevægelse i Folk; flere Gange taltes om at Gøthaborg var indtaget. Endelig ankom Kronprindsen d. 7de December om Aftenen. Et Par Dage i Forveien var han ventet, og Alle vare beredte paa Illuminationen. Den nævnte Dag, en Søndag, vare vi alt i Seng, da der hørtes et stærkt Hurraraab i Frastand; men Moder stod op og saae nu, at man ved Gammelstrand alt begyndte at illuminere; vi illuminerede da ogsaa, og stode Alle op; jeg satte mig til at læse i „Guldbergs Verdenshistorie". Siden gik jeg ud i de nærmeste Gader med Pigen; der laae overalt en dyb Snee.

1789 udbrød den franske Revolution; jeg mindes endnu Talen om Bastillens Indtagelse, og den ængstelige Stemning mellem Folk, da, faa Aar efter, Krigen mod Frankrig udbrød, og man frygtede for, at Danmark ei kunde undgaae Deeltagelse deri.

1790, den 14de September holdt Kronprindsen med Gemahlinde sit høitidelige Indtog i Kiøben-

[1]) W. E. Side 251.

havn. Vi saae det i en Gaard paa Gammeltorv lige for det daværende Raadhuus, hos en gammel Veninde af min Moder, Frue *Garboe.*[1]) Ved Raadhuset var en Æreport opreist med Tribune, hvorfra endeel unge Piger sang; Tropper paraderede paa Torvet. Paa samme Sted var i samme Anledning Provst *H. Ussing* med sin Familie, en venlig Mand mod Børn. Næste Gang jeg saae ham, var mange Aar efter, da han gik ned fra Høiesteret med endeel Papirer under Armen i fuld Ornat og tilsyneladende ret vel tilmode, efter at være dømt fra Kald og Kiole.[2])

S. A. i October deponerede fra Odense Gymnasium *H. Chr. Flemmer,*[3]) han medbragte Brev fra min Morbroder *Wirth*, efter hvis Anbefaling han nu antoges til at læse privat med mig og i sin Tid dimittere mig til Universitetet. Mindes jeg ret, fik han, for 2 Timer daglig, 3 Rdl. om Maaneden. Han døde 1847 som Præst i Stillinge. Da han kom til os boede vi i Compagnistræde, i Bryggergaarden No. [ ] paa 2den Sal; vi vare formodentligen flyttede derhen d. A. eller 1789. *Flemmer* var Alumnus paa Regentsen. Jeg kan godt erindre

[1]) Hofraadinde Maren Garboe, Datter af Borgmester Mathiasen i Bergen og Enke efter den mærkelige Peter Severin Garboe, der efter at have været Viceborgmester i Bergen blev Læge i Tyskland og anhalt-bernburgsk Hofraad; senere praktiserede han i Kbhvn., hvor han døde forarmet 1771. Enken ernærede sig kummerligt ved at sælge Lægemidler, Piller og Saarvand til Søfarende, indtil hun fik en Arv. Hun døde 1810. (Pers. Tidsskr. II, 2, Side 199; Biogr. Lex.)

[2]) Den for sine mangfoldige Processer og sit stridbare Sind berygtede Præst Henrich Ussing (1743—1820). Han blev 1790 Sognepræst i sin Fødeby Lille Lyngby, Strø Herred, men blev afsat 1808 efter gentagne Gange at have været under Arrest og Tiltale for Brandstiftelse, Tyveri m. v. (Biogr. Lex.)

[3]) Hans Christian Flemmer (1772—1847) Søn af Parykmager Hans Flemmer, blev Student 1790, Cand. theol. 1794 og døde som Sognepræst i Stillinge, Sorø Amt. Han omtales som en begavet, virksom og godmodig Mand. (Wiberg.)

Jernstængerne i Regentsvinduerne i Stue-Etagen. Paa den Tid maatte Studenterne endnu bære Liig. Jeg har ofte som Dreng seet dem i denne Forretning; ved Liig, hvorfor godt betaltes, vare de pænt klædte og havde hvide Handsker; ved fattige Liig vare de derimod temmelig lurvet klædte, med nedhængende Støvler osv. Der vare altid nogle fattige Studenter, tildeels ei af de Bedste, som for Betaling paatoge sig de Andres Tour.[1])

1792 d. 16de Marts blev *Gustav III* skudt paa Maskeraden. Min Lærer kom og fortalte denne vigtige Nyhed, som i det Hele vakte Tilfredshed, da det var bekiendt, at han var Danmark fiendtlig sindet. I Slutningen af dette Aar eller Begyndelsen af 1793 blev jeg og min Søster inoculerede med de naturlige Børne-Kopper af Dr. (siden Professor) *Ranøe*, min Moders Huuslæge.[2]) Medens han endnu gik til os, bragte han en Dag den Efterretning, at *Ludvig XIV* var dømt fra Livet.

1793 d. 2den Februar fandt den saakaldte Posthuusfeide Sted, som skilte Regentsen ved sin Klokke (jfr. Nyerups Efterretninger om Regentsen S. 14). I vor Boelig i Compagniestræde kunde vi høre, at Vinduerne bleve indslagne hos Politiemester *Flindt,* som boede i Gaarden paa Hiørnet af Raadhuusstræde og Farvergade.[3]) Først længe

[1]) Se W. E. Side 261.

[2]) Dr. med. Andreas Broberg Ranøe (1751—1801) var en søgt og skattet Læge i Kbhvn. 1800 blev han Overmedikus paa Frederiks Hospital og Professor ved Universitetet. Han havde mange literære Interesser og var en intim Ven af Rahbek og Edvard Storm. (Biogr. Lex.; Nygård, Efterslægtselskabet og Edvard Storm. Side 52.)

[3]) Johan Thomas Flindt (1740—1805) blev Politimester i Kbhvn. 1788, men var ikke denne Post voxen. Saavel under Posthusfejden 1793 som under Tøm-

efterat dette Overfald var begyndt, ankom en Commando af Garden til Hest. Det første Opløb eller Folkebevægelse, jeg kan mindes, var den saakaldte „Philosophgangsfeide“ 1787, som varede i længere Tid og stedse fandt Sted om Aftenen.[1])

1794 d. 26de Februar afbrændte Christiansborgslot. Natten i Forveien drømte jeg, at jeg saae en stor Bygning med mange Etager staae i Brand, og Matroser klattre op og ned ad Stiger, som vare satte til Vinduerne. Fra vort Kiøkkenvindue kunde vi see Spiret falde. Om Morgenen gik jeg ud og saae Garderstalden, dengang lige for Stormbroen, brænde; det var den sidste Deel af Bygningen, som Luerne fortærede. Da henad Mørkningen man fik at høre, at der var Ild paa Slottet, lagde man ei videre Mærke dertil, da saadant ofte havde fundet Sted, uden at derfor blev giordt videre Allarm; før pludselig Stuerne fyldtes med Røg, da Ilden var brudt ud giennem Taget. Hele Natten igiennem faldt Gnister og Funker som en Ildsnee, som man dog hindrede fra at tænde paa Lofterne; da Riddersalen med dens Malerier brændte, kunde man kiende Fernislugten i Værelserne.[2])

1795. I Slutningen af 1794 begyndte jeg at gaae til Præsten, da min Moder ønskede, at jeg et heelt Aar skulde forberedes dertil; det var hos Sognepræsten til Helliggeistes Kirke, Professor

---

rersvendenes Strike Aaret efter viste han Malkonduite, han søgte saa sin Afsked, som strax blev bevilget. (Biogr. Lex.; „For Romantik og Historie“ IX. Side 409 flg.)

[1]) Se herom W. E. Side 249. 298.

[2]) Se W. E. S. 250—255, 356 om Ildebrandene i Kbhvn.

Hansen.[1]) D. 5—7de Juni — Fredag til Søndag — var Kiøbenhavns Brand. Om Eftermiddagen d. 5te Kl. $3^1/_2$ omtrent var jeg netop ude, da Klokkerne begyndte at klemte; da jeg hørte, at Ilden var paa Gammelholm, løb jeg igiennem Nicolaikirkegaard, og hørte da for sidste Gang Kirkeuhret slaae.*) Min Moder var i April flyttet til Hiørnet af Vestergade og Smedebakken[2]) (første Hiørnehuus paa venstre Haand fra Gl. Torv.). Da Ilden efter Nicolai Kirkes Brand ustandset rasede frem, tilbragte vi hele Natten vaagne med Indpakning og Forberedelse til Flytning; om Formiddagen d. 6te flyttede vi hen til min Moders Søster,[3]) der boede paa lille Kiøbmagergade; en Deel af vort Tøi kom hen paa Regentsen, hos min Lærer *Flemmer*, noget, skiøndt ei meget, brændte for os.

Et Par Uger seenere erholdt vi endelig til Leie et Par Værelser paa Hiørnet af Skidenstræde og Peterhvitfeldsstræde, som netop vare ledige indtil Efteraaret. Derfra flyttede vi hen til lille Kiøbmagergade, Huset ved Siden af Hiørnet til Landemærket, hvor min Moder boede med os i 9 Aar.

I October 1795 blev jeg confirmeret i Helliggei-

---

*) Omtrent 30 Aar senere 1825 hørte jeg, da jeg en Aften gik igiennem Østergade, en mig ubekiendt Klokke slaae, det var den nye Nicolai Klokke, som jeg nu hørte første Gang.

---

[1]) Den senere Biskop Peder Hansen (1746—1810) var Sognepræst ved Helliggeistes Kirke fra 1787 til 1799. Werlauff omtaler ham, der var en Søn af en Skomager og Christian VII's Amme, som en imponerende Personlighed, men herskesyg og lidet afholdt. (Se iøvrigt W. E. 284 f og Biogr. Lex.)

[2]) Kattesundet.

[3]) Altsaa hos den Side 7 omtalte Blikkenslager Lange.

stes Kirke. Et Aar efter blev jeg Student. Paa den Tid var man kun een Dag oppe til den mundtlige Examen Artium; det var for mig den 8de October 1796. Blandt de 12, som prøvedes den Dag, vare ogsaa Dimittenderne fra Horsens Skole. Vi examineredes dengang i Consistoriums Forsamlingssal ved det samme aflange Bord, hvorved jeg nu efter 54 Aars Forløb sidder som Consistorialis. Examinatorerne vare *Bugge, Jacob Baden, Sahl, Münter* og Brødrene *Kall. Bugge* examinerede først, om Morgenen tidlig, og da han fra sin Boelig ved Siden af Universitetsbygningen kunde gaae derind, uden at passere Gaden, pleiede han at komme i sin Morgenfrakke og med Krøller i Haaret.[1]) Examinationen var dengang langt lettere end den seenere blev, og især end den nu er; i Latin, Græsk og Hebraisk oversatte man blot de forelagte Steder og fik nogle Spørgsmaal i Grammatik; om Antiqviteter m. m. blev aldrig spurgt. At det, der fordredes i Astronomi, maa have været ubetydeligt, kan sluttes deraf, at man i Skolerne ikke havde lært noget af Mathematiken. Det Spørgsmaal, jeg af *Münter* fik i Religion, kunde jeg lige saa godt have faaet ved Confirmationen.[2])

Nogle Dage efter den mundtlige Examen vare vi alle paa een Dag tilsagte at udarbeide den latinske Stil. Vi fordeeltes hos de forskiellige Exa-

---

1) Astronomen Professor Thomas Bugge (1740—1815). Om hans nedenfor omtalte pekuniære Smaalighed, se P. Hjort, Kritiske Bidr., II. Side XXI. (Biogr. Lex.)

2) W. E. Side 262. Den senere Biskop Friedrich Christian Carl Münter (1761—1830) var theologisk Professor fra 1787—1808. (Biogr. Lex.)

minatorer; jeg var hos den daværende Decanus *Bugge*. Tilsynet var her meget løst; den Eene kunde letteligen komme til at hielpe den Anden. Inscriptionen foretoges ligeledes hos *Bugge*. Rector Magnificus var dengang Prof. *Münter;* til min Privatpræceptor valgte jeg *Abraham Kall*. Efter Regelen maatte Ingen blive Student, før han havde fyldt sit 17de Aar, men Alle, som vare yngre, angave denne Alder; om Døbeattest spurgtes ikke.

Jeg havde til den mundtlige Prøve erholdt 5 Laud. p. c. (for Latin, hvori jeg havde læst endeel paa egen Haand, uden for det Befalede, med et NB.) og et Laud. for Historien. For Stilen fik jeg ogsaa Laudabilis og kom saaledes blandt de Indkaldte. Høitideligheden foregik paa det store Auditorium; de to øverst Indkaldte, som holdt Petitio og Gratiarum actio vare to Nordmænd: *Wulfsberg*, siden Cand. Theologiæ, som i Norge har havt forskiellige verdslige Stillinger og levede endnu for nyelig;[1]) og *Storm Munch*, der er død som Biskop i Christiania.[2])

Samme Dag som jeg havde *P. O. Brøndsted* været oppe til den mundtlige Examen. Han opgav baade Iliaden og Odysseen (noget dengang uhørt), foruden adskilligt uden om i Latinen, og betragtedes derfor af os Alle som et Vidunder, hvortil der ogsaa kunde være nogen Grund, naar man betæn-

---

[1]) Niels Wulfsberg (1775—1852), blandt de nævnte mange Stillinger kan nævnes: Lieutenant, Præst i Throndhjem, Boghandler, Arkivar i Stockholm, Lærer for den svenske Prins Oscar, Overtoldbetjent osv. (C. Dunker. Gamle Dage. Ny Udg. Side 311 f.)

[2]) Johan Storm Munch (1778—1832), Biskop i Chria 1823. Han var en ivrig norsk Patriot og anerkendt Digter. (Biogr. Lex.)

ker, at han endnu ei havde fyldt sit 16de Aar. Da vi efter Høitideligheden forlode Auditorium sammen, giorde vi egentlig først Bekiendtskab. Da han logerede paa Kultorvet og jeg boede paa lille Kiøbmagergade, kom vi naturligvis meget sammen.*)

Blandt de til samme Tid Dimitterede, med hvilke jeg stiftede et nøiere Bekiendtskab, var ogsaa *Frydensberg* fra Horsens Skole, der 1803 blev Landfoged i Iisland og for nogle Aar siden døde som Amtsforvalter i Kiøbenhavn.[2]) Blandt mine øvrige, ei mange akademiske Venner, fra denne Periode var ogsaa *Zacharias Møller* her fra Byen, siden Cand. theol., nu Eier af en Sædegaard i Norge, som han erhvervede ved Giftermaal med en Enke;[3]) og saa *Mathias Rahbek*, en Halvbroder af Professoren, siden død som Præst i Jylland. Ved *M. Rahbek*[4]) blev jeg bekiendt med hans Halvbroder Professoren, som i Vinteren 1797—98(?) lærte Broderen og mig de første Grunde i Fransk.

---

*) Characteristik af *Brøndsted* paa den Tid, samt Træk af hans første akademiske Aar, i hvilke vi havde megen Omgang, se hans Biographie af J. P. Mynster, S. 8 flg.[1])

---

[1]) Om Arkæologen Peter Oluf Brøndsted (1780—1842) se ogsaa Clausen og Rist, Memoirer og Breve VI. Han boede paa Kultorvet hos Lægen Saurs Enke, da han blev Student.

[2]) Kopist i Rentekammeret Rasmus Frydensberg (1777—1840) blev Byfoged i Reykjavik 1803, Landfoged paa Island 1806, Amtsforvalter i Kallundborg 1815, i Kbhvn. 1820. Justitsraad. (Erslew: Supl. 1. Side 523.)

[3]) Cand. theol. Proprietær Zacharias Møller, død 1861, ejede Thosøe i Norge, gift med Karen Resch, død 1859.

[4]) Præsten Matthias Rahbek (1780—1846) var Søn af Toldinspektør Jacob Rahbek i hans tredie Ægteskab med Anna Olrog. Han oversatte i sin Ungdom en Del Røverhistorier (Rinaldo Rinaldini o. fl.), som han med Halvbroderens Hjælp fik udgivet. Han var først Skolelærer paa Grevskabet Knuthenborg og døde som Sognepræst til Linaa og Dallerup. (W. E. 271. — Wiberg. Erslew.)

Allerede i mit første Studenteraar og maaskee endnu tidligere hørte jeg *Rahbeks* Forelæsninger over fortrinlige danske Digterværker efter Tilhørernes Valg blandt de af ham opgivne; jeg hørte ham saaledes over „Balders Død“ og „Einar Tambeskiælver“; længere hen ogsaa over „Niels Ebbesen“. Nu, da jeg nedskriver dette, lever neppe Nogen, som har hørt disse Forelæsninger,[1]) uden Geheime-Conferensraad *Collin*. Ogsaa hørte jeg Prof. *Nyerups* første Forelæsninger over den danske Literaturhistorie 1796—97; de holdtes paa Universitetsbibliotheket. Der saae jeg første Gang den lærde Nordmand, seenere min mangeaarige Correspondent *I. C. Berg*.

Nyerups og *Rahbeks* Forelæsninger over den danske Digtekunsts Historie 1798 hørte jeg ogsaa; de holdtes i *Nyerups* Boelig paa Regentsen. Blandt Tilhørerne var *Oehlenschlæger*, som, naar der i Kiempeviserne eller andre gamle Digte, som *Rahbek* oplæste, forekom noget Pudseerligt, altid slog en høi Skoggerlatter op.

I Vinteren 1796—97 læste jeg til Examen philologicum, som jeg underkastede mig d. 11te April, og i Sommeren 1797 til Examen philosophicum, som jeg underkastede mig d. 13. October. Jeg erholdt 7 Laud. pr. c. og 1 Laud. (om jeg mindes ret i Astronomi) og blev altsaa indkaldt.

Examinatorerne, hvis Forelæsninger jeg havde freqventeret, vare: *Jac. Baden, Sahl, Abr.* og *N. Chr.*

[1]) Universitetets Patron, Prinsen af Augustenborg, gav allerede 1788 Rahbek Tilladelse til at holde æsthetiske Forelæsninger, de første af den Art i Danmark, hvorfor de ogsaa blev stærkt besøgte.

Kall, B. Riisbrigh, Gamborg, Wøldike og *Bugge*. Af disse læste begge *Kallerne, Baden, Wøldike, Bugge* og stundom *Riisbrigh* hiemme i deres Boeliger, eller, som de kaldtes, Residentser[1]); de øvrige paa Studiigaarden. Tonen og Forholdet blandt Tilhørerne var meget ulige; hos *Riisbrigh, Gamborg, Kallerne, Baden* var det i det Hele roeligt og Opmærksomhed viistes, (*Gamborg* bar jævnlig Gamacher i Stedet for Støvler og en blaa Kappe, som den Glarmestersvende sædvanlig brugte; en Student skal derfor engang have kaldt ham ind for at indsætte en Rude. Han havde mange Børn, som han opdrog efter sine egne Principer, men Flere af dem mislykkedes);[2]) hos *Bugge, Wøldike, Sahl* derimod temmelig uroeligt og usømmeligt, deels fordi alle disse vare bekiendte for at see nøie paa deres Honorar og vare strænge mod dem, som ei betalte; deels ogsaa paa Grund af *Sahls* høist pedantiske, næsten latterlige Foredrag.[3]) Hos ham slap man Hunde ind paa Auditoriet; hos

---

[1]) Jacob Badens (1735—1804) Residens var paa Hjørnet af Kannikestræde og Fiolstræde, hvor nu Metropolitanskolen er; ved Siden af hans Gaard, paa Hjørnet af Fiolstræde og Skindergade, boede Riisbrigh, og Professor i Mathematik, Jeremias Wøldike i Kannikestræde ved Siden af Borchs Kollegium; Abraham Kall (1743—1821) boede i St. Pederstræde, hvor den polytekniske Anstalt senere var, og hans Broder, Professor i orientalske Sprog Nicolai Kall (1749—1823) i den tilstødende Gaard i Studiestræde; Bugges Residens var i Kannikestræde ved Siden af Universitetsbygningen. Professor i det græske Sprog Sahl (1734—1805), som boede paa Frue Skole, hvis Konrektor han var, holdt sine Forelæsninger paa Universitetet, ligeledes Gamborg (1753—1833), som boede paa Regensen, hvis Provst han var, og Aasheim (1749—1800) paa Ulfeldts Plads No. 123. (W. E. Side 263.)

[2]) Professor i Filosofi Anders Gamborg (1753—1833) tog sin Afsked fra Universitetet 1803, da han følte sig tilsidesat, og blev Lærer i Roskilde Latinskole. (Clausen og Rist. Mem. og Breve X. — Biogr. Lex. — W. E. 265.)

[3]) Professor i Filologi Laurits Sahl var til Nar for de Studerende ved sin Urenlighed og Nærighed. (Mynster Medd. om mit Levnet S. 26. — W. E. Side 264.)

Bugge dyppede man hans Svamp i Blæk m. m. Naar man tegnede sig til *Sahl's* Forelæsninger, spurgte hans Datter (som gierne saae at man kyssede hende paa Haanden og kaldte hende Frøken, som ellers Professordøttre dengang ikke kaldtes, naar Fædrene ei havde en høiere Rang) om man ei skulde kiøbe Faderens Udgaver f. Ex. Xenophons Memorabilia, Sophocles Tragedier m. m. Hos *Riisbrigh*[1]) lærte man Logiken vist nok meget grundig, men ogsaa paa en pedantisk Maade foredraget. I den første Time gav han en Anviisning til Studier; den gik ud paa at „repetitio est mater studiorum"; han anbefalede den daglige Repetition, den ugentlige og den maanedlige ditto; naar man til Examen philos[ophicum] ei havde læst Theol. naturalis, fik man aldrig høiere Characteer end Laudabilis; svarte man i alle 4 Fag til Laud. pr. c. og tillige angav Philosophiens Historie (efter Meiners Geschichte d. Weltweisheit) fik man L. p. c. med Slange.

Wøldike kaldte endnu Forelæsningerne „Leiser" (Lectier) efter gammel Viis.[2])

I min Barndom havde det været min Agt engang at studere Medicin, ligesom min Morfader og ligesom min Morbroder *Tobias Wirth* i en kort Tid. Han havde ogsaa et Aarstid eller noget mere (formodentlig 1770—71) studeret Medicin, som mange Samtidige dengang kastede sig over i den

[1]) Professor i Filosofi Børge Riisbrigh (1731—1809) var en konservativ og dygtig Lærd, ved sin ædle Personlighed i høj Grad afholdt. (W. E. 264. — Biogr. Lex.)

[2]) Professor i Mathematik Jeremias Wøldike (1736—1813). (Biogr. Lex.)

Struenseeiske Periode. En Mand, som han meddeelte denne sin Beslutning, skrev til ham: „I kunne vel Alle blive Doctorer, men Ingen af Eder bliver Greve.“

Jeg samlede dengang Planter, Insecter m. m. Efter at have taget Anden Examen tænkte jeg en kort Tid paa Theologien; jeg hospiterede nogle Gange hos de theologiske Professorer. Dette Brødstudium havde min gode Moder helst ønsket at jeg skulde vælge, men var dog ogsaa tilfreds, da jeg snart igien opgav det. Mit Yndlingsstudium var Historien, især Fædrelandets, hvortil jeg tidlig begyndte at samle og excerpere. Min Interesse herfor næredes ved Samtaler med Professor *Abraham Kall*, med hvem jeg blev personlig bekiendt strax efterat jeg havde taget første Examen, og som i 25 Aar var min uforandrede, uforglemmelige Lærer og Velynder;*) ogsaa med Frue Skoles Rector,

*) Han døde d. 5te Dec. 1821. Søndagen før hans Død talte jeg sidste Gang med ham paa Sengen; han var dengang rask og snaksom som sædvanlig. Han var et ypperligt Hoved og besad en stupend Lærdom i Historie, klassisk Philologie og mathematiske Videnskaber. I hans overordentlige Hukommelse bevarede han en utrolig Mængde af Particulariteter og Anecdoter fra hans Tid, som desværre ere døde med ham, da han vel var meget villig til at meddele sig ved Samtaler, men derimod meget utilbøjelig til at nedskrive noget, følgelig ogsaa til Correspondance. Efter hans Død fandtes gamle Breve til ham uaabnede. [1])

[1]) Om Historikeren Abraham Kall, der tidt omtales i disse Memoirer, skal kun tilføjes, at han var født i Kbhvn. 2. Juli 1743. Han blev Professor ved Universitetet 1770 og 1781 tillige ved Kunstakademiet. (Biogr. Lex. — Benedicte Arnesen Kalls Livserindringer. Kbh. 1889.)

Justitsraad *Thorlacius*, hvis yngste Søn, der siden blev Assessor i Landsoverretten, jeg kom til at giennemgaae hans Skole-Lectier med. Den gamle *Thorlacius* var en lærd Mand og en ypperlig Latiner; vist nok ogsaa en dygtig og virksom Rector, af hvem Disciplene kunde lære meget, men ved hans pedantiske Strænghed var han forhadt af Mange. Han tiltalte saavel Disciplene som Skolens Custos med „I“. Ogsaa hans lærerige Samtaler skylder jeg meget, han var vel bevandret i den classiske Philologie og i de nordiske Oldsager; i Fortolkning af Runeindskrifter var han, indtil den Tid, neppe naaet, end mindre overgaaet af Nogen.[1])

I mine første Studenteraar samlede jeg, efter fattig Leilighed, Bøger til den danske Historie, gamle danske Skrifter m. m. Med mine faa Lommepenge besøgte jeg de forefaldende Bogauctioner, især hos Boghandler *Malling* i Springgade, hvor større eller mindre Stervbosamlinger, især fra Landet, indsattes.[2]) Her indfandt sig stadigen to ivrige Samlere af Danica: Revisor *Andersen*[3]) og Fuldmægtig *Christensen*, som havde været Assistent ved Handelen i Iisland; dennes ogsaa betydelige

---

[1]) Skúli Thorðarson Thorlacius (1741—1815) var Rektor for vor Frue Skole (ɔ: Metropolitanskolen) fra 1777 til 1803. (Biogr. Lex.) Hans Søn Christian Ludvig Thorlacius (1785—1825) blev 1813 Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, men allerede afskediget 1817. (Thaarup. Fædrel. Nekrolog. — Clausen og Rist. Memoirer og Breve. XII.)

[2]) Boghandler Christian Jensen Malling, død 1815, 67 Aar gl. (Richter.)

[3]) Revisor i danske Kancelli, Kancelliraad Halvor Andersen, der var født i Norge 1745, efterlod sig ved sin Død 1810 en stor og værdifuld Bogsamling, der gik over til det Aaret efter oprettede Universitet i Chria. (Biogr. Lex.; Nyerup og Kraft, Litr. Lex.; Werlauff, Hist. Efterr. om det kgl. Bibl.)

Samling solgtes efter hans Død ved Auktion 1816.[1]) — Bøger til den nordiske Historie vare dengang i meget ringe Priis; saaledes har jeg i Aaret 1797 kiøbt Saxo, Steph. Udg. for 1 Rbdl., Bartholins Antiqvitates ubeskaaret for 8 Skilling, Torfæi Trifolium for 8 Skilling, Wormii Monumenta med Fasti for 2 ℔ 4 Skilling.

I Aaret 1796 var en Læsesal bleven indrettet paa det store kongelige Bibliothek. Den første Inspector eller som det dengang kaldtes, Custos, der, var *B. Thorlacius;*[2]) da han reiste udenlands, kom i hans Sted 2 Nordmænd, *I. C. Berg,*[3]) den lærde norske Historiker, tilsidst Justitiarius i Stiftsoverretten i Christiania, og *H. Halling*, theologisk Candidat, seenere død som Præst i Norge 1839; hver af dem sad paa Læsesalen hver anden Dag. 1798 reiste *Berg* til Norge og *Halling* blev Copiist ved Udlaansprotocollen.[4]) Jeg, som dengang jævnligen havde besøgt Læsesalen, og kiendte noget til *Nyerup*, talte med ham om at erholde Posten paa Læsesalen, og da Ingen Anden aspirerede dertil, fik jeg den ogsaa; ved hvilken Leilighed jeg første Gang talte med Overbibliothekaren *Moldenhawer.*[5])

---

[1]) Werlauff, Hist. Efterr. om det store kgl. Bibliothek Kbh. 1844. S. 282.

[2]) Børge Riisbrich Thorlacius (1775—1829), Søn af ovennævnte Skúli Thorlacius. Efter sin Rejse blev han ansat ved Universitetet 1800, og blev Professor i Filologi 1802. Hans mangfoldige Hverv og Stillinger kan ikke nævnes her. Som Lærer og Lærd var han ikke fremragende, men han var et meget afholdt Menneske. (Biogr. Lex.; samt B. Arnesen Kalls Livserindringer.)

[3]) Den bekendte Jens Christian Berg var født af norske Forældre i Kbh. 1775 og var Amanuensis ved kgl. Bibliothek 1795—98. Justitiarius i Christiania Stiftsoverret 1814—44. Død 1852.

[4]) Vistnok Johan Halling, født i Kongsberg 1773, theologisk Kandidat 1795 (Badens Universitets Journal, 3. Aarg.) og 1796 Custos paa det kgl. Bibliothek. Senere Præst i Porsgrund i Norge. Død 1839.

[5]) Professor Rasmus Nyerup (1759—1829) var fra 1790 Bibliothekssekretær

Mandagen d. 6te eller 13de August 1798 var den Dag, paa hvilken jeg tiltraadte min Stilling paa Læsesalen, og derved min Tieneste ved dette Institut, hvori meer end 52 Aar af mit Liv ere henrundne.*) Dengang ansaae jeg det som en stor Lykke; mangen Gang i en følgende Tid har jeg ønsket, at jeg aldrig var kommen der. Alle mit følgende Livs Skiebner og Vilkaar, baade gode og onde, knytte sig til denne Stilling. Mueligen var jeg i en anden ikke bleven lykkeligere; men nu i mit 70de Aar tænker jeg mangen Gang i mit stille Sind — havde Du dog ikke valgt, eller rettere havde Tilfældet ikke ført Dig ind paa den Bane! Derfor har jeg heller ikke villet bringe Nogen af mine Sønner an der, skiøndt dette vel har bidraget til at skaffe mig deres Miskiendelse og Uvillie.**)

*) I min Bibliotheks-Historie har jeg ikke nøiagtigen villet betegne Tiden, da jeg vilde undgaae alle Lykønskninger m. m., dersom jeg skulde opleve de 50 Tjeneste-Aar der, som jeg nu da haver opnaaet.

Opgangen til Bibliotheket var dengang giennem Porten, hvor nu Sprøiten staaer. I Forsalen stod en udstoppet Elephantunge, en udstoppet stor Stud, uden Tvivl den saakaldte Forsoningsoxe; paa Væggen hængte det saakaldte Holger Danskes Grødfad, under Loftet et Skelet af en Slange eller Krokodil. Her havde nemlig tidligere været Opgang til Kunstkammeret. I Porten sad en Kagekone.

**) Jeg vil haabe, at Begge nu, da jeg skriver disse Linier, i Juli 1852, ere i en Stilling, som vil berede dem mere Roe og Lykke end den, der faldt i mit Lod.

ved kgl. Bibliothek. 1796 blev han succederende Universitetsbibliothekar, men forlod først det kgl. Bibliothek 1803. — Professor Daniel Gotthilf Moldenhaver (c. 1753—1823) var Overbibliothekar ved kgl. Bibliothek fra 1788 til sin Død.

Kort efterat jeg var kommen til Bibliotheket døde *Suhm* d. 7. September. Et talrigt Følge ledsagede ham til hans Hvilested i Friderichs tydske Kirke paa Christianshavn, fra hans Gaard i Pustervig; det var d. 17de September. Endeel yngre Studenter, deriblandt ogsaa jeg, fulgte med og bare Liget den hele Vei.[1]) Imidlertid havde denne Høitidelighed dog ikke det rørende og imponerende som *Bernstorffs* i Sommeren 1797, hvortil jeg var Tilskuer fra en Trappe i Broegaden paa Christianshavn.

Engang i October 1799 spurgte jeg Professor *Nyerup* paa Bibliotheket, om Posten havde bragt noget Nyt. „Ikke noget af Betydenhed," svarede han; imidlertid stod der i Slutningen af Hamb. Corresp., at der var kommen Efterretning, at *Buonaparte* var kommen tilbage til Frankrig; men Avisen selv ansaae det blot for et løst Rygte. Men han var rigtig nok kommen tilbage d. 9de October. En Maanedstid efter kom Een paa *Mallings* Bogauction i Springgaden, som fortalte, at Posten havde bragt Efterretning om Revolutionen d. 18de Brumaire. *H. G. Sveistrup*[2]), en ivrig Republikaner, sagde nogle Dage efter, at nu vilde det snart være ude med Republiken. Buonapartes Opløsning af de 500's Raad var et Sidestykke til Parlamentets Opløsning af *Cromwell.*[3])

[1]) Historikeren, Kammerherre Peter Frederik Suhm (1728—98). Se om hans Begravelse: Clausen og Rist, Memoirer og Breve III, S. 39.

[2]) Hans Guldberg Sveistrup (1770—1824) var cand. jur. og havde været Huslærer hos Drewsen paa Strandmøllen. Han var en af Tidens ivrigste Frihedssværmere og Venner med Rahbek og Malthe Brun. Han udgav et „Philosophisk Repertorium", blev 1808 Translatør, 1813—14 Notarius publ. i Bergen. (Biogr. Lex.)

[3]) Se W. E. 248 ff.

Ved Kongens Fødselsdag 1799 udsatte Universitetet som historisk Opgave: „At bestemme det karakteristiske i de nordiske Folks Maade at fægte og føre Krig paa, og opgive de Slutninger, hvilke deraf kunne drages." Jeg forsøgte at besvare denne Opgave paa temmelig stift og maadeligt Latin, og vandt Prisen i Aaret 1800. Det Hele var et svagt Ungdoms-Arbeide, som det kunde ventes af en 18 Aars Yngling, og det faldt mig aldrig ind at udgive det i sin oprindelige Skikkelse. Derimod tænkte jeg i en følgende Tid oftere paa at omarbeide det. En Plan til et saadant Arbeide leverede jeg i „Skandinavisk Museum" 2det Bind. Langt hen i Tiden kunde jeg ei undgaae at meddele en lærd Ven Capitain *Jahn*[1]) det til Giennemsyn, og han omtaler det i Fortalen til sin „Udsigt over det nordiske Krigsvæsen i Middelalderen" 1825.

Jeg havde begyndt at lægge mig noget efter det islandske Sprog og — om jeg mindes ret — næste Aar, 1800, blev jeg udnævnt til Magnæansk Stipendiar. Jeg havde nærmest mine Velyndere *A. Kall* og *Thorlacius* at takke derfor. Det var et Exemplum sine exemplo, at en Ikke-Islænder erholdt en saadan Ansættelse, skiøndt der var et Slags Præcedens derfor, idet nemlig Justitsraad *Thorlacius's* næstyngste Søn *Theodor,* der siden blev Sysselmand i Iisland, men var født i Kolding,

---

[1]) Kaptajn Ferdinand Henrik Jahn (1789—1828) var den første egentlige Krigshistoriker her i Landet, og stiftede et militært Tidsskrift af Betydning. (Biogr. Lex.)

havde været det.[1]) En Anomalie var det altid, og mod Fundatsen, hvorfor ogsaa Commissionens 1ste Medlem *I. E. Colbiørnsen*[2]) havde erklæret sig mod Valget af os Begge.[3]) — Der var paa den Tid ei meget at bestille ved Legatet. Mit fornemste Arbeide bestod i at hielpe Commissionens Secretair, daværende Justitsraad *Thorkelin*[4]) ved Collationeringen af Membran-Codices af Magnus Lagabøters Gulathingslov; ligeledes forsøgte jeg mig paa den latinske Oversættelse af den. Blandt Commissionens Medlemmer var dengang den lærde Iislænder, Forfatteren til Priisskriftet om Nordens gamle Digtekunst, *Jon Olafsen*. Med ham blev jeg ved denne Leilighed bekiendt; han giennemgik adskilligt af de islandske Sager med mig. Han arbeidede dengang paa sine Supplementer til *Ihres* Glossarium[5]), som skulde have udkommet paa Videnskabernes Selskabs Bekostning. Nogle Ark vare allerede trykte 1807, da Ildebranden fortærede Oplaget og Værket derved standsede. Uden Tvivl vilde, om ei det Hele, saa dog et Udtog deraf, endnu være af Værd; thi *Olafsen* var meget heldig i træffende etymologiske Conjecturer. Han var

---

[1]) Theodor Thorlacius (1774—1850) blev 1800 Sysselmand paa Island, 1818 Herredsskriver i Ulfborg Herred og 1820 tillige Byskriver i Ringkøbing. Afsked 1840.

[2]) Konferensraad, Justitiarius i Højesteret Jacob Edvard Colbjørnsen (1744—1802) var Medlem af Bestyrelsen for det Arnamagnæanske Legat.

[3]) Professor Arni Magnusson (1663—1730) havde paa sit Dødsleje af sin Formue og sine Samlinger stiftet det arnamagnæanske Legat til Fordel for to *islandske* Stipendiarer, der skulde udgive Haandskrifterne og studere den nordiske Oldlitteratur.

[4]) Islænderen Grímur Jónsson Thorkelin (1752—1829) var Kommissionens Sekretær fra 1777 til sin Død. 1783 extr. Professor, 1791 Geheimearkivar. Konferensraad. (Biogr. Lex.)

[5]) Johs. Ihre, Glossarium svio-gothicum. Upps. 1769.

en høist ædel Character; *P. E. Müller*[1]) tænkte sig ham stedse som en Niall. Skulde jeg i en anden og bedre Verden møde alle dem, jeg i Livet har kiendt, ordnede efter deres moralske Værd, er jeg overbeviist om, at han vilde staae øverst. Han levede nøisom og indskrænket af en kongelig Pension af 550 Rdl. Han havde engang søgt et Klokkerembede her i Byen, men ei erholdt det. 1811 fulgte jeg ham til hans sidste Hvilested paa Trinitatis Kirkegaard her i Byen. Hans Brodersøn var *Fin Magnussen*, som kom herned 1798, og blev magnæansk Stipendiar. I hans første Studenteraar førte han et temmelig ørkesløst Liv, forfaldt noget til Spil, giorde Gield, var stundom ude fra Regentsen flere Nætter m. m. Farbroderen hialp ham igien paa Fode, saa godt han kunde, og sendte ham tilsidst op til Iisland i Aaret 1800.

Jon Olafsen havde en ældre Broder *Eggert*, Forfatter til den iislandske Reisebeskrivelse, og *Magnus*, Etatsraad *Finn Magnussens* Fader. Han fortalte mig en mærkelig Drøm. Medens de alle 3 laae her ved Universitetet, drømte han engang, at de alle vare gaaede ud paa Amager ved Stranden. Han syntes at være gaaet bort i nogen Tid, men da han kom tilbage, traf han kun den yngste Broder. Paa Spørgsmaalet, hvor er *Eggert*, svarede han ikke, men pegede ud over Havet, hvor der viiste sig svære Brændinger som i Iisland. Som bekiendt forgik han med sin Familie

[1]) Historikeren, Biskop Peter Erasmus Müller (1776—1834). (Biogr. Lex.)

paa Bredefiorden 1768, da han skulde tiltræde sin Embedsstilling.[1])

Engang i Sommeren 1800 kom jeg op paa Geheime-Archivet. *Thorkelin* fortalte der, at Efterretning var kommen om Fregatten „Freias“ Optagelse af engelske Krigsskibe (d. 25de Juni). Kort efter ankom en engelsk Flaade for at fremskynde Underhandlingerne. Dette lykkedes ogsaa, og Flaaden gik bort; men Alle forudsaae og følte, at Freden ei vilde blive af lang Varighed.

Da i Marts Maaned næste Aar Studenterne opfordredes til at gribe til Vaaben, lod jeg mig ogsaa indskrive. Men den Eftermiddag, da vi Alle samledes paa Landkadetacademiet for at inddeles i Compagnier, kom *Abr. Kall* derud ligesom flere Professorer. Han frygtede, at jeg ikke vilde have Kræfter til at udholde den besværlige Exercits, og raadte mig til at opgive Tienesten; jeg fulgte hans Raad og fortrød det heller ikke. D. 2. April gik jeg ud paa Toldboden, men saae intet af Slaget, uden Røgen; den 5 Timers uafbrudte Kanonade af saa svært Skyts havde noget frygteligt ved sig. Da de første Skud faldt Kl. $11^1/_2$, troede Folk, at det var den svenske eller russiske Flaade, der

---

[1]) Den lærde nordiske Filolog Islænderen Jón Olafsson (1731—1811) var ikke knyttet til Universitetet ved særlige Stillinger, men levede et stille Granskerliv. Hans Broder Eggert Olafsson (1726—68), den lærde Islandsforsker og Digter, var bosat paa Fædreneøen, hvor han blev Vicelagmand 1767, den tredie Broder Magnus Olafsson (1728—1800) fik Broderens Stilling, da denne druknede og blev 1792 virkelig Lagmand. Oldgranskeren Finnur Magnusson (1781—1847), en Søn af Magnus Olafsson, levede i Reikjavik som Byfogedfuldmægtig til 1812 og bosatte sig saa i Kbhvn. Han blev 1815 tit. Professor, holdt Forelæsninger og udfoldede en rig Forfattervirksomhed. 1829 blev han Geheimearkivar. (Biogr. Lex. — Nyerup og Kraft, Lit. Lex.).

kom til Undsætning. — Ved Efterretningen om Keiser *Pouls* pludselige [Død] bleve Alle glade; thi man vidste da, at Krigen vilde være til Ende.

Min Stilling som magnæansk Stipendiar bestemte mig endelig til at vælge det juridiske Studium, da min Moder saa meget ønskede at jeg skulde have en Embedsexamen; thi selv tænkte jeg egentlig ikke paa at giøre Brug deraf. Det var i Aaret 1800 at jeg begyndte derpaa. Min Manuducteur var daværende Assessor i Landsoverretten *Schønheider*, siden Stiftamtmand i Viborg, Rentekammer-Directeur m. m.[1]) Jeg betalte ham i Honorar 120 Rdl. af et Gratiale (150 Rdl.), som *Moldenhawer* havde skaffet mig ved Bibliotheket. Forelæsninger hørte jeg hos *Schlegel*[2]), *Brorson*[3]) og *Hurtigkarl*[4]); de to første forekom mig de grundigste; *Hurtigkarls* over Romerretten vare temmelig overfladiske, ligesom det hele Studium af denne paa den Tid. Fem Fjerdingaar vare dengang det Tidsrum, i hvilket de Fleeste absolverede denne Examen. Jeg brugte derimod fulde to Aar dertil; jeg tog Examen i October 1802. Den skriftlige Prøve afholdtes hos *Schlegel*, som boede paa Hiørnet af Friderichsholms-Canal og Nye Kongensgade (i den Gaard som nyelig er bleven aldeles ombygt). Man betalte hver en Rdl. og fik derfor Frokost med Viin, Theevand m. m. Prøven fandt Sted paa een Dag;

---

[1]) Johan Franciscus Gottlieb Schønheyder (1773—1850). (Biogr. Lex.)

[2]) Juridisk Professor Johan Frederik Vilhelm Schlegel (1765—1836). (Biogr. Lex.) Konferensraad.

[3]) Juridisk Professor, Højesteretsassessor Christian Bagger Brorson (1762—1835). (Biogr. Lex.)

[4]) Juridisk Professor Frederik Theodor Hurtigkarl (1763—1829). (Biogr. Lex.)

der gaves 4 Spørgsmaal i Naturretten, eet i Romerretten og 5 i den danske Ret. Opsynsmænd vare de daværende to Adjuncter ved Facultetet (siden Professorer) *Bornemann*[1]) og *Chr. Krogh*[2]); men Opsynet var temmelig lemfældigt; man gik eene ned i Gaarden og Flere vare derfor vel forsynede med Excerpter m. m. Jeg erholdt Laudabilis til Hovedcharacter; men practisk Prøve underkastede jeg mig ikke, da jeg af flere Grunde var bestemt paa ikke at træde ind i nogen juridisk Stilling.

Vi boede dengang paa lille Kiøbmagergade, i Huset ved Siden af Hiørnet til Landemærket. Vor Leilighed var i Alt kun 3 Værelser. Det mindste af disse til Gaarden var mit; men mange Aftener har jeg dog læst til min Examen i samme Værelse, hvori min Moder, min Søster og Pigen sad ved deres Arbeide.

I August Maaned før jeg tog Examen, blev jeg angrebet af et Tilfælde i Brystet, som vedvarede i meer end tre Aar. Jeg fik Trykning for Brystet, kort og tør Stødhoste Morgen og Aften, foruden flere Symptomer, som kunde betegne en Lungesyge. Regiments-Chirurg *Wichmann*[3]), som efter *Ranøe* var bleven vor Læge, ordinerede mig islandsk Mos, Rugmeelssuppe, dobbelt Øl m. m. Stundom blev det bedre, stundom værre, men al-

---

1) Den bekendte Retslærde Matthias Hastrup Bornemann (1776—1840) blev 1803 Professor extraord., 1817 ordinarius. (Biogr. Lex.)

2) Nordmanden Christian Krogh (1777—1828) blev Professor jur. extraord. 1803, men gik Aaret efter til Norge, hvor han foruden sin Videnskab helligede sig Politiken. Statsraad og Stortingspræsident. (Biogr. Lex.)

3) Regimentskirurg Jacob Nicolaus Wichmann (1750—1807).

deles vilde det Onde ikke hæves. Jeg blev tilsidst vant dertil, især da jeg ikke hindredes fra at gaae ud, men jeg kunde dog ei forestille mig, at jeg nogensinde kunde blive fuldkomment restitueret, og jeg kunde ei tænke mig Mueligheden af at naae de 30 Aar. For min Moder dulgte jeg min Frygt, men denne treaarige Stemning havde den Virkning, at jeg tidlig blev fortroelig med Tanken om Døden, og at Livet aldrig er blevet mig synderlig kiært eller vigtigt; den melancholske Livsanskuelse, som siden stedse har fulgt mig, vist nok ikke til Lykke for mig selv, da den har paadraget mig megen Miskiendelse, hidrører fra hint Tidsrum, i hvilket jeg ansaae det for min Pligt at indslutte mine mørke Ahnelser i min egen Barm.*)

I Sommeren 1803 giorde min Moder, min Søster og jeg en Reise til Odense, for at besøge min Onkel, Præsten *Wirth*. Min Moder havde aldrig været der før, og overhoved ikke uden for Sielland. For os Alle var det naturligviis en stor Forfriskelse og Opmuntring. Jeg var inde i den gamle

*) Min Barndom og mine første Studenteraar hengik roelige og har kun efterladt hos mig blide Erindringer. Men, tænker jeg mig Tiden fra 1802, da jeg tog min Embedsexamen, til 1857, da disse Linier nedskrives, da udgiør den Tid jeg har tilbragt, med Sundhed, uden Bekymringer, Ærgrelse, Ængstelse for Fremtiden, Selvbebreidelse m. m. og i hvilken jeg altsaa har følt mig lykkelig og tilfreds, ei stort over 5 Aar i alt; altsaa ikke $^1/_5$ af den lange Tid! Og hvor Mange have ikke misundt mig? Faa have, som jeg, erfaret, at det Kosteligste af Livet er Møie.

Graabrødrekirke, som dengang endnu stod; og jeg saae endnu Slutningen af Arbeidet ved Odense-Canal. Min Søster ahnede dengang ikke, at hun 18 Aar seenere skulde drage ind i denne gamle Præstegaard, som Præstekone. Vi opholdt os der i alt i 4 Uger i Juli-August. Til Sammenligning med de nærværende Forhold kan bemærkes, at vi paa Overfarten over Beltet med Børtsmakken, tilbragte 7 Timer (fra Kl. 8—3) og paa Hiemreisen 16 Timer, fra Kl. 8 til 12 Aften.

I Sommeren 1801 og 1802 havde vi tilbragt nogle Dage hos Præsten *Kiær* til Liunge og Uggeløse Meenighed, omtrent 4 Mile fra Kbhvn. I Sommeren 1803 var jeg der allene i nogle Dage. Familien havde ingen Børn, men en Pleiedatter (Jfr. *Lund*), som adskillige Aar seenere ægtede Eftermanden i Kaldet, *Bondesen;* han efterlod sig flere Børn, som Alle ere komne i god Vei.[1]) Den gamle *Kiær* var en høist agtværdig Mand, en Præst af den gamle Skole, stræng religiøs, men ingen mørk Zelot, tvertimod munter og meddelsom i høi Grad; da han havde en god Hukommelse og opbevarede mange Erindringer fra sin Ungdom og fra sit Studenterliv, var han for mig meget interessant. Svaghed nødte ham nogle Aar efter til at tage sin Afsked og han døde December 1811 her i Kbhvn., hvor jeg fulgte ham til sit Hvilested. Hans agtværdige opofrende Kone overlevede ham i nogle Aar.[2])

[1]) Jacob Andersen Kjær, (1747—1812) var Præst i Lynge fra 1788 til 1809 og var gift med Else Lassen (c. 1759—1836). Hans Efterfølger Eskil Bondesen (1762—1824) ægtede 1810 Sophie Magdalene Lund (1781—1853). (Wiberg.)

[2]) En senere Note gentager næsten ordret Textens Meddelelser om Familien Kiær og udelades derfor.

Kort efterat jeg var bleven Candidat, kom jeg ind i *Dreiers* Klub, hvis Locale dengang var i Klubbens eget Huus i Læderstræde. Det var dengang endnu den sidste Efterglands af Klubbens engang glimrende Periode. *Wadum* levede dengang († 1804), *Tode,* som kom der fast daglig, *Wadum, Pram, V. C. Hiort, Nyerup, Schmidt Phiseldek* og Flere, den gamle *Dreier* ei at forglemme, *M. H. Bornemann.* Der spiltes Kort og Billiard, men der læstes og converseredes ogsaa, og der var i det Hele en munter og hiertelig Tone; flere Gange har jeg været med at tømme den store Bolle.[1]) D. 26de November 1805 feirede Klubben sit 30te Aar. *Dreyer* holdt ved denne Leilighed en skiøn og hiertelig Tale.[2]) Da jeg efter Maaltidet fulgte *Rahbek* paa Veien ud ad Vesterport, proponerede han mig at være hans Dusbroder, som jeg da blev

---

[1]) Om den saa meget omtalte „Drejers Klub" kan henvises til: Knud Bokkenheuser, Drejers Klub, Kbh. 1903. Nygaard, Efterslægtselskabet og Edv. Storm, W. E. Side 377 ff osv. De ovenfor nævnte Mænd er: Kommitteret i Rentekammeret Jens Wadum (1746—1804), der paa den Tid endnu havde stor Indflydelse paa den offenlige Mening i Kbhvn.; Lægen og Digteren Johann Clemens Tode (1736—1806), der 1800 var blevet Universitetets Rektor, men som syg og fattig levede et elendigt Liv; Digteren Christen Henriksen Pram (1756—1821), der dengang var Kommitteret i Kommercekollegiet, fandt ogsaa Trøst for fattige Kaar og et ulykkeligt Ægteskab i Drejers Klub. Victor Christian Hiort (1765—1818), der 1811 blev Biskop i Ribe, hvor han døde under sørgelige Omstændigheder, var dengang Kapellan ved Holmens Kirke og udgav sine mange aandelige Sange. Den Kammerdeputerede Conrad Georg Friederich Elias v. Schmidt-Phiseldeck (1770—1832) var en udmærket Embedsmand og en højt begavet Mand. Han hørte til Kbhvn.s tyske Verden, skrev sine Værker paa Tysk og var gift med Bispinde Münters Søster. Den bekendte Retslærde Matthias Hastrup Bornemann, som dengang kun var Adjunkt ved det juridiske Fakultet, omtales mere nedenfor.

[2]) Den forhenværende Skolebestyrer Jacob Drejer (1744—1813) stiftede sin berømte Klub 1775, der blev Samlingsstedet for Kbhvn.s ypperste Embedsmænd, Videnskabsmænd og Skønaander. Ved Aarhundredets Udgang havde den kulmineret og forenedes tilsidst med Kongens Klub. (Se Rahbeks, Mynsters, Oehlenschlägers o. a. Memoirer.)

til hans Død henved 25 Aar efter. I Slutningen af Krigsaarene meldte jeg mig i nogen Tid ud af Klubben; men traadte seenere ind i den igien; indtil jeg efter det sidste Recidiv af mit aabne Saar i Panden, i Aaret 1847 traadte ud af den for bestandig.

Blandt dem, jeg her i Klubben lærte at kiende, var der Ingen, med hvem jeg fik en længere og fortroligere Omgang, end med *Malthe Møller*, efter sit „Repertorium for Fædrelandets Religionslærere" dengang almindelig benævnet „Repertøren". Det var en høist kundskabsriig Mand, velbevandret i Literærhistorien, begavet med en ualmindelig tro Hukommelse. Han havde et rigt Forraad af Anecdoter, baade fra sit Ophold i Tydskland og her hiemme, og da han holdt meget af at meddele sig, var hans Omgang meget søgt; han var overhoved et af de meest interessante Mennesker, jeg har kiendt. Han var en trofast Ven af dem, til hvilke han engang havde sluttet sig (blandt hvilke jeg hørte), men temmelig stræng og uforsonlig, naar han fik Nag til Nogen eller troede sig fornærmet. Uagtet hans næsten altid fortrykte oeconomiske Stilling (han var en slet Huusholder) og jævnlige Sygelighed kom han dog altid i godt Humeur, naar Nogen kom til ham, og undlod da aldrig ogsaa at opmuntre Andre. Generalkrigscommissair *Neergaard*[1]), som i mange Aar hyppigen kom til ham, sagde derfor, at i hvor slet Stemning han

---

[1]) Veterinæren, Generalkrigskommissær Jens Veibel Neergaard (1775—1864). (Biogr. Lex.)

end var, blev den dog altid bedre hos *Malthe Møller*. Ogsaa Prof. *Th. Baden*[1]) og Dr. *Pingel*[2]) hørte i de seenere Aar til hans jævnlige Omgang. Jeg har ikke kiendt Nogen, hvis Selskab og Samtaler i mangen mørk og sorgfuld Time har adspredt og opmuntret mig saa meget i de 30 Aar, i hvilke vi havde kiendt hinanden. Han døde d. 22de Juli 1834 af Asthma, hvoraf han i længere Tid havde lidt meget. Da jeg selv i den Sommer første Gang leed af mit Tilfælde i Panden, havde jeg i meer end 3 Maaneder ei seet ham; Dagen før hans Død kiørte jeg hen til ham; han kunde ei tale, men kiendte mig dog og trykkede min Haand for sidste Gang. I de sidste Aar vare hans Kaar blevne mere sorgfrie, deels formedelst en Arv af 1000 Rdlr., som en Major *Holst* (en Nordmand af Fødsel) ved Testament efterlod ham.[3])

Omtrent paa samme Tid lærte jeg ogsaa vor siden saa berømte *Oehlenschlæger* at kiende, jeg besøgte ham undertiden, saavel paa Vestergade, som i Friderichsberg-Allee. Han forelæste mig efterhaanden sin „Vaulundur", „Jesu Liv og Død", „Langelandsreisen" og „Aladdin".

Allerede 1799 havde jeg lært at kiende den siden i sit Fødeland ogsaa berømte svenske Digter

---

1) Kunsthistorikeren, filologisk Professor Torkel Baden (1765—1849). (Biogr. Lex.)

2) Geologen Christian Pingel (1793—1852). Han blev 1832 gift med den bekendte Johan Chr. Drewsens Datter Ophelia Drewsen (1801—1895). (Biogr. Lex.)

3) Christian Malthe Møller (1771—1834) rejste 1792 som theologisk Student til Jena og udgav her 1795—97 anonymt sit meget omtalte Repertorium, der redigeredes paa en opsigtsvækkende og hensynsløs Maade. Senere i Livet faldt han til Ro og var Redaktør af „Berlingske Tidende" 1829—34. (Hist. Tidskr. V. 2. Side 85 flg.)

P. H. Ling, som i dette Aar kom til Kbhvn., hvor han flittig besøgte det kongelige Bibliothek. Han opholdt sig her til Aaret 1804, i hvilken hele Tid vi stadigen havde Omgang.*)[1])

Da min Moders Leilighed paa Lille Kiøbmagergade var saa meget indskrænket, besluttede hun sig, efter at have boet der i 8 Aar, til at flytte i October 1804. Vor nye Boelig var i Friderichsberggade hos en Farver strax paa venstre Side fra Torvet; Huset er for faa Aar ombygt aldeles. Men længe skulde min Moder ei glæde sig ved de større Beqvemmeligheder. D. 18de November næstefter gik hun tilsyneladende sund og rask til Sengs; næste Morgen kunde hun ei staae op; Torsdagen derefter begyndte hun at phantasere. Stadsphysicus Dr. *Scheel*, som blev kaldet, erklærede det for en Nervefeber, og havde fra Begyndelsen, paa Grund af hendes Alder og svagelige Constitution, kun lidet Haab. Natten mellem d. 26de og 27de hensov hun ved en stille og blid Død. Maatte en saadan engang blive mig til Deel!

Løverdagen d. 24de om Aftenen udbrød der en Ild i noget Klæde i Kielderen. Røgen trængte ind

*) Efter mit Kiendskab til ham her og vor Correspondance i adskillige Aar efter hans Hiemreise, har jeg i det svenske Tidsskrift „Frey" 1848, Nr. 2 meddeelt „Bidrag til P. H. Lings Biographie" (ogsaa særskilt aftrykt); maaske det eeneste, der hidtil paa Dansk er trykt i et svensk Tidsskrift.

[1]) Den berømte Gymnastikpædagog og Digter Per Henrik Lings interessante Personlighed (1776—1839) har fremkaldt en stor Mængde Skildringer af hans mærkelige Liv. (Se W. E. Side 272.)

i vore Værelser, og min Moder, skiøndt ikke længer ved sin Samling, mærkede det. Vi boede paa 2den Sal og der var kun een Opgang; det kunde have altsaa blevet baade farligt og vanskeligt at faae hende bragt i Sikkerhed. Ilden slukkedes Gud skee Lov! snart, men hine Øieblikke vare maaskee de skrækkeligste i mit Liv. Mandagen d. 3die December blev hun begravet paa Frue-Assistenzgaard. Der blev lagt en Steen over Graven med følgende Indskrift af mig:

„Vædet af barnlige Taarer bedækker denne Steen Støvet af den ømmeste Moder *W. Fr. Werlauff* født *Wirth.* Født d. 1ste April 1745, død d. 27de Nov. 1804.*) Hun forlod denne Verden, moden for en høiere; der venter hun at samles med dem, som begræde hende her.“

Desværre forsømte jeg i sin Tid at lade Gravstedet fornye; tildeels fordi jeg aldrig uden Vanskelighed kunde finde det igien, midt inde paa Kirkegaarden, naar jeg søgte det.

Min Søster var i Sommeren samme Aar bleven forlovet med Stud. theol. *A. H. Steenbuch*, som nu flyttede ind til os. Næste Foraar tog han Embedsexamen med Character Laudabilis. Hans Fader, Præst i Uggerslev i Fyen, havde erholdt Løfte af Oberst *Schøller* til Margaard, hvis Lærer han havde været, om Søndersøe Kald for Sønnen, naar det blev ledigt efter den gamle udlevede Præst

*) D. 27de Nov. 1847 havde jeg sidste Gang Audience hos Christian VIII.

Kanneworf. Kort efterat han havde taget Examen, reiste han derfor med min Søster over til hans Fader i Fyen. *Kanneworf* nedlagde Embedet, *Steenbuch* blev kaldet, havde i November Bryllup, og var saaledes Præst og Ægtemand, inden han fyldte 26 Aar.[1]) I de faa Uger imellem April Flyttetid 1805 og deres Bortreise opholdt min Søster sig i Huset hos den gamle Cantor *G. D. Buch*, som boede paa Hiørnet af Landemærket og lille Kiøbmagergade, altsaa ved Siden af vor gamle Boelig.[2]) En Klokkesnor, som hang ned fra hans Logerendes Vindue var engang kommen i Klemme i et af vore Vinduer; den gamle *Buch* kom ind til os, for at faae det aabnet; derved bleve vi kiendte med dem; det var ei længe før vi flyttede. Uden denne ubetydelige Anledning vilde min Søster ei kommet der i Huset og jeg ikke blevet [bekiendt?] med denne Familie. *Buch* døde 1807 i en Alder af 87 Aar. Han havde som Discipel i Viborg Skole været med at synge eller ringe Klokkerne — jeg mindes ei ret hvilket — efter Friderich IV' Død.

I April 1805, da min Søster og jeg skildtes ad, flyttede jeg hen paa Hiørnet af Laxegaden og Sqvaldergaden No. 195 i Chocolade- og Penne-

---

[1]) Augustinus Herman Steenbuch (1780—1845) var Søn af Sognepræst til Uggerslev, Hans Steenbuch (1737—1810). Han blev theologisk Kandidat 3. Maj 1805, giftede sig 12. Nvbr. 1805 med Rebekka Sophie Werlauff og blev Præst i Søndersø i Fyen 7. Febr. 1806 efter Pastor Matthias Jacob Kannewurff (1725—1808), der blev i Præstegaarden til sin Død. 1818 blev Steenbuch res. Kapellan til St. Hans Kirke i Odense og 1821 Sognepræst til Vor Frue Kirke efter Konens ovennv. Morbroder Pastor Tobias Wirth. (Wiberg. — Erslew.)

[2]) Den gamle Stadskantor Gert Didrik Buch havde netop den 24. Marts mistet sin Hustru Johanne Henrika Garben. (Richter.)

fabricør *Byrstings* Huus, hvor jeg paa første Sal leiede 2 Værelser. Min Vert og hans Kone vare skikkelige og brave Folk, af den gamle Art, hos hvem jeg i Sygdomstilfælde nød god Pleie og Tilsyn. Manden døde under mit Ophold her i Foraaret 1812; Konen døde 1824. Jeg har ikke boet eene paa noget andet Sted; de $10^1/_2$ Aar jeg levede her, vare vistnok ikke aldeles sorgfrie; imidlertid tilbragte jeg dog her lykkeligere og roeligere Dage, end nogensinde i en følgende Tid.

I Aaret 1805 oprettedes Universitets-Directionen. Engang om Sommeren spurgte *Moldenhawer*[1]) mig, om jeg vilde være Bibliothekssecretair i *Engeltofts* Sted, som var blevet det i 1803, men nu skulde indtræde som Secretair og Bureauchef i Directionen.[2]) Naturligviis sagde jeg „Ja", og erholdt min Bestalling d. 2den November. Gagen var 400 Rbdl. En Cand. theol. *H. Halling*[3]), en Nordmand, var Copiist ved Udlaaningsprotocollen og ældre ved Bibliotheket, som i personlig Alder, end mig, men *Moldenhawer* kunde ei lide ham. Han blev fra den Tid bitter stemt mod mig, som

---

[1]) Konferensraad Daniel Gotthilf Moldenhawer (c. 1753—1823) var født i Königsberg og blev 1783 Professor i Theologi ved Kbhvn.s Universitet og 1788 Overbibliothekar ved det store kgl. Bibliothek. Han havde desuden mange andre Embeder, der gav ham megen Indflydelse og store Indtægter. Han var i Besiddelse af megen Lærdom og stort Administrationstalent. (Se Biogr. Lex., og desuden om hans mærkelige Personlighed: Thiele, Af mit Livs Aarbøger; Jacob Deichmanns Minde; Chr. Bruun, Erindringer fra det gamle kgl. Bibl.; Werlauff, Efterr. om det kgl. Bibl.; Werlauff, Det kgl. danske Selsk. f. Fædrelandets Hist. og Sprog.)

[2]) Historikeren, Konferensraad Laurids Engelstoft (1774—1851) blev 1803 Professor extraord. ved Universitetet og var 1803—05 Sekretær ved det kgl. Bibliothek. (Se om Engelstoft: Johs. Steenstrup, Historieskrivningen i Danmark. Kbh. 1889.)

[3]) Se Side 27.

han uden al Grund antog at have søgt om Posten. Faae Aar efter blev han Præst i Porsgrund og er seenere død.*)

Min Middagsmad tog jeg deels i længere eller kortere Tid ved Familieborde, for Betaling, f. Ex. hos ovenomtalte *Zach. Møllers* Moder og hos Kammerraad *Bøeg,* men for det meeste dog paa Restauration eller som det dengang kaldtes Spisequarter, som Abonnent. I de første Aar hos *Schmidt* paa Hiørnet af Boldhuus- og Admiralgaden, seenere

*) Min Bestalling var dateret d. 1ste Nov. Fra den Dag regnedes altsaa mit Jubilæum som Embedsmand d. 1ste Nov. 1855. Om Morgenen modtog jeg fra Consistorium en meget smigrende og hiertelig Lykønskningsskrivelse (opsat af Universitets Rector Etatsraad *Larsen*); seenere indfandt han sig med Decanerne *Clausen, Bornemann, Eschricht* og *Westergaard.* Cultusministeren *Hall* kom og overbragte mig Decorationen som Storkors af Danebroge. Følgende lykønskede mig paa denne Dag personligen: Confraad *Aagesen,* Prof. *Allen, Agier,* Prof. *O. Bang,* Prof. *T. Becker,* Prof. *Th. Bornemann,* Canc. *Brücker, Bølling,* Canc. *F. Fabricius, Forchhammer,* Comm. *Garde,* Prof. *Gram,* Prof. *Hauch, Gundorph, Vilh. Holst,* Confrd. *Kofod,* Etatsr. *Krieger,* Kammerr. *Lassen,* Prof. *Levy,* Etatsr. *Linde, Madvig,* Pedellen *V. Müller,* Biskop *Martensen,* Prof. *Mehren, Moldenhawer,* Prof. *Oppermann,* Prof. *Otto,* Etatsr. *F. C. Petersen,* Prof. *N. M. Petersen,* Cand. *L. Petersen,* Etatsr. *Rafn,* Prof. *Ramus, Kall-Rasmussen,* Dr. *W. Rothe,* hans Søn, *Rovsing,* Prof. Th. *Scharling,* Prof. chem. *Scharling,* Canc. *Schøning,* Prof. *Schiern,* Capt. *Schiern, Sibbern,* Etatsr. *Skrike,* Prof. *Sommer,* Prof. *Steenstrup,* Prof. *Stephens,* Etatsr. *Thiele,* Prof. *Thorsen,* Dr. *Ussing,* Confraad *Wegener, Velschou, Worsaae, Joh.*

hos *Eisens* i l. Kirkestræde.[1]) Begge Steder vare ei langt fra min Boelig.*)

I Vinteren 1805—6 fik jeg min Middagsmad hos Kammerraad *Bøeg*.[2]) Mod Foraaret flyttede de ud paa deres Gaard paa Friderichsberg, hvor jeg i et Par Ugers Tid daglig gik ud. Veiret var endnu meget koldt, og engang i Slutningen af April gik jeg derud i stærkt Sneefog og Blæst. Jeg er maaskee da blevet forkiølet, thi nogle Dage efter (d. 1ste Mai 1806) vaagnede jeg syg om Morge-

---

Oehlenschlæger, Gehconfraad *Ørsted* — i Alt 60. De følgende Dage kom: Genmajor *Baggesen*, *Brosbøll*, Politidirectør *Bræstrup*, Secrtr. *Giessing*, Justitsr. *Klee*, Overhofmarsk. *Lewetzau*, Confraad *Linde* (Kort), Grosserer *Nathanson*, Prof. *Olufsen* (Classens Bibl.), Frue *Kofod* f. *Wendt*, Gehconfraad *Treschow* (Kort), *Will. Oehlenschlæger*.

Man siger, at de fleste Fattige kun have eet Glandspunkt i Livet, een Oase i deres Livs Ørken — nemlig deres Confirmationsdag. Mit Liv har hidtil havt to Glandspunkter: 13de October 1836, da jeg som Rector holdt Talen ved Universitetsbygningens Indvielse, og 1ste November 1855, da mit Jubilæum indtraf; noget tredie venter jeg ikke.

*) I Slutningen af Aaret 1805 indbød Professor *Münter* mig til at følge sig paa en Tour til Lethraborg, for at undersøge Levningerne af det gamle Leire. Vi tilbragte et Par Dages Tid der, og laae paa Lethraborg. *Münter* har ogsaa nævnt mig i hans udgivne Afhandling om Leire.

---

[1]) W. E. Side 364.

[2]) Niels Sommerfeldt Bøeg blev 1781 Amtsforvalter i Korsør og Antvorskov Amter, fik 1788, da han ogsaa kaldes Landvæsenskommissær, Rang med Kammerraader, og blev 1790 afskediget paa Grund af Kassemangel. (Medd. af Arkivar G. Kringelbach.)

nen, blev hver Dag værre og fik tilsidst af Dr. *Scheel*[1]) det Raad at lægge mig ud paa Friderichshospital. Dette skeedte ogsaa Søndagen d. 4de Mai. Med megen Sindsroe beskikkede jeg mine dengang kun faae Anliggender, gav Værten Nøglen til mine Værelser, og kiørte ud til Hospitalet. Mandagen d. 5te begyndte jeg at phantasere, og laae saaledes hen i en Tilstand mellem Liv og Død (Sygdommen var febris scarlatina putrida), indtil d. 8de, da jeg pludseligen kom til min Bevidsthed og Krisen var overstaaet. Endnu haver jeg en dunkel Erindring om mine Phantasier; stundom forekom det mig, at jeg vandrede i Kiøbenhavn, som Byen var for et Par Aarhundreder siden. Da Faren var overstaaet, blev Sygdommens Følger først følelige. Jeg var saa afkræftet, at det besværede mig, at holde et Blad i Haanden; jeg havde stærk Trøske, saa jeg næsten ikke kunde spise, Søvnen var kort og afbrudt. Men, efterhaanden vendte Kræfterne tilbage, Appetiten kom, og aldrig har en Kop Thee eller Chocolade, eller et Smørrebrød smagt mig som dengang. Overhoved føles nok aldrig en behageligere Tilværelse end under Reconvalescensen efter en hæftig Sygdom. Hvor trøsteligt, da Lægen dicterede Candidaten for Journalen: „Convalescit". Sommeren kom i det Aar tidlig; jeg kunde altsaa snart komme ud at tage frisk Luft i Grønnegaarden.

Overmedicus var dengang Prof. *O. H. Mynster*,

---

[1]) Den ogsaa som Politiker bekendte Læge Paul Scheel (1773—1811). Han blev 1802 Stadsfysikus i Kbhvn. (Biogr. Lex.)

den aandfulde og elskværdige Læge.[1]) Han kom undertiden seent om Aftenen ned paa Stuen med sin Pibe i Munden; satte sig ved min Seng og fortalte mig lidt Nyt fra Byen. Reservelægen var Dr. *Sørensen* (seenere Professor i Christiania), hvis ædle Holdning og humane Character maatte vinde Enhver.[2]) Af Candidaterne paa Hospitalet kiendte jeg fra Studenterdagene *Ballesig* (siden Underlæge paa Almindelig Hospital)[3]) og *Hiort* (siden Regimentschirurg ved Castelsjægerne)[4]); disse besøgte jeg paa deres Værelser. De oeconomiske Forhold ved Hospitalet vare dengang gunstigere for Patienterne end de bleve siden under Krigen; man fik dengang, paa bedste Pleie, baade Thee og Sukker. Derimod var ogsaa Hospitalspolitiet slappere end det burde være; Besøg kunde komme hele Dagen, hvilket undertiden ei lidet generede enkelte Patienter. Man kunde ogsaa fra Byen af erholde Spisevare m. m., som ei altid harmonerede med Curen. Medens jeg endnu var langt fra at være restitueret, besøgte min Ven *Zach. Møllers* Moder mig og bragte mig nogle Pandekager, som jeg fortærede uden nogen Ulempe, skiøndt *Mynster* erklærede, da han fik det at vide, at det var aldeles mod Diæten.

[1]) Ole Hieronymus Mynster (1772—1818) blev 1802 ved Dr. Ranøes Død Overmedikus paa Frederiks Hospital og 1805 Professor ved Universitetet. (Biogr. Lex.; J. P. Mynster, Medd. om mit Levnet osv.)

[2]) Nordmanden Niels Berner Sørensen (1774—1857) var Reservemedikus paa Frederiks Hospital 1802—07, blev Distriktslæge i Kbhvn., men gik 1807 til Norge, hvor han blev Professor ved Universitetet og Stadsfysikus i Chria. (Carøe.)

[3]) Joachim Ballesig (1777—1834), Visitator ved Almindelig Hospital 1812—23. (Carøe.)

[4]) Peder Henrik Hjorth (1781—1853) 1808 Regimentskirurg, 1849 Overlæge. Justitsraad.

Werlauffs Skive paa den kgl. Skydebane.
(Werlauffs Studerekammer).

10de Juni forlod jeg Hospitalet; *Abraham Kall* kom netop samme Dag ud for at besøge mig og kiørte hiem med mig. — Glad og taknemlig mod Forsynet befandt jeg mig atter i min Boelig, hvor jeg traf Alt ved det Gamle. De sidste 14 Dage, jeg tilbragte paa Hospitalet høre maaske til de lykkeligste i mit Liv.

50 Aar ere nu forløbne siden den Tid; d. 1ste Mai indtraf d. A. 1856 paa en Torsdag, ligesom i hint Aar. Hvormeget er ikke i det lange Tidsrum forandret? for mig, mine Følelser og mine Anskuelser ei til det bedre. Tiden til Englændernes Ankomst 1807 hører til Danmarks lykkeligste Tid. Ikke blot fra 1806 til 1814, men ogsaa i de paafølgende Aar erkiender jeg med Taknemlighed at have oplevet mange glade, sorgfrie, velgiørende Dage og har været befriet for mange Sorger og Lidelser; men naar jeg veier begge Dele, da vilde jeg ønske, at Gud havde kaldt mig bort i hiin Sygdom; jeg havde da faaet en let og smærtefrie Bortgang; og hvormange Bekymringer og Sindslidelser, hvormange glædeløse Dage havde jeg da ikke undgaaet; ogsaa hvor megen Anger.[1])

En Maanedstid derefter, d. 13de Juli, reiste jeg over til Fyen, for at besøge min i forrige Aar gifte Søster. Jeg og min Svogers Søster med hendes Kiæreste, Cand. theol. *A. Sabroe*, toge Extrapost.[2])

---

[1]) Dette Stykke er selvfølgelig tilføjet et Par Aar efter; de fire sidste Ord efter Skriften og Blækkets Farve at dømme maaske endnu senere.

[2]) Albert Sadolin Sabroe (1776—1847) var dengang Telegrafbestyrer paa Høje-Sandbjerg, blev 1814 Sognepræst til Sønder- og Nørre-Bork. Gift med Ebba Ovidia Steenbuch.

Vi reiste tidlig om Morgenen d. 13de og næste Dags Aften vare vi i Odense. Saa langsom gik en Reise dengang, da man hverken kiendte Jernbaner eller Dampskibe. Opholdet i Fyen var omtrent 3 Uger; d. 6te August kom jeg hiem.

Blandt dem af min Svogers Naboer og Bekiendte, som vi hyppigen besøgte, var især Præsten *Zeuthen* i Skambye, gift med en Søster af den berømte *Henrik Steffens,* en elskværdig og giestmild Familie, i hvis Kreds jeg har havt mange fornøielige Timer.[1]) D. Juli besøgte vi Forvalter *Strøbek*[2]) paa Herregaarden Dallund, der eiedes af den svenske Baron *Blixen Fineke.* Her traf jeg d. 17de Juli en ung ubekiendt Mand, Dr. Med. *Vedel Simonsen,* som allerede dengang havde forladt det medicinske Studium og med megen Iver og Interesse hengivet sig til antiqvariske Studier. Vi giorde nu i Selskab med min Svoger og *Strøbek* smaa Excursioner og bivaanede Aabningen af en Gravhøi, hvori fandtes Levninger af et Skelet, men ellers intet mærkeligt. — Om Efteraaret kom *V. Simonsen* til Kbhvn., hvor han tilbragte Vintren og det meste af næste Aar, for at samle til en Biographie af Griffenfeld, efter en af de skandi-

---

[1]) Frederik Bagger Zeuthen (1767—1851) blev 1796 Præst i Kullerup og s. A. gift med Marie Magdalene Steffens (1778—1850). 1804 blev han Præst i Skamby. (Wiberg.)

[2]) Forvalteren paa Dallund, senere Kancelliraad Peter Strøbech (1770—1832) var svensk af Herkomst og en Ungdomsven af Vedel Simonsen; han blev Ejer af Anderupgaard i Lumby Sogn ved Giftermaal (c. 1815) med Benedicte Henriette Andersen født Schubart (1780—1865). Hun var Datter af Toldinspektør i Assens Ritmester H. M. C. Schubart, Ejer af Anderupgaard, og Elisabeth Ramus. Det siges, at det var Fru Strøbech, der lokkede Fru Vedel Simonsen til at blive sin Mand utro. Fru Strøbech blev gift tredie Gang med en 35 Aar yngre Mand, Georg Fog Schmidth. (Meddelt af Landsarkivar G. L. Wad.)

naviske Videnskabers Selskab fremsat Opgave. Vi vare omtrent jævnaldrende (han er født d. 20de Decemb. 1780), havde samme Studier, og saaledes knyttedes da et Venskabsbaand, som nu har varet i henved 46 Aar.[1])

I Sommeren 1807 blev *Vedel-Simonsen* gift med Jfr. *Sophie* [Franciska] *Krag*, Datter af Parykmager [Herman] *Krag* i Skindergade, hos hvem han havde logeret. Hun reiste strax til Fyen med hans Forældre, som boede paa deres Eiendom Elvedgaard; medens han forblev her i Byen i nogen Tid. Ved hendes Mands ringe Kierlighed for hende og ved Svigermoderens haarde og despotiske Character tilbragte hun her henved 7 kummerfulde Aar. 1814 reiste hun hiem til sine Forældre. Hendes eeneste Søn og Barn med Manden var meget opvakt og gav gode Forhaabninger, men 1824, ikke længe før han skulde dimitteres til Universitetet, døde han; han blev funden i en Tørvemose skudt giennem Hovedet med en Pistol, som fandtes hos ham, uden at det kunde opdages om det var skeedt frivilligen, eller af Vaade. Mange Aar seenere bleve *Simonsen* og hans Kone formeligen separerede, men have dog seet hinanden siden og correspondere af og til.[2]) Hun er født 1788, men har endnu i

[1]) Historikeren Lauritz Schebye Vedel Simonsen (1780—1858) var en Søn af Kancelliraad Claus Vedel Simonsen og Ane Marie Schebye. Han havde først studeret Jura, derefter Medicin, var blevet Kandidat 1803, havde taget Doktorgraden 1804, hvorpaa han rejste til Udlandet til 1806. Aaret efter blev han Volontær og 1808 Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket. (Biogr. Lex.; Werlauff, Om Danebrog og Danebrogsfanen, Kbh. 1872, Side 50 ff.)

[2]) I Biogr. Lex. (XV S. 605) siges, at hun blev ham utro, og at de derfor separeredes 1814. Først 1836 opløstes Ægteskabet, da han tænkte paa at gifte sig, hvilket han dog opgav. (Se A. Andersen, Historikeren Vedel Simonsen. Kbh. 1887.)

sit 65de Aar godt conserveret sig; uden nogensinde at have været egentlig smuk, er hun dog ved sin ranke Figur, sine levende Øine, sit smukke Organ en meget tækkelig Kone. Hun besidder tillige en god Forstand og en blid Character. Hun er een af de Faa, det er mig en Opmuntring at besøge.[1])

I Aaret 1806 blev jeg første Gang Medlem af et lærd Selskab, nemlig d. 21de Februar af „det kgl. danske Selskab til Historiens og Sprogets Forbedring“, hvor jeg tillige blev Secretair i *Nyerups* Sted; d. 20de December af „det skandinaviske Literaturselskab“. Formand i førstnævnte Selskab var dengang Conf. Raad *Treschow*,[2]) i det andet Etatsraad *Tønder Lund.*[3]) Det skandinaviske Selskab samledes hver 14de Dag; og i de første Aar var det en Vedtægt, at der hvergang læstes en Afhandling af et Medlem, efter Tour; om Vinteren gik de Medlemmer, som havde Lyst dertil, ned i Knirsch's Hotel (nu Hotel d'Angleterre), hvor man for 1 Rdl. spiiste 2 Retter Mad og drak en halv Flaske Viin. Om Sommeren holdtes Møderne paa Skydebanen og der spiistes paa samme Maade. Disse smaa Aftenselskaber vare meget underholdende og høre blandt min Ungdoms behageligste Erindringer; de besøgtes af *Abrahamson*, *Tønder Lund*, *B. Thorlacius*, *Engelstoft* o. Fl.

---

[1]) Her er et og andet udeladt, da det gentages nedenfor.

[2]) Konferensraad, Højesteretsassessor Michael Treschow (1741—1816) blev 1798 Forstander for det danske Selskab. (Biogr. Lex.)

[3]) Deputeret i Generaltoldkammeret Niels Tønder Lund (1749—1809). Han blev 1808 Medlem af den norske Regeringskommission, men druknede under Forlis paa Vejen til Norge. (Biogr. Lex.)

Endnu et andet kiært Bekiendtskab giorde jeg i dette Aar eller maaskee i Slutningen af 1805; nemlig med Dr. *Wendt*, siden Overmedicus ved Friderichs Hospital og Stabschirurg. Han var et af de godmodigste og elskeligste Mennesker, jeg har kiendt; giestmild og forekommende mod Alle. Som Læge i privat Praxis var han maaskee ikke saa heldig og vel heller ikke saa meget søgt, men derimod en udmærket Hospitalslæge. Han besad vist mange Kundskaber i Pharmacien og visse Dele af Therapien, men lidet Talent til Forfatterskab, skiøndt han havde megen Tilbøielighed dertil; til mange af hans Skrifter har jeg meddelt ham historiske Noticer, ligesom jeg ogsaa hialp ham med at sætte dem i Stil. Med ingen af mine Venner har jeg tilbragt saa mange glade Dage, paa hvilke jeg ofte med veemodig Længsel tænker tilbage.[1]) — I Februar 1838 holdt jeg i „Den nye Forening" Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag; efter Maaltidet kiørte han mig hiem derfra; mindst ahnede jeg, at vi dengang saae hinanden for sidste Gang. Søndagen d. 4de Marts hensov han ved en pludselig og let Død. Fred med hans Minde!

Jeg han ikke forlade Aaret 1806 uden at omtale en Begivenhed, som nu vel kun Faae mindes. D. 2den September om Aftenen kom jeg forbi Rundetaarn og studsede ved at see endeel Mennesker

[1]) Johann Christian Wilhelm Wendt (1778—1838) var dengang Læge ved Fattigvæsnet i Kbhvn. 1812 blev han Medicinalrevisor for Hær og Flaade, 1832 Stabskirurg ved Landetaten. Hans energiske Reformiver i hygiejnisk og filantropisk Retning gjorde hans Navn kendt, han var desuden en literært og politisk interesseret Mand og en stor Bogelsker. (Biogr. Lex.; J. K. Høsts Erindringer.)

forsamlede ved Indgangen og Politiebetjentere der tilstæde. Der var nemlig om Middagen øverst fra Taarnet hørt et stærkt Knald eller et Skud, som af et Gevær, og da der dengang boede en Familie i den øverste Deel af Taarnet, troede man, at Nogen der havde skudt sig. Folk stormede op, og man blev tilsidst nødt til at hente Politiet. Oplysning om den rette Sammenhæng med dette Skud fik man — saavidt vides — aldrig; men det var netop Aarsdagen før Bombardementets Begyndelse d. 2den Septbr. 1807. Tildragelsen omtaltes i „Dagen“ 1806 No. 142, Tillæg til 143, 144; der tilføies, at Skudet ogsaa var hørt paa Kiøbmagergade, i Pilestræde, paa Cancelliet, overalt som i Nærheden. Der formodedes, at det kunde have været Knald efter en Meteorstens Fald eller et skarpt Skud efter et Skib, som havde passeret 3 Kroner uden at hilse. Et Sidestykke hertil var en Begivenhed, som jeg paa anden Haand erfarede efter Landskabsmaleren *Samuel Mygind.*[1]) En Aften i Marts 1807 kom Melding til Commandanten i Rensborg, at et Troppecorps nærmede sig Fæstningen. Skildvagterne havde hørt Krigsmusik, som ikke lignede vor, og seet Bajonetter blinke i Maaneskinnet. Da Commandanten ingen Meddelelse havde faaet herom, begav han sig op paa Volden, hvor han troede at iagttage det samme og udsendte derefter Patrouiller. Disse hørte og saae vel i Begyndelsen det samme, men det kom ikke nærmere og

---

[1]) Landskabsmaler Samuel Mygind (1784—1817), en Præstesøn fra Nordslesvig, udstillede 1810—17. (Biogr. Lex. — Weilbach.)

tilsidst forsvandt det Hele. Det var netop Aarsdagen før de Franskes Indmarsch i Rendsborg 1808.

I Vinteren 1806—7 arbeidede jeg paa min Afhandling om Are Frode, som var bestemt til en Magisterdisputats. Mine Omgangsvenner vare *Wendt*, *Zach. Møller*, Student *Fr. Bilsted*[1]) (en Broder af Frue *Guldberg*) og den gamle Cantor *Buch*; *Malthe Møller* var i Sept. 1806 reist til Norge, hvor han var indbuden af en rig Kiøbmand *P. Heuch* i Kragerøe, med hvis Søstersøn *Henr. Tønder* (Cand. juris) han her var bekiendt.[2]) Om Aftenen kom jeg ogsaa jævnligen i Dreyers Klub.

D. 14de Januar 1807 blev jeg optaget i Kiede-Ordenen,[3]) hvor jeg foresloges af nysnævnte *Fr. Bilsted*. Min Salig Moder havde i sin Tid ogsaa været Medlem af den, og foreslaaet af Kammerraad *Nerenst*, i hvis Huus hun som ung jævnligen var kommen[4]). Denne værdige Olding (En af Kiede-Ordenens Stiftere eller Fornyere) var nu 1ste Forstander; *Hauch* var Stormester.[5]) *Guldbrand*[6])

---

[1]) Kammersekretær Frederik Bilsted, død 1831, 51 Aar gl., Søn af Grosserer, Kancelliraad Jacob Bilsted.

[2]) Den rige Købmand og norske Patriot Peter Andreas Heuch (1756—1825), der skænkede store Summer til „Selskabet for Norges Vel". Hans Søstersøn Henrik Georg Tønder (1781—1834) blev 1810 Sø- og Landkrigskommissær for Christianssand Distrikt. (Biogr. Lex. — Halvorsen. — Richter, Jur. Stat.)

[3]) Kædeordenen er et hemmeligt gammelt filantropisk Selskab, der særlig omfatter Omsorg for Blinde og for Fattiges Bespisning. Ordenen („Kæden de tre Vise af Østerland") har en Stormester og et Guvernement, der varetager dens Interesser. Den har c. 350 Medlemmer.

[4]) Fhv. Toldinspektør, Kammerraad Christian Sommerfeldt Nerenst, død 1813, 78 Aar gl. (Richter.)

[5]) Om Overhofmarskal Adam Vilhelm Hauch (1755—1838), der i Aarenes Løb bl. a. blev Chef for det kgl. Theater, Overstaldmester, Chef for det store kgl. Bibliothek og Museet for Naturvidenskaberne, Præsident i Videnskabernes Selskab m. m., se W. E. 280 og 407.

[6]) Livmedikus, Etatsraad Johan Wilhelm Guldbrand (1744-1809). (Biogr. Lex.)

(ogsaa af Ordenens første Stamme), Oberst *Lorenz*[1]), Auctionsdirecteur *Brown*[2]), *Jørgen Kierulf*[3]), *Würtzen, Fr. Schwarz*[4]), *Brorson*[5]) o. Fl. vare Medlemmer af Gouvernementet og Embedsmænd. Localet var paa Kongens Nyetorv i nuværende Vincents Gaard i Stue-Etagen til Gaarden. Forsamlingssalen var meget indskrænket og simpel; Spisesalen, hvortil man, om jeg mindes ret, gik op ad en Vindeltrappe, endnu simplere.*) Vi vare Fire i alt som den Aften bleve optagne; nuværende Conferentsraad *Linde*[6]), jeg, Hofbogtrykker *Møller*[7]) og en Frue *Grønlund* (Apotheker-Enke), siden gift med Ob. *Würtzen.*[8]) Tid efter anden optoges jeg i Ordenens høiere Grader, og da *Hauch* var død d. 26de Febr. 1838, Prins *Christian Friderich* blev Ordensmester og Overpræsident *Kierulf*[9]) Stormester, blev jeg tilligemed Conferentsraad *Linde*,

*) 1811 kiøbte ∞ sin nuhavende Gaard i lille Helliggeiststræde og stiftede til samme Tid Blinde-Institutet. Flere Medlemmer bidroge med større eller mindre Summer til Kiøbet; jeg gav 100 Rdl.

1) Oberst Diderik Carl Lorentz (1749—1832), Chef for Landkadetakademiet til han fik sin Afsked som Generallieutenant 1831. (Biogr. Lex.)

2) Auktionsdirektør, Etatsraad Jens Parelius Brown, død 1817, 66 Aar gl. (Richter.)

3) Historikeren, Professor Jørgen Kierulf (1757—1810). (Biogr. Lex.)

4) Fredrik Schwarz (1753—1838) Skuespiller ved det kgl. Theater til 1809, Instruktør 1779 til 1816 (Biogr. Lex.)

5) Formentlig res. Kapellan, senere Sognepræst til Garnisons Kirke Christian Frederik Brorson (1768—1847). (Biogr. Lex.)

6) Daværende Fuldmægtig i Zahlkassererkontoret, senere Revisor i Civillisten, Konferensraad Johan Gabriel Linde (1781—1864). (Leth og Wad, Medd. om Dimm. fra Herlufsholm.)

7) Hofbogtrykker Ernst Andreas Hartvig Møller, død 1831, 71 Aar gl. (Richter.)

8) Oberst i Artilleriet Carl Gottfred Würtzen (1752—1817) døde som Kommandant i Kastellet. Han var anden Gang gift med Anna Schmidt, Enke efter Apotheker Grønlund. (Selmer, Nekrologiske Saml. II.)

9) Andreas Christian Kierulff (1782—1846) Overpræsident i Kbhvn. fra 1834. (Pers. Tidsskr., I, S. 302.)

Oberstlieutenant *Linde*[1]) og Professor *N. L. Nissen*[2]) Medlemmer af Gouvernementet eller Ordenens øverste Grad, som ved Dødsfald og Bortreise nu var reduceret til 4 Medlemmer. Optagelsen skeedte d. 23de April. I de første Aar deeltog jeg flittigen i Kiedesamlingerne og tilbragte der mange behagelige Timer. Fra 1816 eller 17 kom jeg der derimod sielden eller aldrig, indtil jeg, som bemærket, i Aaret 1838 kom i Gouvernementet, hvor jeg i de seenere Aar har fungeret som 1ste Forstander.

D. 16de April s. A. blev jeg optaget til Murer i ☐ „Friderich zu gekrönter Hoffnung". Min Proponent var Capitaine *Abrahamson*[3]), mine øvrige Borgen vare *Rahbek, B. Thorlacius*, Cand. Theol. *M. Westerboe*[4]) og nulevende Conferentsraad *Vedel Simonsen*. Mester af Stolen var *Friderich Münter*, Forstanderne Oberst *Lorenz* og en *Schulz*[5]) i Generalitetet; Taleren var *D. G. Manthey*[6]), Ceremoniemester Overkrigscommissair *Schousboe*[7]), Secretaire Professor *Castberg*.[8]) Ogsaa her indfandt jeg

[1]) Kammerherre, Oberstlieutenant Georg Linde (1787—1847), Kommandør for Landkadetkorpset 1831, Oberst 1842, Afsked 1846. (Richter.)

[2]) Professor, Rektor ved Metropolitanskolen, Niels Lang Nissen (1771—1845). (Biogr. Lex.)

[3]) Digteren, Kaptajn Werner Hans Frederik Abrahamson (1744—1812) hørte til de mest fremragende Medlemmer af Frimurerordenen.

[4]) Den udmærket begavede Martin Vesterboe (1776—1817) blev 1813 Præst i Gyrstinge, Sorø Amt.

[5]) Kancellist, fhv. Underofficer i Oldenborgske Regiment Johan Carl Schultze (1752—1818). (Meddelt af Grosserer Johs. Rasmussen.)

[6]) Der menes upaatvivlelig Johan Daniel Timotheus Manthey (1771—1831), der 1808 blev Sekretær ved Ordenskapitulet, 1828 Konferensraad, 1829 Theaterdirektør. (Biogr. Lex. — Pers. Tidskr. IV, 2.)

[7]) Fhv. Regimentskvartermester, kgl. Inspektør Johan Christian Schousboe (1763—1818). (Richter.)

[8]) Lægen, Professor Peter Atke Castberg (1780—1823), Forstander for Døvstummeinstituttet. (Biogr. Lex.)

mig i flere Aar temmelig hyppigt, baade ved Arbeiderne og ved Taflerne. Da *Münter* blev Biskop, overgav han Hammeren (som han havde ført med megen Værdighed) til Oberst *Lorenz*. Ved enkelte Leiligheder har jeg ogsaa seet *Guldbrand* og *Abrahamson* føre Hammeren i den danske Loge, hvor *Schönheider*[1]) dengang var Mester af Stolen. 1808 fik jeg Svendegraden og 1810 Mestergraden. I Aaret 1819 oprettedes her en skotsk Loge: Carl til Løven, for hvilken *Hauch* blev gammel Skotsk-Overmester. Jeg var blandt dem, hvem Optagelse i denne blev tilbudt, og erholdt efterhaanden begge Grader. Da Landgreve *Carl* var her i Besøg 1819, holdt han en St. Johannes □, hvor han i en vidtløftig Tale udviklede sine mureriske Anskuelser om Osiris, Odin, som var kommen til Odense m. m. Det var den talrigste □ Forsamling, jeg til den Tid havde bivaanet; Vandet drev ned ad Væggene og Lysene i Lysekronen vare nær ved at slukkes. *Manthey* var dengang Mester af Stolen og overgav ved Logens Indgang Hammeren med nogle faa værdige og passende Ord til Prindsen. *Mantheys* Tale-Organ var overhoved det skiønneste, jeg nogensinde har hørt; hans Taler vare, om just ikke af noget dybt Indhold, saa dog aandfulde og interessante.

I Februar 1807 udsatte Greve *Danneskiold-Samsøe*[2]) en Præmie for en historisk Beskrivelse over

---

[1]) Kammeradvokat, Højesteretsassessor, Konferensraad Johan Martin Schønheyder (1752—1831). (Biogr. Lex. — W. E. Side 381.)

[2]) Amtmand over Præstø Amt, Grev Christian Conrad Sophus Danneskjold Samsøe (1774—1823). (Biogr. Lex.)

hans Besiddelse Samsøe; eventualiter til Bedømmelse af det skandinaviske Litteratur-Selskab. Prof. *Nyerup* og jeg besluttede at forene vore Kræfter i denne Henseende og fandt det nødvendigt i den Anledning at giøre en Reise til Øen. D. 4de Juli afreiste vi (Han med sin Kone, næstældste Datter og Søn)[1]) til Kallundborg, for derfra at seile over til Samsøe, men vi opholdtes saa længe af Modvind, at vi bleve kiede af at vente; efter et Par Dages Forløb reiste vi derfor til Slagelse og derfra til Fyen, hvor jeg overraskede min Familie i Søndersøe. Paa Hiemreisen besøgte *Nyerup* Samsøe, men opholdt sig der kun faa Dage og havde ei synderligt Udbytte deraf. Vi vandt Prisen i Forening og vore Arbeider ere trykte i „Antiqvariske Annaler“.

Mit Ophold i Fyen varede kun til d. 20de Juli. Da jeg forlod Kbhvn., havde jeg ikke ventet at komme til Fyen; og da jeg nu reiste derfra, ahnede jeg ikke, at jeg først efter 6 Aars Forløb skulde komme der igien; og — efter hvilke Forandringer.*)

---

*) I „Kbhvn.s Skilderie“ 1807 No. 78 stod, at Fortsættelsen af Schiønings norske Reise, med en norsk Videnskabsynders *(Jac. Aalls)* Understøttelse skulde udgives af Prof. *P. E. Müller*[2]) og mig. Manuskriptet skulde afskrives af den gamle Nordmand *Jentoft*[3]), men da han nølede dermed, fik Forskud m. m., gik Tiden hen, indtil Krigen og dens Følger standsede det hele Foretagende.

---

[1]) Professor Rasmus Nyerup var 1788 gift med Elisabeth Margrethe Clausen (1760—1818). Den nævnte Søn mislykkedes. (Biogr. Lex. — Erslew.)

[2]) Se Side 32.

[3]) Den lærde Afskriver Sigvard Kildal Jentoft, en Landhandlersøn fra Lofoten, (1765—1831), Student fra Bergen 1787 (Se W. E. S. 321). Han var en meget ulykkelig stillet Literat, men havde vist sig selv at takke for sin ublide Skæbne. (Nogle Breve fra C. E. Werlauff og J. Chr. Berg, meddelt af L. Daae. Norsk hist. Tidsskr. 1870.)

Et Par Dage efter min Hiemkomst fortalte en Bekiendt mig paa Gaden, som en Nyehed, at en engelsk Flaade var seet i Kattegattet styrende til Sundet; man formodede, at den efter Tilsitfredens Slutning (14. Juni) vilde understøtte de Svenske, som endnu havde Stralsund inde, der beleiredes af de Franske, eller hente de engelske Hielpetropper tilbage fra Rygen. Flaaden blev imidlertid liggende ved Helsingør. I private Samtaler fandt Mange vel dette Ophold betænkeligt, men til Forsvarsanstalter fra vor Side mærkedes intet; kun i de første Dage af August fik Trekroner en liden Forstærkning; for øvrigt var Alt i den dybeste Roe, som dog snart blev afbrudt.

Søndag Aften d. 9de August hørte jeg paa et Spiseqvarter, at der dengang var kommen Efterretning om, at engelske Krigsskibe havde lagt sig i Beltet, og at altsaa Sielland var afspærret. Mandagen derpaa kom jeg op i Cancelliet, hvor jeg paa den Tid afskrev adskilligt af de gamle Registranter. Her var alt i megen Bevægelse; der var samme Dag med Posten kommet Befaling fra Kronprindsen i Kiel, at Frifolkene ufortøvet skulde indkaldes og Alt sættes i Forsvarsstand; den engelske Opfordring var nemlig nu kommen til Regieringen med *Jackson*. Tirsdag Middag d. 11te ankom Kronprindsen uventet fra Kiel, til stor Glæde og Beroligelse for Kiøbenhavns Borgere; men Modet sank lige saa dybt, da man næste Dag ved offentlige Opslag paa Gaderne erfarede, at han med sin Fader *Christian VII* havde

forladt Kiøbenhavn for atter at vende tilbage til Kiel.

I denne Sommer var, blandt flere Flygtninge fra Tydskland, den berømte Philosoph *Fichte* ogsaa kommen hertil.[1]) Prof. *Ørsted* førte mig engang op til ham, da han ønskede nogen Underretning og Oplysning om Runeskriften m. m. Det var den 6te August jeg saae denne mærkelige Mand, i hvis Aasyn den dybe Tænker stod præget; han var liden af Væxt og corpulent; ved første Øjekast ei ulig Prof. *Sander*. Han logerede paa Hiørnet af Hummergaden og Nellikegangen.

Løverdagen d. 15de strømmede Folk op paa Rundetaarn, for at see den Afdeling af den engelske Flaade, som med Landingstropper ankom fra Pommern. Af Tilberedelserne og Bevægelsen paa Flaaden kunde man slutte sig til den nærforestaaende Landgang, der, som bekiendt, fandt Sted Natten mellem d. 15. og 16. Alle saae da nu med Ængstelse og tunge Ahnelser en Beleiring imøde.

Faae Dage efter Landgangen besøgte jeg og Prof. *Bornemann* en fælleds Bekiendt, som boede ved Vestervold i Nærheden af Friderichsberggade. Vi saae netop Prinds *Ferdinand* og hans Søstre kiøre ud af Porten, for, med engelske Pas, at begive sig bort. *Bornemann* og jeg vare eenige om, at vi med Glæde vilde have fulgt med som simple Tienere, for at kunne slippe fra Byen.

---

[1]) Den berømte Filosof Johann Gottlieb Fichte (1762—1814) blev under Napoleons Krig i Tyskland fordreven fra sin Lærestol i Erlangen og kom under de følgende Aars Omrejsen ogsaa en kort Tid til Kbh. Med Professor Sander menes Digteren Christian Levin Sander (1756—1819), der var meget lille af Væxt. (P. Hjort, Kritiske Bidrag, XXVIII.)

Mandag Aften kunde man i Nærheden af Nørreport høre Skyden paa Nørrefælled; det var nogle af vore Tropper, som vare ude at recognoscere. I de 17—18 Dage, der forløb mellem Landgangen og Bombardementet, levede man naturligviis i uafbrudt Spænding og Uroe, der forøgedes ved Rygter om Hielp uden fra, nu fra een, nu fra en anden Kant. Om Natten vækkedes man ofte af svære Skud; det var fra vore Kanonbaade, der understøttede Udfaldene, eller søgte at demolere de fiendtlige Batterier. Mange frygtede for en ordentlig Beleiring og forsynede sig derfor med Levnetsmidler i Forraad; Andre haabede at kunne opholde Fienden saa længe, indtil Efteraarsstormene vilde nøde ham til at gaae bort. Saaledes gik Tiden hen under Frygt og Haab indtil Onsdagen d. 2den September.[1])

Endelig frembrød denne rædsomme uforglemmelige Dag. Jeg var gaaet hen for at besøge den gamle Jfr. *Garben*, den ovenfor nævnte Cantor *Buchs* Svigerinde, som endnu boede i hans Værelser; men var neppe kommen ind før Bombardementet begyndte. Jeg ilede strax hiem, for at hente nogle af mine Penge, og gik derfra op paa Bibliotheket, hvor jeg tilbragte det meste af de tre skrækkelige Dage og Nætter. Her vare med mig samlede *Molbech*[2]), Inspectøren paa Læsesalen *Hersleb*[3])

---

[1]) Se W. E. Side 299 ff.

[2]) Christian Molbech (1783—1857) var fra 1805 1. Amanuensis ved det kgl. Bibliothek og steg efterhaanden til 1. Sekretær.

[3]) Nordmanden Svend Borchmann Hersleb (1784—1836) blev 1807 ansat som Inspektør ved det kgl. Bibliothek. Lærer ved Metropolitanskolen, Forf. til den bekendte Bibelhistorie. Han blev 1812 ansat ved Universitetet i Christiania, 1814 som Professor og er at betragte som en af Norges ypperste Mænd. (Biogr. Lex.)

(siden Professor i Christiania), *Widerøe*[1]) og det gamle Bud *Jørgensen*[2]). Vi pakkede et Par Sække fulde af nogle af de kostbareste Manuscripter. Der kom Brandfolk paa Loftet og neden under en Commando af Studentercorpset med en Underofficeer. Mange os ubekiendte Folk opholdt sig paa Trappen og i Forstuen, hvor de troede at være i Sikkerhed, skiøndt der ingen Hvælving var, og der kom gloende Kugler ind i Muren og enkelte Bombestykker gik igiennem Vinduerne og slog en Reol og nogle Bøger i Stykker[3]). Løverdagen d. 5te ophørte Bombardementet, og en Stilstand sluttedes. Natten mellem d. 6te og 7de hørtes to svære Skud, man frygtede for en Gientagelse, men det blev ikke til videre. Endelig sluttedes Mandagen d. 7de Capitulationen. Betingelserne vare haarde, men det gik vel Flere som mig, at man desuagtet følte sig lettet og beroeliget efter 3 Ugers Lidelser og Angest. Efterhaanden vrimlede det paa Gaderne, først af engelske Officerer, tilsidst ogsaa af Soldater, dog ubevæbnede. Det var til stor Fordeel for alle offentlige Steder, Handlende og deslige. Boghandler *Brummer* tiente meget ved denne Leiligked[4]), og skal overhoved paa denne Tid have lagt

---

[1]) Marcus Nissen Widerøe blev 1796 Student og ansat ved det store kgl. Bibliothek. 1812 blev han Inspektør paa Læsesalen, 1814 Undersekretær og 1816 søgte han sin Afsked. Han blev vistnok Skolelærer. (Medd. af Arkivar G. Kringelbach.)

[2]) Jens Jørgensen, fhv. Tjener i det Bernstorffske Hus, var fra 1781 til 1823 Bud ved det kgl. Bibliothek. (Werlauff, D. kgl. Bibl.'s Hist. Side 208.)

[3]) I den nu ombyggede gamle Bibliotheksbygning kunde man se, hvorledes Bomben var gaaet igennem næstnederste Hylde paa en af de store Tverreoler.

[4]) Universitetsboghandler Johann Christian Friederich Brummer (1768—1836) havde sin Boglade i Stueetagen i Efterslægtens Gaard paa Østergade. (Nyrop, D. d. Boghandels Historie.)

Grund til sin Rigdom, da de tydske Boghandlere eftergave ham meget af deres Fordringer paa Grund af hans Tab ved Bombardementet, som dog ikke skal have været saa stort som han foregav. Bibliotheket blev jævnligen besøgt af engelske Officerer[1]), som laae indqvarterede paa *Moldenhawers* Gaard paa Strandveien.[2]) Paa det yderste af Vesterbroe og i Friderichsbergallee, hvor ogsaa Kanoner vare plantede, stode Hannoveranere Post, paa gamle Kongevei Bergskotter; et Regiment laae paa Friderichsberg, hvor jeg saae dem exercere med deres Sækkepibemusik.

I de 7 Uger Engellænderne tilbragte her, levede man i Frygt for at de skulde blive her, at vore Tropper skulde komme over fra Holsten, og at Sielland saaledes skulde blive Skueplads for en nye Kamp og Hovedstaden atter beleiret. Da Bibliotheket, under Capitulationen, var lukket, fik jeg Tilladelse til at reise over til Fyen; jeg forsynede mig med et engelsk Pas i Hovedqvarteret, men inden jeg kom til at benytte det, erfaredes, at man i Nyborg ikke vilde modtage danske Reisende fra Sielland, jeg tænkte endog paa at følge med en norsk Familie, Madame *Winge*, hvis ældste Søn, *Poul Winge*, nu er Grosserer i Christiania, som reiste hiem til Christiania, eller over til Lund, hvor Prof. *Siøborg* tilbød mig et Ophold hos sig.[3])

---

[1]) Om Englændernes Besøg paa det kgl. Bibliothek se Provst Fr. Schmidts Dagbøger, Kbh. 1868, Side 58 flg.

[2]) Konferensraad Moldenhawer (se Side 44) ejede Landstedet Vilhelmsdal paa Strandvejen.

[3]) Arkæologen, Professor ved Universitetet i Lund, Nils Henrik Sjøborg. (1767—1838.)

Men under alle disse Planer gik Tiden hen, Engellændernes Tilberedelser til Bortgang bleve stedse meer og meer kiendelige, og jeg besluttede mig altsaa til at blive hvor jeg var.[1])

Ikke mindre trykket og ængstelig, medens man frygtede for Engellændernes Forblivelse i Kbhvn., var Stemningen, da man i de første Maaneder af 1808 imødesaae den franske Armees Nærværelse i Sielland og Indqvartering af Tropper i Kbhvn., ialt 2000 Mand. I Huset, hvor jeg boede, skulde modtages, om jeg mindes ret, 8 Mand eller fire. Disse skulde indqvarteres i en Sal til Gaden, ved Siden af mine Værelser. Senge vare allerede der anbragte for dem. Maaske var det en af de lykkeligste Begivenheder for Danmark, at den engelske Flaades Ankomst i Beltet, Opstanden i Spanien m. m. hindrede Invasionen i Sverrig.[2]) Man vidste af andre Landes Erfaring, hvad det betydede, at have franske Tropper hos sig, enten som Venner eller Fiender. Nogle hundrede Mand Spaniere kom, efter deres Afvæbning her til Byen; jeg saae dem passere forbi mine Vinduer til Gammelholm, hvor de vare arresterede, indtil de førtes bort.

Strax efter Capitulationens Afslutning kom *Malthe Møller* en Dag aldeles uventet. Han var i Aaret 1806 reist op til Kragerøe. Paa Nedreisen til Kbhvn. blev Skibet optaget af Engellænderne udenfor Hel-

---

[1]) W. E. Side 346: „Man henlevede altsaa disse sex Uger i en høist urolig og nedtrykt Stemning i Kbhvn.; der hvor jeg boede, ikke langt fra Holmens Kanal (Hjørnet af Skvaldergade og Laxegade No. 295), kunde jeg om Aftenen og Morgenen høre den engelske Tappenstreg og Reveille paa Gammelholm."

[2]) Se W. E. Side 333.

singør, og han maatte tilbringe de 3 Uger som Krigsfange paa det engelske Linieskib „Goliath“, hvor han var bleven meget godt behandlet.

Vinteren 1807—8 tilbragte jeg meest med Læsning. Til Adspredelse besøgte jeg jævnligen *Dreiers* Klub. Min Omgang var især med *Vedel Simonsen*, som en Tidlang opholdt sig her, og med *Malthe Møller*, ligeledes med *Zach. Møller.*

I Sommeren 1807 havde jeg indleveret min Disputats for Magistergraden „de Ario multiscio“; den var under Bombardementet hos *Abr. Kall* og jeg var i nogen Tid endog uvis, om den ikke var forkommet. Dette var Aarsag til, at jeg ikke kom til at disputere før d. 9de Juli 1808. Min Respondens var *Mühlers,* der døde som Rector i Horsens[1]); Opponenterne vare de tre historiske Professorer *A. Kall, Kierulf* og *Engelstoft;* ex Auditorio *Vedel Simonsen.* Da jeg indgav min Afhandling, var *A. Kall* Decanus, men 1808 var *Bugge* det; som selv Ikke-Magister kunde denne ei udstede noget Magisterdiplom; *Kall* mindede mig ei derom, mueligen for at skaane mig for Udgifterne, og saaledes fik jeg da aldrig noget Diplom.

D. 13. Marts 1808 døde *Christian VII* i Rendsborg. Dagen i Forveien var et fransk Artillerietrain trukket ind i Staden og tildeels opstillet paa Torvet. Her løb Soldaterne omkring med Lys og Tobakspiber, saaledes at man frygtede for en Explosion, og man den Nat knap torde gaae i Seng.

---

[1]) Anders Faaborg Mülertz (1788—1844) var dengang Lærer i Kbhvn., senere Adjunkt i Odense og 1833 Rektor i Horsens. (Biogr. Lex.)

Den almindelig udbredte Skræk bemærkedes ogsaa af Kongen, og meenes at have fremskyndet hans Død. Efterretningen om hans Død giorde intet Indtryk i Kbhvn., da man længe havde været vant til at betragte ham som ikke existerende, og Alt forblev uforandret. En ganske anden Stemning frembragte *Frederich VI's* skiøndt i flere Uger forudseete Død. Man følte, at en gammel Tidsperiode steeg i Graven med ham, og at en nye begyndte. — D. 10de Januar 1840 paraderede jeg ved Castrum doloris. De øvrige Paraderende vare Geheime-Statsminister *Krabbe-Carisius* (som Ridder af Elephanten), *Rothe* (Geheimekonferentsraad), General *Hegermann-Lindenkrone* (Storkors), Stiftamtmand *Knuth* (Kammerherre) og Kammerjunker *Thestrup.* Da Universitetet, Videnskabernes Selskab m. Fl. havde Lykønsknings Audience hos *Christian VIII* et Par Dage seenere (eller 4de Dec.?) stode 5 Personer *(Krieger, Monrad, Lehmann, Tregder,* — —) i Forgemakket; een af dem havde et Papir i Haanden, som indeholdt Studenterskabets Adresse om, at Kongen vilde give en Constitution. Havde et stort Parti seet Christian VIIIs Thronbestigelse med Forventning imøde, saa gientoges det Samme ved hans Død. Da jeg et Par Dage seenere talte med Prof. *Abrahams*[1]) om dette vigtige Dødsfald og de Forandringer det vilde medføre, sagde han rigtigen, at den æsthetiske „Parfum“ ved Hoffet nu vilde være forsvunden.

---

[1]) Nicolai Christian Levin Abrahams (1798—1870), 1832 Professor extr. i Fransk, 1852 Notarius publicus. Konferensraad.

Da *Christian VIII's* Liig udførtes d. 25de Febr. om Aftenen, saae jeg Processionen paa samme Sted, hvor jeg havde seet hans Faders d. 4. Januar 1848 [ↄ: 1806], nemlig paa Hiørnet af Skovboegaden og Vimmelskaftet. Jeg var tilsagt til at følge, men undskyldte mig naturligviis, da det skulde være til Hest.

I Sommeren 1808 besøgte jeg første Gang Frue *Rahbek* paa Bakkehuset, og kom der fra den Tid stundom hyppigere, stundom sieldnere i en Tid af 20 Aar. Mine Besøg skeedte altid om Aftenen; jeg drak Thee der, spiiste til Aften og nød den aandrige, elskværdige Kones og hendes høist interessante Mands underholdende Selskab.[1]) Hans troe Hukommelse opbevarede en Mængde af Træk og Anecdoter til vor indre, især literære Historie i de sidste 50 Aar, som det morede ham at meddele sine Giester. Skade, at han ikke kom til at fortsætte sine „Erindringer" længere; det vilde vel have skeedt, dersom han ikke havde dvælet alt for meget ved det Dramaturgiske, som i hans yngre saavel som i de ældre Dage meest havde interesseret ham. Jeg tænker ofte med veemodig Taknemlighed paa dette giestfrie og elskelige Huus; et lignende har jeg hverken før eller siden kiendt. Uagtet Begges høist forskiellige Aandsretning, Temperament m. m. levede de dog, derom er jeg over-

---

[1]) Werlauff hørte til Fru Rahbeks nære Venner og blev ogsaa nogle Aar før hendes Død gift med hendes Niece. Fru Rahbeks og Werlauffs Forhold omtales i: [P. H. Boye] Om K. M. Rahbeks Brevvexling og hendes Correspondenter. Kbh. 1881. Der foreligger desuden en Række utrykte Breve fra hende til ham. Werlauffs Besøg hos Rahbeks var dog senere saa sjældne, at „et Werlauffs Besøg" i Bakkehussproget betød det samme som intet Besøg.

beviist, i et høist lykkeligt Ægteskab; som Begge i høi Grad dannede, agtede de hinanden og bare over med hinandens Svagheder, Luner og Egenheder. At deres Ægteskab var barnløst, bidrog maaske ogsaa til at giøre det fredeligt. Jeg har neppe kiendt noget barnløst Ægteskab, der var, hvad man kan kalde uheldigt.

I de seenere Aar skrantede Frue *Rahbek;* hendes Bryst blev svagere og en hectisk Hoste tiltog. Dog vedligeholdt hun sit gode Lune næsten til det Sidste; hun ahnede vel, at hendes Dage ei vilde blive mange, men hun frygtede ikke for Døden. I Efteraaret 1828 besøgte jeg Bakkehuset sidste Gang, medens hun levede, men hun var saa svag og emfindtlig, at *Rahbek* fraraadede mig at gaae ind til hende. Ikke længe efter døde hun, den 21. Januar 1829. *Rahbek* overlevede hende indtil d. 22. April 1830; hans Huus bestyredes i den Tid af *Ophelia Drewsen,* siden gift med den kundskabsrige og høist interessante Dr. *Pingel.*[1]) *Rahbek* stræbte som han yttrede, „saavidt muligt at vedligeholde Bakkehusets gamle Tone og Skik". Men, der var dog en Tomhed i Huset. Livet havde tabt sin Interesse for ham, skiøndt han vedblev at arbeide.

Da han i Marts Maaned blev syg, lagde han sig til Sengs, brugte ingen Medicin, men ventede med roelig Resignation paa sin Opløsning. Fred med deres Minde!

1809 d. 21de—26de Juli tilbragte jeg i Holte hos

---

1) Se Side 40.

Etatsraad *Abraham Kall* nogle interessante Dage. Han eiede her et Lyststed uden Jord, som han havde [købt eller arvet] i Begyndelsen af 80erne, om jeg mindes ret, efter en Professor *Buchwaldt!*[1]) Da jeg efter hans Død ordnede hans Bibliothek og Manuscriptsamling til Auctionen, tilbød Arvingerne mig frit Skiøde paa Ejendommen. Det kunde, under andre Forhold, have været mig behageligt at modtage dette Tilbud; men huuslige Forhold, Vanskeligheden ved i Tiden at holde mine Sønner i Skole, naar min Kone skulde tilbringe Sommeren paa Landet; Frygt for at den gamle, temmelig forfaldne Boelig, hvoraf svaredes en ei ubetydelig Skat, skulde koste mig for meget; endelig Udsigten til, at min Kones mange temmelig uroelige Sødskende skulde volde alt for megen Uleilighed, bestemte mig tilsidst til at afslaae Tilbudet, hvilket jeg seenere heller ikke har angret.

26de Juli—4de August tilbragte jeg i Roeskilde hos daværende Adjunct, siden Overlærer ved Cathedralskolen *H. Behrmann.*[2]) Han var et meget godt Hoved, havde i sin tidlige Ungdom levet i meget trange Kaar, indtil den berømte Skuespiller *Schrøder* i Hamborg tog sig af ham. Som Huuslærer i Pastor *Hudtwalkers* Huus havde han besvangret en Tienestepige her, som han ægtede. Hun var et godmodigt Væsen, men raae og uop-

---

[1]) Om Abraham Kall og hans Families Ophold paa deres Landsted Holtehus se Benedicte Arnesen Kalls Livserindringer. Kbh. 1889.

[2]) Historikeren Hans Heinrich Behrmann (c. 1769—1836) Adjunkt og Overlærer ved Roskilde lærde Skole fra 1806 til 1814. 1815 Arkivar i holstenske Kancelli. 1817 Kancelliraad. 1829 Afsked. Gift 1805 med Catharine Munch.

dragen; han var haard imod hende, og deres Ægteskab var høist ulykkeligt. De havde 3 Sønner, men blev tilsidst separerede. I sine sidste Aar slog han sig meget til Drik og Spil, men skal desuagtet have været en ypperlig Lærer i Historie og Geographie, for hvilke Videnskaber han forstod at bibringe Disciplene Interesse, uagtet hans Organ var temmelig uheldigt og han ofte kom paa Skolen efter en giennemsviret Nat. Som bekiendt, havde han sat sig meget ind i Christian IIs Historie, men han vurderede denne, vist nok talentfulde, men i sine Reformplaner altfor despotiske og hensynsløse Konge med partisk Forkierlighed. Dette fremgaaer ogsaa af hans Værk, hvori han vel har udbredt et nyt og bedre Lys over mange Partier af Christian IIs Historie, men de vedføiede Documenter ere meget unøiagtigen udgivne; hvilket vel tildels hidrører fra hans slette og utydelige Haandskrift.

Skuespiller *Heger*, med hvem jeg i nogle Aar havde været kiendt, eiede dengang Gaarden No. 206 ved Vestervold. I Bombardementet havde Gaarden lidt noget; han maatte foretage sig Reparationer, og jeg laante ham dertil 400 Rdl. Dette gav tilsidst Anledning til at vi bleve Interessenter i Eiendommen. To Aar seenere (1809) solgte vi den med en liden Gevinst og kiøbte igien i Forening Huset No. 208 i Nærheden, som vi solgte 1810. Seenere har jeg aldrig havt nogen fast Eiendom, skiøndt jeg et Par Gange er bleven stærkt overhængt om at kiøbe en Saadan uden for Porten. Jeg er tilfreds med at dette ikke er skeedt. I Aaret 1851

opterede jeg den ved *Kolderup-Rosenvinges* og *Engelstofts* Død ledige Professor-Residenz i Store Kannikestræde; det var ikke just med min gode Villie, skiøndt jeg, paa Grund af Omstændighederne, vel maa være tilfreds dermed. Da den medfører idelige Reparationer, Skatterne aarlig stige og jeg, af flere Grunde, kun kan trække en ringe Leie af den, er Fordelen kun den, at man er sikker paa ei at blive opsagt, som for mig vilde være en større Ulykke end for mange Andre.

1810, d. 28. Mai døde den svenske Kronprinds *Carl August.*[1]) Kronprindsens Død foranledigede hans Broder Hertugens Bortreise fra Kbhvn. for sidste Gang; snart efter opstod den sørgelige Spænding mellem ham og *Friderich VI* (egentlig Venner havde Svogrene aldrig været)*); derved blev igien *Moldenhawers* Stilling og Indflydelse i Universitets-Directionen aldeles forandret, hvilket vel bidrog til at han efterhaanden meer og meer slog sig til Drik. Aldrig er maaskee et ypperligere Hoved og en mere begavet Aand paa den Maade gaaet til Grunde. Allerede inden Hertugens Bortgang var min Ansættelse i det philosophiske Facultet paatænkt. Under 21de September erholdt jeg Bestalling som Adjunct i det philosophiske Facul-

*) Hertugen erholdt undertiden Bøger og Haandskrifter fra Bibliotheket vedkommende de ældre Forhold mellem Kongerne af det sønderborgske Huus; *Moldenhawer* yttrede, at Hertugen ansaae sit Huus forurettet af Kongehuset.

[1]) Nogle korte Bemærkninger udelades her, da de gentages nedenfor.

tet „for især at dyrke og foredrage den nordiske Historie og Oldsagerne". Der vare dengang rigtignok 3 historiske Professorer; men *Abr. Kall* var 67 Aar gammel; *Kierulf,* dengang meget svag, døde d. [29. Septbr. 1810], og *Engelstoft,* som havde meget at varetage i Universitets-Directionen, kunde vel ønske nogen Assistance ved sine akademiske Functioner.[1])

Kort efterat jeg var bleven Adjunct, faldt jeg i en Nervefeber. Muligen fremkaldtes denne ved en mig af Universitets-Directionen forvoldet Ærgrelse, som jeg dog tildels selv havde forskyldt. Da min Ven og daværende Læge *Wendt* ikke kunde faae mig helbredet, og jeg, med min Verts og Vertindes bedste Villie, heller ikke kunde have den fornødne Pleie hiemme, lagde jeg mig d. 29. September ud paa Friderichs Hospital, hvor jeg kom paa Stuen LL. *Vedel Simonsen* og en Student *Schow*[2]), som boede i samme Huus som jeg, kiørte med mig derud. Den 3die November forlod jeg Hospitalet helbredet; Sygdommen havde ikke været betænkelig; jeg havde hele Tiden min fulde Samling. Ligesom Aarstiden var en ganske anden end da jeg første Gang laae der 1806, saaledes vare ogsaa nu, midt under den ødelæggende Krig, Forholdene ved Hospitalet aldeles forandrede. Man

---

[1]) Universitetets Patron, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, havde 1805 faaet oprettet en „Direktion for Universitetet og de lærde Skoler", der bestod af Hertugen, Ove Malling og Moldenhawer, samt L. Engelstoft som Sekretær. Paa Grund af de politiske Begivenheder 1810 trak Hertugen sig tilbage. Engelstoft blev 1812 Assessor og 1817 Medlem af Direktionen.

[2]) Cand. phil., Lærer i Engelsk Lars Schou, senere gift med Christiane Schmidt, se nedenfor Side 94.

maatte nu holde sig selv med flere Fornødenheder, som første Gang leveredes af Hospitalet. Flere af mine Venner besøgte mig regelmæssigen; *Devegge*[1]) og *Schou* hver anden Dag. Ogsaa *Moldenhawer, Abrahamsen, Thorkelin, Engelstoft* besøgte mig hver engang. Netop under min Sygdom indtraf Examen Artium, hvortil jeg, den eeneste Gang i mit Liv, har dimitteret en Candidat, ved Navn *Møller*, som siden er bleven Skolelærer paa Hirschholm. Da jeg selv ikke var i Stand til at opsætte hans Testimonium, viiste *Rasmussen* (siden Professor Orientalium) mig denne Tieneste; han var en vel begavet kundskabsrig Mand og en redelig Character; han havde fortient en bedre Skiebne. Fred med hans Minde! For øvrigt var min Stemning under mit Ophold paa Hospitalet denne Gang meget nedslaaet, det var maaskee den første Gang i mit Liv, at Ønsket om Døden blev ret levende hos mig; endogsaa Tanken om en frivillig Død! dog vel meest som en Virkning af Sygdommen.

I dette Aar blev jeg bekiendt med en Secretair *Thomsen* i Danske Cancellies Archiv-Contoir. Han var ustuderet (dansk Jurist), ei meget begavet eller dannet, men en godmodig Mand med en forstandig og ret interessant Kone. I deres giestfrie Huus tilbragte jeg flere opmuntrende Timer om Aftenen, da de boede i min Nærhed. Et Par Aars Tid efter fik han et Embede i Rudkiøbing, hvor jeg 1813 har besøgt dem.[2])

[1]) Numismatikeren Ole Devegge (1772—1847) blev 1803 Underbibliothekar og 1836 Bibliothekar ved det Classenske Bibliothek. (Biogr. Lex.)

[2]) Sekretær Johan Matthias Thomsen blev 1812 By- og Herredsskriver i Rudkøbing, hvor han døde 1827. Han var gift med Anna Cathrine Hansen, død 1860. (Richter.)

Under 9de November blev jeg Medlem af Commissionen til Oldsagers Opbevaring, hvis ældste Medlem jeg var, da den for faa Aar siden opløstes. *Nyerup*, som fra Commissionens Stiftelse af havde været dens Secretair, ønskede tilsidst at fratræde denne Function. Jeg foreslog for *Nyerup* nuværende Etatsraad *Thomsen*, som allerede var Medlem af det kgl. danske Selskab, og dette fandt *Nyerup* selv meget passende.[1]) Conferentsraad *Monrad* foreslog derimod *Devegge* ved Classens Bibliothek, og fandt det ikke passende at give denne Post til en ustuderet Kiøbmand. Da *Münter*, *Thorlacius*, *Nyerup* og jeg talte for *Thomsen*, gav dette Anledning til nogen Spænding især mellem *B. Thorlacius* og *Monrad*, af hvilke den Første modsatte sig *Devegge* som Nordmand; paa den Tid giordes nemlig i den norske Presse mange Udfald paa det danske Folk og den danske Regiering. *Thomsen* blev valgt, men det varede nogen Tid, inden *Monrad* kunde forsone sig med ham, især da han overtog Ordningen af Museet, som hidtil havde hørt til *Monrads* Departement; *Thomsen* blev ogsaa først 1827 Medlem af Commissionen. Dog kom de, allerede længe før *Monrads* Død i Aaret 1834, til at staae paa en temmelig god Fod sammen.[2])

---

[1]) Den kgl. Kommission for Oldsagers Opbevaring blev oprettet 1807 og Universitets-Bibliothekar Rasmus Nyerup virkede som dens Sekretær til 1816, da han fik den unge Handelsmand Christian Jürgensen Thomsen (1788—1865) ansat i sit Sted. Da Kommissionen blev opløst 1849, blev han Museets Ene-Direktør og ved sit enestaaende Samler- og Organisationstalent fik Konferensraad Thomsen efterhaanden alle de kbhvnske Museer under sin Bestyrelse. (Biogr. Lex.)

[2]) Kancellideputeret, Konferensraad Johan Peter Monrad (1758—1834) var fra 1807 til sin Død Medlem af den nævnte Kommission. (Biogr. Lex.)

Commissionen holdt i lang Tid regelmæssige Møder om Aftenen; jeg mindes ei ret om en Gang hver Maaned eller hyppigere. Formanden *Hauch*[1]) indfandt sig stadigen og ledede Forhandlingerne, der dog ei synderlig kunde interessere ham, med sin sædvanlige Humanitet og Godmodighed. Alt gik desuden fredeligt til. Naar vi om Aftenen skildtes ad, pleiede *Thorlacius* og jeg at gaae ind hos Conditoren paa Gammeltorv og drikke os et Glas Punsch. *Thorlacius* drak den stedse meget stærk; stundom 2 Glas. Han blev seenere beskyldt for at have været noget forfalden til Drik; men jeg, som har kiendt og omgaaet ham meget i mange Aar kan forsikkre, at dette ikke var Tilfældet. Hans Trang til at nyde stærke Drikke hidrørte tildels fra Underlivssmerter, hvoraf han jævnligen leed og som han paa den Maade vilde dæmpe. Han var en ædel, opofrende og uegennyttig Characteer; jeg tænker altid paa ham, som en af mine kiereste Venner.[2])

Blandt mine interessanteste Erindringer høre ogsaa de antiqvariske Excurtioner, som i en følgende [Tid] Commissionen foretog sig. *Thorlacius, F. Magnussen, Thomsen* og jeg, samt *Engelstoft* som Giest, besøgte adskillige i historisk og antiqvarisk Henseende mærkelige Steder her i Sielland. *Thomsen* styrede Reisen, hvortil Ingen var bedre skikket end han. Paa denne Maade kom jeg for første Gang til Friderichsborg og Fredensborg d. 30—31.

---

1) Se Side 55.
2) Se Side 26.

August 1817; til Sorøe 1818, til Helsingør og Kronborg 1820. Jeg besøgte igien Roeskilde, Lethraborg og Ringsted. I Sorøe saae jeg endnu Ruinen af den gamle Munkegang. Jeg besaae, Tid efter anden, ogsaa Ruinerne af Gurre, Søeborg og Eskildsøe.

D. 28de Mai døde Kronprindsen af Sverrig *Carl August*. Budskabet var overraskende og man ahnede strax, at dette Dødsfald var en skiebnesvanger Begivenhed for Norden.[1]) Da jeg om Formiddagen kom op paa Bibliotheket, hørte vi det af den gamle Fyrbøder *Jørgensen*, som havde været hos *Moldenhawer*. Man gik nu i spændt Forventning om det nye Thronfølgervalg; at dette skulde falde paa vor Konge, havde man kun lidet Haab om. Endelig valgtes da *Pontecorvo* [20. August]; jeg erfarede det først af *Engelstoft*, som med Grund forudsaae heri sørgelige Følger for vor Fremtids Stilling; denne Stemning var almindelig for Alle. *Carl Augusts* Død var i høieste Grad skiebnesvanger, ei blot for Norden, men maaskee for hele Europa. Hvorledes vilde Begivenhederne have udviklet sig, hvis *Pontecorvo* ei var bleven Sverrigs Kronprinds?

1811. En Dag i April tilskrev *Engelstoft* [mig] om jeg ikke næste Formiddag vilde examinere for ham 5 Candidater til Examen philosophicum, da han den Dag ikke havde god Tid og nogle af dem netop havde hørt mine Forelæsninger. Dagen i Forveien var, i Anledning af Examen, en sørgelig Begivenhed indtruffen. En Student *Bast* (Søn af

---

[1]) Prins Christian August af Augustenborg var under Navn af Carl August valgt til svensk Tronfølger i Slutningen af Aaret 1809. Den 28. Maj 1810 døde han pludselig under en Troppesamling i Skaane. Se W. E. Side 334 ff.

afd. Stiftsprovst *Bast*) havde Dagen i Forveien været oppe til Examen philosophicum og havde af *Ørsted* faaet non contemnendus, hvilket havde den Følge, at han umiddelbart derefter sprang ned fra Rundetaarn og slog sig ihiel. Jeg var derfor meget lemfældig ved denne min første Examination.

I denne Anledning fortalte *Carl Heger* (min Kones Onkel) mig seenere en mærkelig Omstændighed. Frue *Abildgaard*, Malerens Enke (den unge *Basts* Tante, paa hvilken Maade veed jeg ikke) havde om Natten drømt, at en Person var bleven lagt over hendes Seng. Om Morgenen fortalte hendes Piger, som havde været tidlig oppe i Anledning af en Vadskning, at det om Natten var forekommet dem, at et Menneske var falden ned fra Taget i Gaarden. Op ad Formiddagen bankedes paa hendes Dør; en ung ubekiendt Person kom for at berette hende den sørgelige Hændelse, og bad om Liget maatte blive foreløbigen bragt ind til hende, indtil man kunde forberede Moderen; inden hun kunde give noget Svar kom de med Liget, som allerede var paa Trappen og lagde det paa hendes Seng. *Carl Heger* var en Ven af Frue *Abildgaard*. NB. Af Adresseavisen 1811, 7de October, seer jeg, at det var den Gang, at den unge *Bast* var død; det maa altsaa have været under Examen i October.[1])

[1]) Student Frederik Søren Bast, der d. 7. Oktbr. sprang ned fra Rundetaarn (se: Otto, Af mit Liv, min Tid og min Kres. Kbh. 1879, S. 47) var en Søn af Stiftsprovsten, Prof. Poul Danchel Bast ved Frue Kirke, hvis Enke Anna Abildgaard (1751—1810) var en Søster til Maleren Nic. Abr. Abildgaard. Dennes her omtalte Enke Juliane Marie Ottesen (1770—1848) var skilt fra sin første Mand, Kmjkr. A. Hauch (se: Clausen og Rist. Mem. og Breve VI) og blev 1803 gift med den 60aarige Abildgaard, der døde 1809. (Om hendes Bekendtskab med Carl Heger se: C. K. F. Molbech: Chr. Molbech og Kamma Margr. Rahbek. En Brevvexling. Kbh. 1883. Side 83 ff.)

I Sommeren eller Efteraaret 1811 viiste der sig i længere Tid en Comet, hvis Lige i Størrelse og Varighed ei siden er seet. Naar jeg om Aftenen paa aabne Pladser betragtede dens lange og truende Hale, kunde jeg vel tænke mig, at man i en ældre Tid maatte ansee dem for Forbud paa store Ulykker. En 100 Aar ældre Slægt vilde have betragtet den paa samme Maade; i dette var netop Krigen mellem Frankrig og Rusland besluttet.

Den 18de Juli døde min ædle og uforglemmelige Velynder og Ven *Jon Olafsen.* Jeg besøgte ham sidste Gang et Par Dage før hans Død.[1])

I October deeltog jeg for første Gang i Examen Artium. Det var sidste Gang, at de saakaldte Examens Deputationer[2]) fandt Sted. Jeg var sammen med *N. C. Kall, Wøldike* og *Schow.*[3]) Blandt dem, der i det Aar deponerede, vare Baron *Holstein* i Fyen, Provst *B. Münter,* Stiftsprovst i Viborg *L. Schiødte,* som jeg alle examinerede; maaskee ogsaa Conferentsraad *Vedel* og Professor *Kreidal.*[4]) Til den skriftlige Prøve havdes dengang i Historie to latinske og to danske Specimina; foruden de to Opsynsmænd vare stedse en af Examinatorerne tilstæde. D. 13de Nvbr. 1836 holdt de i dette Aar Dimitterede en Jubelfest paa Skydebanen, hvortil

---

[1]) Se Side 33.

[2]) Der var hidtil examineret af Professorerne efter Tur, ikke efter Fag.

[3]) Professor i Arkæologi og Filologi Niels Iversen Schow (1754—1830), en i sine ældre Aar forvirret og forstyrret Mand, hvis Forelæsninger kun var til Spot for de Studerende. (Biogr. Lex.)

[4]) Baron Adam Christopher Holsten-Charisius til Holstenshus (1793—1879), Geheimekonferensraad. — Severin Henrik August Vedel (1793—1881), Generaldecisor, Konferensraad. — Augustus Krejdal (1790—1829), Mathematiker, Adjunkt. (Biogr. Lex.).

alle Professorer, som dengang havde examineret, vare indbudne. Indbydelsen var underskreven af Conferentsraad *Kirstein*, *Balthasar Münter*, Advocat *Salicath* og Pastor *Waage*. Da jeg i det Aar havde været anden Gang angrebet af min Byld i Panden og havde meget at bestille som Universitetets Rector, undskyldte jeg mig. Af de dengang Indbudne er jeg nu (d. 24de September 1854) den eeneste overlevende.

11te December var en Fest paa Giethuset i Anledning af det norske Universitets Stiftelse. „Selskabet for Norges Vel" (i Grunden for Norges Uafhængighed)[1]) havde indbudet Kongen og Dronningen, Ministrene, Professorerne og mange Andre. Jeg havde ogsaa faaet en Billet. Det var første Gang man saae Prinds *Christians* ædle Personlighed offentlig fremtræde og hørte hans skiønne klangfulde Organ. Hans, Universitets Rector *Hornemanns* og *Baggesens* Taler giorde det behageligste Indtryk; mindre *Treschows*, som syntes at antyde, at Kongen havde skænket Norge et Universitet, fordi han ei længer kunde undgaae det.*)[3]) Her

*) Admiral *Løvenørn*[2]) fortalte mig engang, at han ved en Leilighed havde været i Norge (i Bergen) og der erfaret Stemningen mod Danmark; da han talte derom med Kronprindsen, yttrede denne, at saa længe han levede, skulde Norge ei faa et Universitet.

[1]) Om „Selskabet for Norges Vel", der blev stiftet kort efter Krigens Udbrud og som ogsaa i Kbhvn. talte mange Medlemmer, se W. E. Side 324.

[2]) Kontreadmiral Poul de Løvenørn (1751—1826). Han var 1791 blevet sendt i et diplomatisk Ærinde til Kejseren af Marokko som Chef for en Fregat og maatte paa Hjemvejen overvintre i Norge. (Biogr. Lex. W. E. 322.)

[3]) Prinsens (Christian VIII's) Fremtræden ved denne Lejlighed som Formand for Videnskabernes Selskab imponerede Kongen og den hele Forsamling

saae jeg første Gang *Møsting*, som 27 Aar seenere skulde blive min venlige humane Chef.

Efter selve Høitideligheden var der et Taffel, som jeg dog ikke bivaanede. Prinds *Christian* indtog her aldeles Nordmændene; *Sverdrup*[1]) og *Pram*[2]) toge Løfte af ham, at han, saasnart Omstændighederne tillode det, vilde besøge Norge. Ingen af dem ahnede, at det skulde skee inden to Aar, under saa forandrede Forhold og med saadanne Følger.

1812, d. 6te Marts fik jeg Bestalling som Professor extraordinarius „for især at foredrage den nordiske Historie og Oldsager". I denne Anledning havde jeg første Gang Audients hos *Friderich VI.* Det forekommer mig, at det var om Aftenen efter Taffelet, ved Lys. Ogsaa talte jeg ved denne Leilighed første Gang med Kongens Cabinets-Secretair *Jessen*. Denne Mand var een af de meest indtagende Personligheder jeg har kiendt. Han var afholdt og agtet af Alle.[3]) Grosserer *Broberg*, som ellers ikke hørte blandt dem, der let lod sig røre, og som under Krigen ofte havde maattet henvende sig til ham, græd, da han erfarede hans Død.

i den Grad, at man nu i ham troede at se en Redningsmand i de sørgelige norske Forhold.

Digteren, Professor Baggesen talte paa Kiels Universitets Vegne. — Den theologiske Professor, Claus Frees Horneman (1751—1830) var Universitetets Rektor. — Nordmanden, Professor i Filosofi, Niels Treschow (1751—1833) var Medlem af Komiteen for Ordningen af det nye Christiania-Universitet, hvortil han 1813 lod sig overflytte. Han var Statsraad i Norge fra 1814—25. (Biogr. Lex.; W. E. 266. 322.)

[1]) Professor i Filologi Georg Sverdrup (1770—1850) blev 1813 overflyttet til det nye Universitet i Chria. og fik som bekendt en stor politisk Indflydelse i sit Fødeland. (Biogr. Lex.)

[2]) Digteren Christen Henriksen Pram (1756—1821), som 1812 blev Deputeret i Kommercekollegiet. (Biogr. Lex.)

[3]) Konferensraad Peter Carl Jessen (1772—1830) var Kongens Kabinetssekretær fra 1808 til sin Død.

Den 2den April blev jeg Medlem af det Kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhiem. Jeg blev tilsagt til Audients hos Selskabets Præsident Prinds *Christian Friderich.* Hans Forgemak var kun paa eet Fag og behøvede dengang heller ikke at være større; Lieutenant *Schwarz* var hans Adjutant.[1]) Da jeg faa Aar efter kom til ham igien, havde han et større Forgemak og langt Flere søgte Audients hos ham.

Den 21de August blev jeg Medlem af den Arnæ-Magnæanske Commission. Commissionens første Medlem var Conferentsraad, siden Geheime-Conferentsraad, *Cold*[2]), men Commissionen samledes altid hos dets (sic) Secretair *Thorkelin,* som altid pretenderede, at han som Secretair ingen egentlig Stemme havde i Commissionen, skiøndt det var bekiendt, at han underhaanden og giennem det første Medlem havde megen Indflydelse.[3])

Ved *Wendt* og *Bergsøe*[4]) blev jeg i Sommeren d. A. bekiendt med en Madam *Jeanty,* Datter af en formuende Glarmester eller Blikkenslager *Schmidt,* hvis Enke eiede en Gaard i Lyngbye. Hun var egentlig ikke smuk, men havde en høi og anseelig Figur og var et af de vittigste, aandrigste og meest interessante Fruentimmer, jeg har kiendt; hun talte Fransk og Tydsk med lige Færdighed, da hendes Fader var en Tydsker af Fødsel og hendes Mand

---

[1]) Sekondlieutenant Frederik Schwarz ved Prins Christian Frederiks Regiment, død som Oberstlieutenant og Postmester i Flensborg 1843, 59 Aar gammel. (Clausen og Rist, Mem. og Breve, XI. Side 108.)

[2]) Generalprokurør Christian Magdalus Thestrup Cold (1754—1826) var fra 1804 Medlem af den arna-magnæanske Kommission. (Biogr. Lex.)

[3]) Se Side 31.

[4]) Vistnok Lægen Johan Frederik Bergsøe (1760—1818), der praktiserede i Kbhvn. og var bekendt som Literat og Optiker. (Carøe. Erslew.)

(fra hvem hun var separeret) Fransk. Hun havde havt adskillige Beundrere f. Ex. Kammerherre (siden Stiftamtmand) *Bülow*, Professor *Castberg* og Fl. I Slutningen af September s. A. døde hun; jeg fulgte hende til Graven.

Siden 1807 havde jeg ikke seet min Familie i Fyen. Krigen, Vanskeligheden ved Overfarten over Beltet, med flere Hindringer havde i de 6 Aar afholdt mig fra Reisen. Endelig bragte min Søsters indstændige Bønner og min egen Lyst mig til at fatte en endelig Beslutning i Aaret 1813. D. 6te Mai besøgte min Svoger *Steenbuch* Kbhvn. første Gang, siden han i Aaret 1805 var reist til Fyen med min Søster; han logerede hos mig og opholdt sig her indtil d. 22de s. M. Jeg afreiste fra Kbhvn. med Pakkeposten Onsdag Middag d. 21de Juli. Kort før Postens Afgang vidste man endnu ikke, om den kunde gaae lige til Korsør, eller, formedelst fiendtlige Skibe i Beltet, over Smaaøerne; ifølge ankommen Meldelelse blev det sidste Tilfældet. Vi vare temmelig mange med Posten; af mine Bekiendte vare der tre: min akademiske Ven Cand. Theol. *Zach. Møller*, som vilde til Fyen, for der at besøge Kammerherre *Heinen*[1]), hvis (ante subsequens matrimonium) naturlige Datter havde i sin tidlige Barndom været i Pleie hos hans Moder; Cand. juris *Kolderup-Rosenvinge* (siden Professor) og Cand. Med. *R. E. Bruun*[2]) siden Lector i Me-

[1]) Kammerherre Albrecht Christopher Heinen til Fraugdegaard og Hollufgaard (1759—1814). (Se Clausen og Rist, Mem. og Breve VI.)

[2]) Rasmus Emil Bruun (1790—1819) var allerede dengang Læge, men døde samme Aar han blev Lektor. (Clausen og Rist, Mem. og Breve X.)

dicinen), hvilke vilde besøge Førstnævntes gamle Lærer og Demissor Præsten *Plesner* paa Langeland.[1]) Veiret var kun maadeligt, regnfuldt og stormende. Reisen var, som paa den Tid i Almindelighed, langsom; man bedede hyppigen og længe; nød ofte Fortæring; men da man intet havde at haste efter, og Reiseselskabet var behageligt, jeg og *Rosenvinge* kiørte sammen, moerede jeg mig bedre end seenere med Diligence og paa Jernbane. Uden Tvivl ankom vi ikke før Torsdag Formiddag eller maaskee endog Middag til Vordingborg, hvor vi opholdt os i nogle Timer, indtil vi kom over til Gaabense. Om Eftermiddagen reiste vi $1^1/_4$ Miil giennem Falster til Guldborgsund. Her fik vi smaae Vogne, hver kun til een Person; paa den korte Vei indtraf et frygteligt Tordenveir med Regn, som nødte hele Posten til at søge Lye i en Bondegaard, hvor Konen sad og rystede og græd af Skræk. Paa Veien saae vi Høe- og Kornstakke drive bort for Regnskyllet. Om Aftenen gik vi over Sundet, men vi tilbragte Natten i Saxkiøbing. Om Fredagen reiste vi under ustadigt Veir giennem Lolland. I Mariboe besøgte vi Kirken og saae Grevinde Ulfeldts Grav. Om Aftenen kom vi til Taarsfærge og havde saaledes tilbragt en heel Dag paa de 7 Mile giennem Lolland. Da man ikke vovede om Natten at gaae over Langelandsbeltet, laae vi Natten over paa Taars. Endelig gik vi om Lø-

---

[1]) Venskabet mellem Retshistorikeren Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge (1792—1850) og hans Lærer Provst Ulrik Adolph Plesner (1782—1861) omtales flere Steder (se Biogr. Lex. IX 349). Ved det omtalte Besøg var K.-R. lige bleven Kandidat og havde vundet Universitetets Guldmedaille.

verdagen over til Langeland, og kom henad Aftenen d. 24de til Rudkiøbing. Her adskildtes Reiseselskabet; *Rosenvinge* og *Bruun* begave sig til Præsten *Plesner; Zach. Møller* fortsatte Reisen til Fyen; jeg forblev 9 Dage i Rudkiøbing hos Byskriveren, Cancellieraad *Thomsen.*[1]) Han og hans Kone modtoge mig venligt; jeg tilbragte 9 behagelige Dage hos dem. Jeg giorde nogle Toure omkring i det yndige og velsignede Langeland; jeg saae Tranekiær, som jeg dog ikke besøgte, spiiste en Aften hos Forpagteren paa Faareveile; vi roede ogsaa engang over til Vemmenæs paa Taasinge, og jeg besøgte saaledes flere af disse idylliske Egne, som *Oehlenschlæger* saa skiønt har skildret i sin Langelandsreise, hvilket jeg i sin Tid havde hørt ham forelæse i sin Sommerboelig i Friderichsberg Allee.

I Rudkiøbing bleve vi indbudne til Byefogden *Herholdt* (Halvbroder til Professor *Herholdt*)[2]), med hvem jeg havde gaaet til Manuduction hos *Schønheider;* ligeledes til Kiøbmand *Bay.* Jeg talte med den gamle Boghandler *Rothe,* der var langt over 80 Aar og henlevede sine sidste Dage hos sin der gifte Datter.[3]) Jeg var ogsaa engang paa Vemmenæs paa Taasinge, hvor vi drak Thee.

Tirsdagen d. 3die August forlod jeg Rudkiøbing, reiste med Pakkeposten over Taasing og Svendborg, og ankom Onsdag Morgen tidlig til Odense.

---

[1]) Se Side 74.

[2]) Auditør Nicolai Christian Herholdt (1781—1829) blev 1810 Byfoged i Rudkøbing, 1828 Borgmester i Korsør. (Richter, Jur. Stat.)

[3]) Den gamle Universitets-Boghandler Johan Gottlob Rothe (1730—1824). (Nyrop, D. d. Boghandels Hist. I, S. 322.)

Med samme Post reiste en gammel Jomfrue *Høier,* Søster til Kiøbmand, Major ved det borgerlige Artillerie *Høier,* af hvem jeg seenere undertiden blev indbuden.[1]) Jeg mindes engang i et Aftenselskab hos ham at have seet Præsten til Petri Meenighed (*Paysen?*)[2]), den reformerte Præst *Berkenhout*[3]) og den catholske Præst *Brachtesende*[4]) spille L'hombre sammen. Hvilke Revolutioner ere ikke foregaaede, hvormeget Blod har ei maattet flyde; hvormegen Elendighed har Menneskeheden ei maattet giennemgaae, før Saadant kunde finde Sted? Hun var en høist respectabel Character, med megen Sands for Læsning, men havde en arvelig Hang til en vis Grad af Sindssvaghed og døde, efter flere Aars Forløb i sørgelige Omstændigheder. Hun vilde netop ogsaa besøge min Onkel *Wirth* i Odense, til hvis Familie hun fra sine Forældres Tid stod i venskabeligt Forhold. Man ventede mig, men da jeg ankom i den tidlige Morgenstund, maatte jeg vække Præstegaardens Beboere. Min Søster og min Svoger ventede mig der; efter 6 Aars Forløb fandt jeg hende rigtig nok ældet, men for øvrigt rask. Onsdag Aften reiste jeg med dem til Søndersøe.

Med min Svoger og Præsten *Sidenius* i Særslev[5])

---

[1]) Købmand, Kaptajn, 1821 Major ved det borgerlige Artilleri, Peter Thomsen Høier, død 1843, 72 Aar gl. (Richter.)

[2]) Matthias Friedrich Paysen (1756—1814), der var født i Tønder og i mange Aar havde været Præst i Flensborg og Slesvig, blev 1803 Andenpræst til St. Petri Kirke i Kbhvn.

[3]) Pastor Johann Jacob Berkenhout ved den tysk reformerte Kirke i Kbhvn. døde 1821, 52 Aar gl. Werlauff fortæller det samme i W. E. Side 291, men da er det den reformerte Præst Pastor Christian Martin Hudtwalker (1761—1835) som er Trediemand i Partiet (Biogr. Lex.)

[4]) Pastor Brachtesende var østerrigsk Legationspræst i Kbhvn.

[5]) Pastor Benjamin Sidenius (1774—1854) blev 1804 Præst i Særslev, Odense Amt.

besøgte jeg engang min Ven *Vedel Simonsen* paa Elvedgaard[1]); det var første Gang jeg var her, og saae begge hans dengang endnu levende Forældre. For første Gang saae jeg her ogsaa hans dengang 25aarige Kone.[2]) Jeg fandt hende egentlig ikke smuk, men mild og god, og hendes magre Udseende, hendes hele Væsen og Holdning vidnede om hendes fortrykte og intet mindre end lykkelige Stilling mellem en Ægtefælle, som ikke elskede hende, og en Svigermoder, som hadede hende, og overhoved mellem Omgivelser, for hvilke hun ikke passede. Et halvt Aar seenere bleve de adskildte, som en Følge af Svigermoderens Intriger; hun drog derpaa hiem til sine Forældre i Kiøbenhavn. Hun heed som Ugift *Sophie Franciska Krag* [f. 1788]. Faderen havde været Parykmager, siden Pennefabrikør. Baade han og Konen vare meget agtværdige Folk. Fra Bombardementet boede de hos Controlleur *Fogh* paa Maltmøllen, for hvem de, ligesom for hans Broder, der var Rodemester, holdt Huus.[3]) Tilsammen førte disse 5 Mennesker et meget roeligt og behageligt Liv.

Omtrent 1832, efter min Hiemkomst fra Fyen, besøgte jeg *Simonsens* Kone første Gang. Jeg fandt hende nu raskere end for 19 Aar siden. Nogle Aar efter døde først Faderen, siden Moderen. Af de

---

[1]) Vedel Simonsen opgav tidlig sin Stilling ved Universitets-Bibliotheket og berejste i nogle Aar Landet som Medlem af Kommissionen til Oldsagers Bevaring. Han blev 1811 titulær Professor og udfoldede en rig Produktion, men opholdt sig derefter stille paa Elvedgaard i mange Aar, fordybet i historiske Studier og digteriske Forsøg. Fra 1816 var han ansat ved Ordenskapitlets Arkiv.

[2]) Se Side 51.

[3]) Rodemester D. Fogh (Fog?) og Maltværkskontrollør Morten B. Fogh, der døde 1847, 69 Aar gl.

to Brødre døde Rodemesteren før Moderen. Endelig døde ogsaa Controlleuren, som testamenterede Frue *Simonsen* noget over 4000 Rdl. i Bankactier; med Udbyttet af disse, og med den Understøttelse, hun nyder af sin forhenværende Ægtefælle, fra hvem hun allerede for flere Aar siden er lovligen separeret, lever hun nu et stille og sorgfrit Liv med sin Pige. Uden nogensinde at have været egentlig smuk, har hun dog altid været tækkelig; i sit 70de Aar har hun endnu godt conserveret sig og beholdt sin gode Figur og sine milde udtryksfulde Øine. Uden at besidde, hvad der nu kaldes den finere Dannelse, har hun god naturlig Forstand, troe Hukommelse og temmelig Verdenskundskab. Hun er en af de Faae, jeg nu og da besøger, for at forslaae en Formiddagstime.*)

Fra Odense besøgte jeg ogsaa Geheimekonferentsraad *Bülow* paa Sanderumgaard, hvem jeg tidligere havde sendt nogle af mine Smaaskrifter og derefter havt Brev fra ham. Jeg opholdt mig der fra 10de til 13de og 28de til 31te August.

Medens jeg opholdt mig i Odense, kom Efterretning, at min Moders Cousine Kammerraadinde *Kruse* paa Hvolgaard ved Veile døde d. 12te August, 52 Aar gammel. Hendes Fader Dr. Juris

*) 1861 d. 10de September besøgte jeg hende sidste Gang; hun døde d. 22de af indvendig Kræft og langvarige Lidelser. Kort før sin Død tabte hun en Deel af sin Formue ved Bedrageri af hendes Lavværge, Secretair *Nørregaard*. Dog efterlod hun ved sit Testament hans Døttre en Sum. Et ædelt Træk!

Muncheberg, tidligere Byefoged i Skanderborg var død i Februar s. A. i en Alder af 89 Aar.[1]) Da Kammerraad *A. W. Kruse* døde s. A. d. 28de December uden Livsarvinger, arvede den først Afdødes Familie, efterat Skiftet, formedelst Skifteforvalterens Død og af andre Aarsager, i flere Aar havde henstaaet usluttet. Min Lod blev omtrent 2,500 Rdl.

Engang besøgte jeg Frimurer □ i Odense; Kammerherre *Heinen* var da Mester af Stolen. Den 31te August forlod jeg Odense og reiste hiem ad samme Vei, over Langeland, Lolland, Falster, Vordingborg. Først d. 4de September kom jeg hiem, jeg havde altsaa været borte i 7 Uger og 3 Dage, den længste Tid jeg nogensinde har været borte fra Hiemmet.

Videnskabernes Selskab i Throndhiem havde udsat som Priisopgave: Undersøgelse om Anledningen til Audun Hugleiksens Fald m. m. Jeg skrev en Afhandling, som den gamle norske Student *Jentoft* besørgede opsendt til sin Bestemmelse. Men da jeg aldrig erfarede noget Resultat deraf, maa jeg formode, at Sendingen, under den formedelst Krigen saa usikre Communication, aldrig er kommen tilstæde.

Aaret 1813 var det for hele Europa og navnligen for vort Fødeland skiebnesvangre Aar. I Mai Maaned havde man erfaret, at vore Fredstilbud til England vare forkastede, da vi ei vilde gaae ind paa

[1]) En Søster til Werlauffs Bedstemoder (Sophie Marie Wirth f. Garde se Side 4): Sophie Magdalene Garde (1724—1807) blev 1756 gift med Dr. juris Frederik Carl Muncheberg (1724—1813). (Danske patriciske Slægter, I. S. 144.)

Norges Afstaaelse. En Dag kom min Svoger og fortalte, at Stilstanden var opsagt og Østerrige havde erklæret sig mod *Napoleon;* jeg sagde da: nu ville vi, inden Aarets Udgang, have Kosakkerne i Holsten. Da jeg reiste fra Odense, var der paa Posten et Jødefruentimmer fra Hamborg, som fortalte meget om Byens Elendighed og om *Davousts* Tyrannie[1]); han havde sagt, at han ei vilde lade Hamborgerne beholde andet end Øine til at begræde deres Ulykke. Man saae Afgiørelsen nærme sig meer og meer. Jeg og Flere indsaae Uundgaaeligheden af Norges Afstaaelse, men det ansaaes for Feighed og Forræderie at yttre noget Saadant, og de Fleste troede endnu paa *Napoleons* Lykke. Endelig kom Slaget ved Leipzig, om hvis Udfald man dog ikke her fik rigtig Underretning før efter 14 Dage. Men nu kunde man ogsaa forudsee vor Skiebne. I Slutningen af December rykkede de Allierede ind i Holsten. Den 3die Januar 1814 reiste Kongen, og faa Dage efter blev Kielerfreden sluttet. En længere og strængere Vinter end den mellem 1813—14 have vi neppe oplevet; der faldt tillige en større Mængde Snee end nogensinde seenere; den kunde ikke strax bortføres og henlaae i store Dynger paa de offentlige Pladser, indtil den ud paa Sommeren smeltede af sig selv, — Det var overhoved den sørgeligste Vinter jeg kan mindes; endnu sørgeligere end 1807—8.[2])

---

[1]) Den franske Marskal Davout havde 1812 besat Hamborg, hvor han herskede med jærnhaard Strænghed og udskrev umaadelige Kontributioner, til han 1814 overgav Byen til Ludvig XVIII.

[2]) Se mere om Werlauffs Udtalelser om disse Aar: W. E. Side 336 flg.

1814. I dette Aar blev jeg 1ste Secretair den 1ste Juli, med Gage 600 Rdlr.

Fra d. 23de Juli til d. 16de August tilbragte jeg ogsaa dette Aar i Fyen. Da jeg ikke havde underrettet min Familie om min Beslutning, var min Søster og Svoger reiste til Als. Jeg ankom d. 24de silde om Aftenen til Odense og lagde mig ind paa Postgaarden, for ei at forstyrre min Onkels Huus. Men samme Nat afgik hans Vogn til Bøigden[1]), jeg mindes ikke ret i hvilken Anledning (uden Tvivl netop med min Søster og Svoger); var jeg altsaa strax efter min Ankomst gaaet derhen, kunde jeg ogsaa have fulgt med til Als, og saaledes besøgt endnu en af vore Øer.

For øvrigt indeholdt dette Aar intet mærkeligt for mig. Jeg besøgte jævnligen *Wendt,* som Aaret i Forveien var bleven Overlæge paa Almindelig Hospital. I Frimurerlogen, i Kieden og i Dreiers Klub kom jeg ligeledes ofte. Undertiden indbuden hos Prof. *Thorlacius, Thorkelin, Schønheider* (min forrige Manuducteur), Oberste *Heide*[2]) og Major *Høier,* Apotheker *Blau*[3]), *A. Kall,* Conferentsraad *Hiorthøi* paa Bakkehuset[4]), *Engelstoft.*

D. 18de September 1814 var jeg Forlover for Lector (siden Professor) *Rasmussen,* der ægtede Frøken *Kall*[5]). Jeg har i alt 3 Gange været For-

[1]) Bøigden, Overfartssted til Als paa Halvøen Horneland vest for Faaborg.

[2]) Oberst Andreas Gram Heide (1760—1829), 1810 Chef for Vejkorpset, 1828 Afsked som Generalmajor. Ejer af Lavindsgaard. (Bendz, Efterr. om Rønninge og Rolfsted Sogne, Odense 1820, Side 89.)

[3]) Apotheker Gottlieb Blau, Ejer af Nielstrup, død 1827, 61 Aar gl. (Richter.)

[4]) Konferensraad Morten Hjorthøy, Borgmester i Kbhvn., død 1815, 76 Aar gl. (Biogr. Lex.)

[5]) Lektor i de orientalske Sprog Jens Lassen Rasmussen (1785—1826) blev Professor 1815 og 1814 gift med Johanne Jacobine Christiane Henriette Kall (1786—1860), Datter af Prof. Nic. Chr. Kall. (Biogr. Lex.)

lover; men [da] alle disse Ægteskaber fik et i en eller anden Henseende sørgeligt Udfald, har jeg aldrig siden villet paatage mig dette Hverv, end ikke for mine egne Sønner.

1815. D. 13de April blev jeg forlovet med Jomfrue *Wilhelmine Heger.*[1]) D. 18de November bleve vi viede af *Liebenberg* i Vartovkirke; det var netop Elleveaarsdagen efter den sidste Dag, paa hvilken min Salig Moder var gaaet sund og frisk tilsengs. Næste Morgen var hun syg, blev liggende og reiste sig ikke mere.[*]) D. 30te Marts døde min gamle Velynder Justitsraad *Thorlacius*, efter længere Tids Svagelighed, pludselig ved Middagsbordet. Han var en udmærket Latiner af den gamle Skole, som nu fast er uddød; fortroelig med sit Fødelands gamle Sprog og Poesi og med dets Oldsager, en skarpsindig Fortolker af Runeindskrifter. Af Flere blandt hans Disciple var han forhadt for pedantisk Strænghed; mange tilstode derimod, at de havde lært meget under ham.[2])

I Anledning af *Friderich VIs* Kroning kom Geheimekonferentsraad *Bülow* fra Sanderumgaard til

---

*) Gud har nu, hvad jeg dengang ei kunde ahne, ladet os opleve vort Guldbryllup; maatte vi begge ved at tilbagekalde i Erindringen de Sorger og Skuffelser, vi tildels ved egen Skyld have prøvet, heller ikke glemme taknemmelig Erkiendelse af saa mange Livets Goder.

---

[1]) Vilhelmine Heger, født 1. Decbr. 1798 var ældste Datter af det bekendte Skuespillerpar Stephan Heger og Maria Smidth. Hun kaldes ofte klog, velbegavet, aandfuld og „en ægte Hegersk Type". Hun døde den 3. Marts 1873. (Mathilde Reinhardt, Familieerindringer. Kbh. 1889. — Marie Konow, Barndoms- og Ungdomserindringer. Kbh. 1902.)

[2]) Skuli Thorlacius se Side 26 og W. E. Side 269 og 328.

Kbhvn.[1]) Han logerede hos sin Brodersøn Kammerherre *Bülow*, hos hvem jeg blev indbudt engang til Middag.

D. 8de August reiste *Molbech* og jeg til Gl. Kiøgegaard, hvor jeg tilbragte nogle Dage. Eieren *Carlsen* var en Mand af mange fortrinlige Egenskaber[2]); et lyst Hoved, med megen videnskabelig Sands, godgiørende og i høi Grad giestmild. Jeg har ei letteligen paa noget Sted tilbragt Dagene paa en mere interessant Maade end disse. Skade at hans heftige Lidenskaber ofte havdeført ham paa Afveie, som han meget aabenhiertigt tilstod. Han døde faa Aar efter.

Den første Vinter af mit Ægteskab boede vi i Nye Kongensgade i et Huus, som *Schou*[3]) havde leiet helt af Eieren. Vi havde kun 2 Værelser i Stueetagen, jeg selv to Værelser paa Qvisten. Leiligheden var altsaa indskrænket, men mit her førte Liv temmelig roeligt. I April 1816 flyttede jeg ind i min Svigerfaders Huus ved Vestervold Nr. 208, og boede der i 3 Aar.[4])

1816. Af og til besøgte jeg deels Eene, deels med min Kone, *Thorkelin, B. Thorlacius, Rahbek, Wendt, Nathanson*[5]), Justitsraad *Lange.*[6])

---

[1]) Om Johan Bülow til Sanderumgaard giver Werlauff interessante Oplysninger, se W. E. Side 400 flg. Hans Brodersøn Christopher Schøller Bülow (1770—1830) blev 1816 Stiftamtmand i Sjællands Stift, han var udset til Arving af Sanderumgaard, men blev 1821 dømt for Tilvendelse af offentlige Midler. (Clausen og Rist, Mem. og Breve XI, Side 129.)

[2]) Christen Rasmussen Carlsen (1777—1818) til Gamle-Køgegaard. (Fr. Carlsen, Efterr. om Gammelkøgegaard og Omegn. II. Kbh. 1878. Side 112 flg.)

[3]) Se Side 73.

[4]) Nuv. Nr. 27.

[5]) Den bekendte Redaktør Mendel Levin Nathanson (1780—1868), der dengang var Associé af det store Handelshus Meyer & Trier.

[6]) Justitsraad, senere Etatsraad, Raadmand Rasmus Lange, død 1829, 77

Fra 19de Juli til 5te August tilbragte vi hos en gammel Degn i Carise. Med os var Student *L. Schou* og Kone; jeg havde et Par [Aar] tilforn været hans Forlover. Han havde engang eiet nogen Formue, men geraadede seenere i Fattigdom; han døde blind; Konen maaskee ogsaa. Han var den Anden af dem, for hvem jeg var Forlover og hvis Ægteskab blev ulykkeligt. Imidlertid havde de dog et eeneste Barn, en Søn, som det lykkedes dem, under deres trange Kaar, at holde til Studeringer; han blev 1836 Candidat med første Character; blev 1841 Katechet i Assens, og fik siden et godt Kald i Fyen.[1]) Han har maattet kiempe sig frem giennem trange Kaar; havde ingen formuende Fader at stole paa, men kunde desuagtet berede sine gamle Forældre, der begge døde i hans Huus, en sorgfrie Alderdom.

I Slutningen af Aaret 1815 udsatte Etatsraad *Scavenius* en Priisopgave om det danske Sprogs Skiebne i Hertugdømmet Slesvig. Jeg lagde strax Haand paa dens Besvarelse, og i Sommeren 1817 blev mig af Censorerne: *Malling, A. Kall* og *Engelstoft,* Præmien tilkiendt. Mit og *Outzens* Priisskrifter udkom 1819 med Fortale af *Engelstoft. Scavenius* bragte mig selv de 150 Species i Sølv i min Boelig ved Vestervold, og tilbragte en Times Tid hos mig. Han var et godt Hoved med

---

Aar gl., og hans Hustru, Frederikke Christine Hellesen død 1845, 84 Aar gl., var gamle Venner af Familien Heger, og de havde særlig taget sig af den unge Skuespillerinde Maria Smidth, Fru Werlauffs Moder. (Se ogsaa om denne Familie Rahbeks Erindringer og Historisk Arkiv 1875. I. Side 200 flg.)

[1]) Pastor Carsten Matthias Schou (1814—76) blev 1851 Præst i Sandager og Holevad og 1858 Sognepræst til Frue Kirke i Aalborg.

megen Interesse for Literatur og Bogvæsen. Han tilkiøbte sig, som bekiendt, to af de betydeligste Bogsamlinger af dansk Literatur, som her have existeret: *P. T. Wandals* og Notarius publicus *Schmidts;* men begge fortæredes desværre af Luerne, den første i Slotsbranden 1794, den anden 1804.[1])

Thorkelin fortalte mig om Anledningen til *Scavenius's* Rigdom følgende: Han søgte som Volontair i Rentekammeret at blive ansat som Assistent i Asiatiske Compagnies Tieneste i Ostindien. Han henvendte sig i den Anledning til en af Directeurerne (jeg mindes ikke hvem). Der var flere Ansøgere, men *Scavenius* var saa ivrig, at Directeurens Kone bad sin Mand om at lade *Scavenius* faae Posten, paa det at de kunde blive frie for hans Overhæng, da de ikke engang i Middagstiden havde Roe for ham, og saaledes kom han da i Aaret 1776 til Ostindien.

D. 2den August d. A. [1816] besøgte *Friderich VI* med sin Dronning Geheimearchivet, uden Tvivl, for første, ligesom sidste Gang. Den 29de August vare de samme paa det Kongelige Bibliothek. En Virkning af dette Besøg var en Kgl. Befaling om Udførelsen af en Realcatalog.[2])

Dagen efterat Kongen havde været paa Geheime-Archivet, kom *Thorkelin* op til mig paa Bibliotheket

---

[1]) Om Etatsraad Jacob Brønnum Scavenius til Gjorslev (1749—1820) og de Bibliotheker, han købte af Bibliothekaren ved det kgl. Haandbibliothek Professor P. T. Wandall og Justitsraad Chr. Schmidt, se Biogr. Lex. og Werlauff, Efterr. om det store kgl. Bibl. i Kbhvn.

[2]) Se Werlauff, Efterr. om det store kgl. Bibl., Side 295 f.

og spurgte, om jeg kunde være tilbøielig til at modtage en Ansættelse ved Geheime-Archivet med eventuel Succession; dog med Betingelse, at jeg da skulde forlade Bibliotheket. Da min Stilling ved dette ikke altid var den behageligste, modtog jeg Tilbudet. Seenere sagde han, at han derom havde skrevet til *Kaas*, daværende Canceliepræsident; men Tid efter anden faldt det hele Forslag hen; jeg selv fandt heller ikke passende at bringe det paa Bane. Endelig androg han i Aaret 1823 om at erholde en Medhielper; Cancelliet foreslog tre; mig, Dr. og Prof. *Vedel Simonsen* (hvem *Thorkelin*, tidligere end mig, havde giordt et lignende Forslag) og *F. Magnussen.*[1]) Den Sidste udnævntes da i September til Geheime-Archivarens Medhielper. Efter *Thorkelins* Død ansøgte *Molbech* ogsaa om hans Post, og troede selv, at han mueligen kunde have erholdt den, dersom han havde villet forlade Bibliotheket.

1817. Min Kone var i denne Sommer i nogen Tid paa Landet; hvor, mindes jeg ikke ret; maaskee i Eibye hos Pastor *Kall.*[2]) Jeg reiste d. 26de Juli til Fyen og kom hiem d. 18de August. Det var sidste Gang jeg besøgte min Søster i Søndersøe og saae min gamle Onkel *Wirth* i Odense. Saavidt jeg mindes, var Sommeren regnfuld og kold, og jeg befandt mig ikke længer saa tilfreds

---

1) Se Side 33.

2) Peter Rosenstand Kall (1784—1836), Søn af Abraham Kall, blev 1814 Præst i Eiby, Kbhvn.s Amt, 1835 i Søllerød. Han blev 1815 gift med Fru Werlauffs Veninde, Anna Dorothea Müller (1798—1864).

her som tidligere. Nogle Dage tilbragte jeg ogsaa paa Sanderumgaard i *Bülows* interessante Omgang.

I dette Aar begyndte de antiqvariske Excursioner, hvorom ovenfor S. 76. For første Gang var jeg paa Friderichsborg og Fredensborg; og besøgte tillige Ruinen ved Badstrup, hvor jeg første Gang havde været 1802, under Opholdet i Liunge Præstegaard, i de lykkelige Ungdomsdage (ovenfor S. 37).

Under min Fraværelse i Fyen var der foregaaet en Forandring ved Universitetet, der havde Indflydelse paa min som paa Fleres Stilling. Universitetsdirectionen havde nemlig erholdt Kgl. Approbation paa en Ordning af Anciennitetsforholdene blandt Universitetslærerne, som hidtil havde været temmelig ubestemt og vilkaarlig; nu ascenderedes derimod til Consistorium efter en bestemt Følge. Dette var den første vigtige Foranstaltning, efterat *Moldenhawer* i Februar var udtraadt af Directionen. Paa Tienesten ved Bibliotheket havde *Moldenhawers* Udtrædelse ingen Indflydelse.

I dette Aar indtraf Reformationsfesten. Alle Professorerne vare tilstæde i Frue Kirke, da *Friderich VI* lagde Grundstenen til Alteret.[1]) Den 1ste November vare alle Professorerne tilsagte til Kongens Taffel; det var altsaa for mig den første Gang.

Under de akademiske Promotioner opponerede jeg mod *Mühlertz*'s Magisterdisputats[2]); det var

---

[1]) Frue Kirkes Genopbyggelse efter Branden paabegyndtes 1811, men først 1817 paa Reformationsfestens anden Dag blev Grundstenen lagt til Alteret. (Vor Frue Kirke i Kbhvn. før og efter Branden 1807. Kbh. 1818.)

[2]) Adjunkt A. F. Mülertz i Odense (se Side 66) disputerede 1817: De causis propagatæ celeriter in Dania reformationis.

den første Gang jeg udførte denne Forretning, der altid har været mig ubehagelig, da jeg aldrig har havt nogen Øvelse i at tale Latin, og overhoved føler mig generet ved at tale offentlig.

5te Januar var jeg paa Maskerade paa Hoftheatret med min Svigermoder, min Kone og hendes ældste Søster.[1]) Vi fandt det alle temmelig kiedeligt og gik tidlig hiem. Jeg moerede mig ikke som for 4 Aar siden; dette blev ogsaa den sidste Gang, jeg deeltog i denne Forlystelse, som ikke længer havde for mig noget tiltrækkende.

D. 28de Juni holdtes en Universitetsfest i Anledning af *Abraham Kalls* 52aarige Embedsjubilæum; Indbydelsen dertil udstedtes af *Engelstoft*, *Jens Møller* og mig. Middagsgildet stod paa Skydebanen.

I Aarene 1817, 1818 og flg. havde vi enkelte Gange mine gamle Venner og Velyndere, *Thorkelin*, *Thorlacius*, *Wendts*, *F. Magnussen* hos os til Aften; men, deels vor indskrænkede Boelig i min Svigerfaders Huus, deels mine øvrige huuslige Forhold foraarsagede, at disse Smaaselskaber efterhaanden bleve sieldnere. Dog har jeg længere hen i Tiden indseet, at det havde i flere Henseender

[1]) I 1816 og 1817 blev der af og til om Søndagen paa Hoftheatret, i veldædigt Øjemed og under Administration af Politimester Hvidberg, Sekretær Bjørn o. a. givet Maskerader og Soiréer med Koncert, Spillepartier og Konversation. De blev besøgt af den fornemme Verden, ja selv af Frederik VI. (Overskou, Den d. Skueplads, IV, S. 427. — W. E. Side 380).

Werlauffs Svigermoder var den berømte udmærkede Skuespillerinde Elline Marie Heger f. Smidth (1774—1842), som Rahbek, Oehlenschläger og Henrik Steffens havde elsket og besunget. Hun blev 1797 gift med Stephan Heger, med hvem hun fik 6 Børn. Først 1832 forlod hun Theatret, ramt af en Sygdom, der berøvede hende Mælet. (Hist. Arkiv. 1875. I). — Fru Werlauffs ældste Søster maa være Anna Louise Heger (1799—1833), der 1826 blev gift med Adjunkt ved Metropolitanskolen Peter Andreas Plum (1797—1880), død som Præst i Spjellerup. (G. L. Grove, Slægten Plum).

været godt for mig, om jeg ikke var bleven nødt til at føre et saa isoleret Liv. At jeg derved, baade af Nærmere og Fiernere er bleven udraabt som gierrig og ugiestfrie, var maaskee endda det mindst ufordeelagtige. Men jeg har i en seenere Tid erfaret, at det med Hensyn til mine Embedsforhold vilde have været til Gavn for mig, om jeg nu og da kunde have modtaget mine Colleger ved Universitetet og Bibliotheket i mit Huus; og i Særdeleshed, fra 1848, Embedsmændene i Cultusministeriet. Den, der staaer i fleersidigt Forhold til Sideordnede, Underordnede og Overordnede, kan sielden, uden Skade, aldeles trække sig tilbage fra al selskabelig Omgang. Vist nok vilde hverken min Helbred eller min Virksomhed have tilladt mig at modtage saa mange Indbydelser til Middag og Aften, som i hin Tid *Mynster*, *Engelstoft*, *Kolderup Rosenvinge*, *Molbech* og Flere; men jeg vilde dog ønske, at jeg ei havde behøvet at trække mig saa meget tilbage.

1818. Den 7de Marts fødtes min ældste Søn *Wilhelm* henad Morgenstunden. — Den 6te var jeg i den arnæmagnæanske Commission og tilbragte Aftenen hos *Thorkelin*, hos hvem Commissionen holdt sine Møder. Da jeg kom hiem, var min Kone endnu oppe. Alt gik i det Hele heldigt, og 8 Dage efter var Moderen oven Senge. I Daaben fik han Navnene: *Jens Stephan Wilhelm*, det første efter min Fader, det andet efter hans Morfader, det sidste efter min uforglemmelige Moder.

Den 2den September blev jeg, aldeles uden egen Medvirkning, virkelig Justitsraad. Anledningen dertil var følgende. I dette Aar udkom fra *B. Thorlacius* og mig 5te Deel af de norske Kongehistorier, indeholdende Hakon Hakonsens Saga, hvormed altsaa selve Samlingen sluttedes. *B. Thorlacius* lod mig da vide, at han dernæst vilde anholde om Etatsraadstitel for sig og Justitsraadstitel for mig, som en Anerkiendelse for os Begge. Skiøndt der vel kunde være Grunde, der giorde mig denne, som enhver paafølgende Rangforhøielse mindre kiær, kunde jeg naturligvis dog ikke giøre nogen Indsigelse.

1819. I Mai flyttede vi fra min Svigerfaders Huus, hvor vi havde boet i 3 Aar, til Studiestræde.

I den i dette Aar her oprettede skotske Loge (ovenfor S. 58) blev jeg d. 14de Mai optaget som skotsk Mester.

Fra 6te til 9de August besøgte jeg med ovenfor Side 76 nævnte Venner Helsingør og flere Steder i Omegnen. Jeg saae dengang Kiernen i Helsingborg og giennem en Kikkert Kullen, paa hiin Side Sundet er jeg aldrig kommen.

D. 6te November fulgte jeg min mangeaarige Collega *Ekkard* til sit Hvilested. I Aaret 1813 blev han blind og blev derfor i næste Aar entlediget med Pension, hvorefter jeg oprykkede til 1ste Bibliotheks-Secretair. Han burde vel have fortient ved Entledigelsen at erholde Professorcharacter; *Moldenhawer* yttrede, at det var for at skaane

ham for Rangskat. Han besad udmærkede Kundskaber i Literærhistorien, især den ældre, og i Bibliographien overhoved.*) Men som Forfatter manglede han Smag og Fremstillingsgave. Paa hans Virksomhed ved Bibliotheket havde hans Mangel af Ordenssands og cyniske Natur en ikke heldig Indflydelse. Til *Moldenhawer*, skiøndt denne erkiendte Værdien af hans Lærdom og Bogkundskab, stod han stedse i et spændt Forhold, og hans Stilling ved Bibliotheket var derfor ikke misundelsesværdig. Han havde aldrig om Vinteren Varme i sin Boelig og brugte aldrig Paraply; men paa Bibliotheket stillede han sig tæt op til den hede Kakkelovn. Nogle Aar før sin Død fik han en Arv fra Holsten og kiøbte sig da et Huus i Stormgaden, hvor han med sin eeneste, dengang gifte Søn, henlevede sine sidste Leveaar temmelig sorgfrit. Sin Blindhed bar han, som de Fleste, der rammes af denne tunge Skiæbne, med megen Resignation. Han var i Grunden af en ærlig og retskaffen Character.[1])

D. 28de November døde min Kones Bedstefader, Conferentsraad *H. Heger*. Han var Assessor i Lands-Overretten, men betydede i denne Henseende ikke meget; da jeg engang skulde have et

---

*) B. V. Kofods Afhandlinger om Slanger og om Høeskrækker (Græshopper) skyldes nok for det meeste *Ekkards* Excerpter og Meddelelser.

---

[1]) Frederik Ekkard (1744—1819) var født i Slesvig og var først Amanuensis ved Bibliotheket i Gøttingen fra 1775 til 1781, blev 1784 Amanuensis ved kgl. Bibliothek i Kbh., 1790 Sekretær. (Biogr. Lex.; Thiele: Af mit Livs Aarb. Side 194.)

Tingsvidne, raadede Justitsraad *Wivet* mig til at henvende mig til den anden Vidnedommer, *Blechingberg*. Derimod var han bekiendt for sin Kunstsands og sine mechaniske Færdigheder i forskiellige Retninger. Indtil Ildebranden 1807, der fortærede hans Gaard paa Nørregade med hans hele Apparat af Redskaber m. m., sleb han Glas, forfærdigede Kikkerter, dreiede, forfærdigede Papæsker af en sielden Fuldkommenhed, tegnede, stak i Kobber og — saavidt jeg mindes — tillige componerede Musik. Man antog, at han vilde have været paa sin rette Hylde i Oeconomie- og Commerce-Collegiet.

Kort efter min Forlovelse med hans Sønnedatter aflagde jeg med hendes Moder et Besøg hos ham. Hun var, som hun ofte kunde være, livlig og elskværdig. Han var meget venlig og forekommende, men da Theevandet kom ind og vi giorde Mine til at gaae, bad han os ikke bie. I de 7 Maaneder vi vare forlovede, indbød han os ikke en eeneste Gang. Efter Brylluppet, hvorved han ikke var tilstæde (der var Ingen indbuden; mine Svigerforældres gamle Venner Justitsraad *Lange* med Frue[1]) kom af dem selv, uden at vide noget derom), kom han engang i Middagsstunden, efter at have været i Retten, op til os paa en halv Times Tid. Bryllupsgave sendte han ikke, ligesaa lidt som Nogen af min Kones eller min egen Slægt. Heller ikke indbød han os nu i sit Huus nogen Gang i de 4 Aar han endnu levede. Jeg mødte ham ofte paa

[1]) Se Side 93.

Gaden, men han kiendte mig ikke, og jeg hilste derfor heller ikke ham. Den første Gang jeg saae ham i sin Boelig var, som bemærket, faa Dage efter min Forlovelse, den anden og sidste Gang d. 3die Decbr., da han blev begravet. Han var en Mand af et anseeligt og imponerende Ydre; bleg af Ansigt med markerede Træk. Naar han gik paa Gaden, med Armene overkors uden at see til Høire og Venstre, forekom han mig som en lille Napoleon. Han skal have været meget interessant og underholdende; han havde oplevet meget, kiendt mange mærkelige Personer, havde en god Hukommelse og meddelte sig gierne. Jeg havde derfor nok ønsket at komme i nærmere Omgang med ham, og mine Bekiendte undrede sig med Føie over denne hans paafaldende Mangel af Opmærksomhed for sin Sønnedatter og hendes Mand; en Mangel, som vist nok var meget enestaaende. Men *I. K. Høst*[1]), der havde været hans Collega i Retten, og i sin Tid ofte var kommen i hans Huus med megen Fornøielse, fandt dette slet ikke forunderligt. Man kunde komme jævnligen til ham — sagde han — i et Halvaar, og stedse blive vel modtagen; men bliver man af Sygdom eller anden Aarsag borte i en Maaned eller længere, og da igien besøger ham, falder det ham ikke ind at spørge om Aarsagen til Udeblivelsen. Efter hans Omdømme havde han i moralsk Forstand intet Hierte.[2])

---

[1]) Jens Kragh Høst (1772—1844) var 1808 blevet fradømt sit Embede som Assessor i Hof- og Stadsretten. Han blev Dr. juris 1817 og levede som Literat. Han udgav 1835 sine Erindringer.

[2]) Konferensraad, Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten Hans Heger (1747—1819). Om denne mærkelige og sære Mand kan bl. a. henvises

I Sommeren 1819 laae min Familie paa Jægersborg. Jeg kom derved jævnlig til Grosserer *Broberg,* som der eiede en stor Gaard. Mere om denne Familie — haaber jeg — i det Følgende.[1])

1820. D. 31te Juli fødtes min anden Søn *Børge Johan Erik.* Ogsaa denne Fødsel gik vel for sig uden uheldige Følger.

Den 1ste Juni blev jeg Æresmedlem af det islandske „Bokmentafélag".

D. 15de December blev jeg Medlem af Videnskabernes Selskab. Et Aars Tid i Forveien havde *Engelstoft* spurgt mig, om jeg havde noget imod at han foreslog mig i Selskabet; men jeg bad ham udsætte det. Nu proponerede *P. E. Müller* mig, uden at jeg vidste det i Forveien. Jeg saae den daværende Præsident *Schimmelmann* (der døde 1831) nogle Gange i Selskabet, men talte aldrig med ham. Naar et Medlem første Gang havde forelæst noget i Selskabet, blev han inviteret til ham, men da jeg ikke forelæste noget før efter hans Død, blev jeg det ikke.

Den 28de September flyttede vi til Philosophgangen No. 249 hos Justitsraad *Aagesen.*[2])

1821, d. 25de Februar døde min gamle Morbroder, Sognepræsten *T. Wirth* til Vor Frue Kirke i

---

til Datterdatterens, Fru Konows Erindringer, Fr. Schmidts Dagbøger og især til Svigersønnerne, Rahbeks og Oehlenschlägers Erindringer. Den sidste følte sig stærkt knyttet til ham og kalder ham sin „Vaulundur".

[1]) Se Side 173 f.

[2]) Justitsraad, senere Etatsraad Peter Rasmus Christian Aagesen, Kontorchef i Admiralitetet, død 1830, 60 Aar gl.

Odense. I September s. A. vilde han have fyldt sit 70de Aar og blev altsaa næst mig selv den ældste af min mødrene Slægt, mig selv undtagen (jfr. Nyerups Lexicon). Af hans mange Børn blev kun den ældste og yngste Datter gift (Begge nu Enker); 4 imellem disse ere ugifte. Hans 2 Sønner ere begge døde; den ældste en forulykket Landmand. Jeg har i min Onkels og hans fortræffelige Hustrues Huus tilbragt mange lykkelige Dage, som jeg med Taknemmelighed erindrer. Min Svoger *Steenbuch*, som i Aaret 1818 havde faaet St. Hans-Kald i Odense, fulgte efter ham til Frue Menighed. I denne Anledning var *Steenbuch* i Marts Maaned nogle Dage her i Byen.

D. 18de Novbr. holdt jeg den sædvanlige Reformationstale ved Universitetet. Jeg skrev den paa Dansk; min trofaste Ven *B. Thorlacius* oversatte den paa Latin. Min gamle Lærer og Velynder *Abr. Kall* bivaanede Festen, det var den sidste Gang han var ved nogen akademisk Akt. Søndagen d. 2den December besøgte jeg ham sidste Gang; han laae til Sengs; men talte dog længe med mig om forskiellige Ting og havde endnu sin beundringsværdige Hukommelse usvækket. Den 5te Dec. døde han stille og pludselig, strax efter at han var kommen i Seng; han havde endnu samme Aften spilt Kort med sine Døttre og Kone. Jeg havde kiendt ham i 25 Aar; meer end nogen Anden har han været for mig; hans Minde er mig derfor kiært og uforglemmeligt.[1]) *Engelstoft* og jeg

[1]) Abraham Kall (se Side 25), der var en meget agtet og elsket Mand, var 1808 bleven Ordenshistoriograf og havde fra 1811 Titel af Etatsraad. (Biogr. Lex.).

vilde have udgivet hans lærde Efterladenskab med hans Biographie under Titel: „Af og om *Abraham Kall*“; men deels fandt vi dertil ikke tilstrækkeligt Stof, deels blev vor Tid optagen af andre Arbeider. Jeg meddelte hans Nekrolog til Lærde Efterretninger, men var selv ikke tilfreds med den, da Redacteuren *P. E. Müller* drev for meget paa mig. D. 12te Dec. fulgte jeg ham til hans sidste Hvilested.

Min Kone tilbragte en Tid af Sommeren hos *Abr. Kalls* Søn, Præst i Eibye, og gift med en Veninde; jeg selv var der, i denne Anledning, en Dags Tid.

1822. Den 4de Januar erholdt jeg den øverste eller Storkorsgraden i Kiedeordenen. Mindst ahnede jeg dengang, at jeg henved 33 Aar seenere skulde blive Storkors af Danebroge! I denne Sommer tilbragte vi det meeste af Juli og August Maaned paa Frue *Kalls* Sted i Holte, efter hendes velvillige Tilbud.[1]) Jeg kom der flere Gange i dette Aar, første Gang fra 4de til 14de Juli. Uden Tvivl var det i October d. A. at vi flyttede til Nyetorv i Justitsraad *Müllers* Gaard.[2]) Han havde været Divisionschirurg og var en høist agtværdig Mand. Hans ældste Søn var Præsten *Ludvig Müller,* bekiendt under Navnet: den høie, den hebraiske, den islandske *Müller.*

---

[1]) Marie Anna Sophie Kall var Datter af Professor Peder Rosenstand Goiske. Hun blev gift 1774 og døde 1825, 75 Aar gl. (Benedicte Arnesen Kall, Livserindringer).

[2]) Justitsraad Hans Christian Müller (1760—1826), Fader til Seminarieforstander, Pastor Ludvig Christian Müller (1806—51). (Carøe; — Biogr. Lex.)

1823. Det var uden Tvivl i forrige Aar bleven aftalt mellem endeel Professorer, at der til visse bestemte Tider enten hver 14de Dag, eller engang om Maaneden, skulde holdes Aftenselskaber hos dem efter Tour; der skulde ikke spilles Kort, ikke nydes varm Mad og man skulde skilles ad Kl. 12. Jeg blev ogsaa anmodet om at deeltage deri; jeg var saaledes i Aaret 1823—24 hos *Ørsted, Oehlenschlæger, Degen*[1]), *Hornemann, Reinhardt.*[2]) *Oehlenschlæger* har i sine Erindringer IV. S. 35 omtalt dem, just ikke synderlig fordeelagtig. Hos mig samledes de aldrig, og efter et Par Aars Forløb ophørte de af sig selv.[3])

I Sommeren laae vi atter i Holte. Jeg var der dengang fra 26de Juli til 7de August, den længste Tid jeg nogensinde har tilbragt paa eengang uden for min Fødebye; med Undtagelse af mine Fyensreiser.

Paa Holtegaard boede dengang *Carl Luno,* tidligere Kammerraad og ansat i Rentekammeret, men han havde mistet sit Embede paa Grund af Kassemangel. Han var et godt Hoved og dygtig Landmand. Blev siden Eier af en Gaard i Rødovre Sogn. I Holte bleve vi kiendte med ham; jeg besøgte ham et Par Gange paa hans Gaard. Han er død i Aar, 1858.[4])

[1]) Mathematikeren Carl Ferdinand Degen (1766—1825) blev 1814 Professor ved Universitetet (Biogr. Lex.).

[2]) Professor i Naturhistorie Johannes Christopher Hagemann Reinhardt (1776—1845). (Biogr. Lex. — M. Reinhardt, Familie Erindringer. Kbh. 1887—89.).

[3]) Se foruden Oehlenschlägers Omtale af disse Selskaber: Mathilde Reinhardt, Familie-Erindringer I. S. 125.

[4]) Johan Carl Luno (1784—1858), Ingemanns Ungdomsven, var Kontorchef i Købstædernes Brandforsikring, men mistede 1820 dette Embede ved Dom paa Grund af Kassemangel. Han kastede sig derefter over Landbrug og blev en bekendt landøkonomisk Forfatter (Biogr. Lex.).

I Marts Maaned døde Frue *Moldenhawer.*[1]) Hendes Død havde megen Indflydelse paa den gamle Overbibliothekar. I de seenere Aar, efter at han var udtraadt af Universitetsdirectionen, havde han tilbragt det meeste af Sommeren paa sit Landsted paa Strandveien. Han var ofte i flere Uger ikke her i Byen. I denne Sommer var han høist et Par Gange paa Bibliotheket. Den sidste Gang, han var her, var i October. Han kom op paa den nordiske Sal, hvor jeg just befandt mig; han havde intet egentlig at sige mig og opholdt sig der kun nogle faa Minuter. Jeg fandt ham saa svag og afkræftet, at jeg vilde have fulgt ham ned ad Trappen. Men ved Nedgangen fra Salen vendte han sig om, lagde sin Haand paa min Skulder og sagde: „De skal ikke følge mig". Det var den sidste Gang jeg saae ham. Naturligviis meente han kun, at jeg ikke skulde følge ham ned; men mange Gange i Fremtiden har jeg tænkt mig den anden Betydning, der kunde ligge i hans sidste Ord, at jeg ikke skulde følge ham i hans Embedsstilling! Under Ubehageligheder, som jævnligen have mødt, især siden 1848, har jeg ofte ønsket, at jeg havde fulgt dette Vink eller Varsel; dog — maaskee ogsaa det vilde jeg have angret.

I den første Tid efter Dødsfaldet yttrede jeg ogsaa for Flere, at jeg ikke agtede at søge Posten, den attraaedes derfor af *Engelstoft, P. E. Müller* og — efter Sigende — af Conferentsraad *Schlegel.*[2])

[1]) Overbibliothekar Moldenhawer (se Side 28) blev 1787 gift med Margrethe Christine Eitzen (1766—1823).

[2]) Se Side 34.

Engelstoft skrev mig til i den Anledning; han vilde i Tilfælde at Valget faldt paa ham, udtræde af Universitetsdirectionen, hvor han uden Tvivl allerede fandt sig mindre tilfreds ved Siden af *Mynster.*[1]) Men mine Colleger ved Bibliotheket, navnligen *Molbech*, som nødig vilde see en Fremmed over sig, formaaede mig til at søge Posten. Dagen efter *Moldenhawers* Død søgte jeg Audients hos Kongen; men han var netop kiørt til Prinds *Ferdinand*, hvis Fødselsdag det var. En af de følgende Dage, om jeg mindes ret en Søndag, vilde Adjutanten, Kammerherre *Ewald,* have skaffet mig extraordinair Audients og var derfor selv tilstæde i Forgemakket; men det vidste jeg ikke, og da Schweizeren sagde mig, at Kongen ikke gav Audients, gik jeg igien. Ogsaa det kunde have været en Advarsel! men jeg benyttede heller ikke den.

Et Par Dage før min Udnævnelse gik jeg til Geheimeraad *Malling,* for at udbede mig hans muelige Anbefaling. Inden jeg endnu kom frem med mit Anliggende, sagde han: „Vil De, lille Werlauff, nu ikke søge *Moldenhawers* Embede?“ Jeg sagde ham, at jeg allerede havde indgivet min Ansøgning og bad ham understøtte den. „Dersom Kongen spørger mig derom,“ svarede han, „skal jeg vist ikke undlade det.“ Det forekommer mig, at det var en Løverdag; næste Mandag erfarede jeg min Udnævnelse, og at *Malling* var bleven

---

[1]) Den senere Biskop Jacob Peter Mynster (1775—1854) blev allerede som Kapellan ved Frue Kirke Medlem af Direktionen for Universitetet og.de lærde Skoler 1817. Denne Udnævnelse vakte megen Opsigt. (Mynster, Medd. om mit Levned, Side 200 flg.).

Bibliothekets Chef. Der er altsaa ingen Tvivl om, at *Malling* allerede har vist [ɔ: vidst] det, da jeg talte med ham. Den 29de December blev jeg første Gang indbuden til Middag hos ham. Jeg var der i den følgende Tid flere Gange til Middag eller Aften. Det var et interessant Huus, der herskede en fiin og urban, men ikke aristokratisk Tone. En smukkere Olding, med et mere ædelt og imponerende Ydre end *Mallings* har jeg aldrig kiendt. Han var vel ikke noget meget udmærket Hoved, besad heller ikke noget rigt Forraad af Kundskaber, men han var en ypperlig Forretningsmand og havde en sielden Gave til at behandle alle Mennesker, baade Overmænd, Sidemænd og Underordnede. De 6 Aar han levede efter denne Tid, høre blandt mine lykkelige ved Bibliotheket. Han døde uventet d. 17de Novbr. 1829. Et Par Dage i Forveien havde jeg været hos ham.[1])

1824. I Sommeren laae min Familie paa Nærumgaard; hvor jeg ogsaa af og til kom ud.

D. 24de Juli reiste jeg, efter 7 Aars Forløb, atter til Fyen, hvor jeg forblev indtil d. 22de August. Jeg drog først til Sanderumgaard; Geheimeraad *Bülows* Vogn hentede mig og Prof. *I. Møller*[2]), som ogsaa vilde besøge *Bülow*, i Nyeborg. Jeg opholdt mig her fra 25de Juli til 2den August, og

[1]) Den kgl. Historiograf og 1. Medlem af Universitetsdirektionen Ove Malling (1748—1829) blev 1823 Chef for det kgl. Bibliothek, da Werlauff blev Bibliothekar. Da han Aaret efter blev Geheimestatsminister, forblev han i disse Stillinger til sin Død (Biogr. Lex. — Mynster, Medd. om mit Levnet Side 218, 240. — W. E. 405.).

[2]) Se Side 126f.

var der altsaa paa *Bülows* Fødselsdag d. 29de Juli. Den 2den August, min Søsters Fødselsdag, reiste jeg til Odense. Fra 11te til 15de August tilbragte jeg igien paa Sanderumgaard. D. 16de reiste jeg til Odense og tog saaledes, for sidste Gang, Afsked med min uforglemmelige Velynder.[1])

Min Svoger boede nu i Frue Præstegaard, den var gammel og forfalden; men jeg yndede stedse det simple og gammeldags; jeg havde været der første Gang for 21 Aar siden.

Et Par Dage før jeg forlod Odense, kom *Vedel Simonsen* derind med sin Søn, som var anmeldt til Dimission næste Efteraar. Han ønskede, at jeg vilde følge ud med ham til Elvedgaard; men da jeg ikke gierne giør nogen Forandring i min engang bestemte Reiseplan, og Veiret desuden var ugunstigt, modtog jeg ikke hans Indbydelse. Om Sønnens uventede og mysteriøse Død, se ovenfor Side 51.

I dette Aar blev min Svigerfader Inspekteur ved ved den nye anlagte Ryssenstenske Badeanstalt, hvor han altsaa flyttede hen med sin Familie.[2]) Da han helst vilde have saa faae fremmede Beboere i sit Huus som mueligt, overtalte han mig

---

1) Johan Bülow døde d. 22. Januar 1828.

2) Jens Stephan Heger (1769—1855), Konferensraadens Søn, var 1796 som Student gaaet til Theatret af Kærlighed til Elline Maria Smidth, med hvem han blev gift Aaret efter. Han var en anerkendt udmærket Skuespiller, men en sær og altid oppositionel Personlighed, der allerede 1817 trak sig tilbage fra Scenen. Han udgav derefter en stor Mængde Bøger af forskellig Art og underordnet Værdi, mest Oversættelser. Han nævnes som en fanatisk Svømmer og stiftede Rysensten Badeanstalt 1828. I det lille Hus ved Vestervold, der kaldtes „Den graa Kat“, boede han selv i øverste Etage. (Biogr. Lex. — Fru Konow, Erindringer, Side 32. — P. Hjort, Kritiske Bidrag, Side XIII. — Pers. Tidsskr. IV, Side 25.).

til at flytte derind, i 1ste og 3die Sal. Det var i Foraaret 1825. Jeg havde ikke megen Lyst dertil, som min Svigermoder billigede, og Erfaringen viste ogsaa, at jeg ikke burde have flyttet derind anden Gang.

D. 30te December fulgte jeg min gamle Vertinde, Mad. *Byrsting*[1]) til hendes sidste Hvilested. Med en blandet Følelse var jeg, efter 9 Aars Forløb, atter i de Værelser, hvor jeg havde levet 10½ Aar af mit Liv; vel ikke altid tilfreds, men dog roeligere og sorgfriere end nogensinde seenere.

D. 29de Marts var det Boghandler *Kristensens* Fødselsdag. Han var bleven Student et Aar før mig.[1]) Vi havde aldrig havt synderlig Omgang; men han indbød mig dog, baade i dette og nogle af de følgende Aar til Aftenselskab med nogle af hans Venner, blandt hvilke den værdige gamle Etatsraad *Buch*, der var bleven Student samme Aar. *Kristensen* havde været en dygtig Student; indkaldt til anden Examen; han havde dimitteret mange til Universitetet. Men da han var bleven gift med en Datter af Skoemager *Beecken*, etablerede han sig som Boghandler.[2])

1825. I dette Aar døde min Kones Mormoder; Mad. *Bay*, Enken efter min gamle engelske Sprog-

---

1) Se Side 43.

2) Fhv. Boghandler Kristen Kristensen (1777—1849) tog 1796 sine første akademiske Examiner med Udmærkelse, nedsatte sig 1799 i nogle Aar som Boghandler i Kbhvn. og var fra 1816 til 1843 Udgiver af Ugeskriftet „Politivennen". Han oversatte ogsaa en Del Røverromaner. 1826 blev han Major i borgerlige Artilleri. Han blev 1800 gift med Sophie Helene Achilla Beeken, der døde 1843 (Selmer, Nekrologiske Samlinger, I).

Bøllings Skive paa den kgl. Skydebane.
(Den store Sal i det gamle kgl. Bibliothek).

lærer[1]); Frue *Kall*, Enken efter min uforglemmelige Lærer. I Januar døde Assessor *Chr. Thorlacius*, min forrige Elev. Han havde været gift med en Datter af Confessionarius *Bastholm*, men havde ikke været god imod hende, hvorfor de bleve separerede. De havde ingen Børn.[2])

Jeg flyttede ind i mine Svigerforældres Huus ved Vestervold. I Efteraaret forlode de selv Badeanstalten og flyttede hiem. Det var meget mod min Svigermoders Ønske. Den stakkels Kone havde der befundet sig saa vel, og havde vel fortient at der var taget Hensyn til dette Ønske. Denne Forandring havde i flere Henseender ufordeelagtig Indflydelse paa Familiens indre Forhold.[3])

I Januar blev jeg Medlem af det nordiske Oldskriftselskab.

1826. I denne Sommer havde vi leiet Værelser ude paa Brønsholmsdal, hos en Enkefrue *Wittrock;*

---

[1]) Se Side 13.

[2]) Karen Ingeborg Thorlacius f. Bastholm (1793—1873), gift 1813 med C. L. Thorlacius (se Side 26).

[3]) Om Werlauffs Personlighed i denne Periode skriver Benedicte Arnesen-Kall i sine „Livserindringer 1813—1857" Side 66: — — — Daværende Bibliothekar og Professor Werlauff, Etatsraad Thorlacius's bedste Ven, gift med Vilhelmine Heger, den aandfulde Datter af Skuespillerparret Stephen og Marie Heger — var dengang, i Slutningen af 1825 besat af en sygelig og, som det senere viste sig, aldeles ubegrundet Frygt for en tidlig Død. Jeg erindrer at have hørt ham sige til Etatsraad Th. paa Besøg, der laa udenfor Selskabslivet: „Ja, jeg stoler paa Dem, dyrebare Ven. De vil nok være mine Sønners Støtte ved Universitetet, naar jeg er gaaet bort". Den gode Mand var aldeles oprigtig i sin halv klagende, halv bønlige Udtalelse. Men det blev alligevel ham, der ikke blot overlevede hele den Kreds, der i Vinteren 1825—26 samledes i den lave Professorbolig paa Hjørnet af Nørregade og Frueplads, men ogsaa langt, langt senere som Universitetets Senior blev Vidne til den nye Tids gennemgribende Forandringer, ja maatte se den ene Generation afløse den anden og synke i Graven, førend han 1871, mæt af Dage og af Livets Omvekslinger, lukkede sine trætte Øjne. Jeg har altid holdt inderligt af denne Mand, der i hans sidste Livsaar stod for mig som en Figur fra en svunden, ja en rent *forsvunden* Tid, som Ingen i mine respektive Kredse kendte det Mindste til. — — — —

dette Sted er for flere Aar siden aldeles nedrevet. Jeg kom der flere Gange, engang tilbragte jeg der en heel Uge. Min Svigermoder opholdt sig der jævnligen. Det var i dette Aar en usædvanlig Hede og Tørke, omtrent som Aarene 1834 og 1857, som paa flere Steder næsten medførte Misvæxt. Da jeg i Aaret 1828 kom ind i Consistorium, anholdt flere af Universitetets Bønder om Fritagelse for deres Afgifter, da de beviiste, at de næsten intet havde høstet. Sommeropholdet paa Landet i den smukke Egn var meget behageligt, og det var en af de faa Sommere, i hvilke jeg befandt mig vel paa Landet. Vi giorde med min Svigermoder flere Udflugter; bl. a. d. 26de Juli til Friderichsborg.

D. 12te Mai blev min Kones ældste Søster *Lovise* gift med Adjunct ved Metropolitanskolen *Plum*, seenere Præst i Valløebye og Spiellerup.[1])

Den 15de October feiredes Prof. *Nyerups* 50aarige Jubilæum som akademisk Borger ved en Diner paa Skydebanen, hvortil Nogle af hans Venner, bl. a. *Schlegel, I. K. Høst, Wendt* og Flere havde indbudt, hvori jeg deeltog. *Nyerups* Ungdomsven og Commiliton, Conferensraad *Schlegel* holdt Talen. I April d. A. blev *Nyerup* R. af Danebrog. Man har undret sig over, at han ei var bleven det langt tidligere. Men deels var Kongen dengang ikke saa rund med dette Slags Udmærkelser, som seenere blev Tilfældet; deels havde *Friderich VI* et vist Nag til *Nyerup,* fordi han i *Suhmiana* havde ladet trykke *Suhms* Udkast til en nye Regierings-

1) Se Side 98.

form, og i sin Kbhvns. Beskrivelse yttret sig temmelig frivolt om Theologien. For Stykket i Suhmiana var *Nyerup* nær kommen under Fiscalens Tiltale. Dette afværgedes vel ved *Schlegels* Indflydelse hos *Colbiørnsen* og *Moldenhawers* hos *Hertugen af Augustenborg.* Jeg var selv engang tilstæde, da *Moldenhawer* trykte *Nyerups* Haand og forsikkrede ham, som var temmelig forknyt, at han intet havde at befrygte, men *Friderich* glemte det dog ikke.[1])

Det er faldet mig ind, om ikke Magthaverne i de forskiellige Perioder efter 17de Januar 1772 kunde have faaet Nys om den Suhmske Plan, og at *Suhm* derfor hverken under det Guldbergske Ministerium eller efter dettes Fald erholdt det hvide Baand, uagtet der i April 1784 og ved Formælingen 1790 havde været Anledning dertil. (NB. Heibergs Vise: „Ordener hænger man paa Idioter, Stjerne og Baand man kun Adelen gier, men om de Mallinger, Suhmer og Rother, man ei et Ord i Aviserne seer".) *Suhm* var desuden bekiendt for at nære temmelig liberale Grundsætninger i Politiken. Ogsaa i hans bekiendte „Brev til Kongen" 1772 kan meget have stødt Vedkommende, jfr. Guldbergs Erindringer ved hans Udtog af Danmarks Historie (1776) i „Suhmiana" S. 347.

[1]) Professor og Regensprovst Rasmus Nyerup (1759—1829), der fra 1790 til 1804 var Bibliothekssekretær ved kgl. Bibliothek og samtidig Universitetsbibliothekar, havde i sin „Kbhvn.s Beskrivelse, Kbh. 1800", Side 296 ved at omtale Universitetet sagt, at Theologien „gerne kunde være en Underafdeling af Historien (som Kundskab om den menneskelige Forstands Forvildelser)"; desuden havde Nyerup i „Suhmiana" 1799 udgivet det hidtil ukendte Udkast til en konstitutionel Statsforfatning, som Suhm strax efter Struensees Fald havde overrakt Guldberg. Nyerup slap for Tiltalen ved en Erklæring om at have „handlet i sit Hjærtes Enfoldighed". (Biogr. Lex.).

D. 30te Marts 1826 døde Professor *Rasmussen* efter at have skaaret Halsen over paa sig. Han havde i flere Aar været temmelig forfalden til Drik; i hans sidste Levetid ophørte han dermed, men da hans Befindende derefter forværrede sig og han befrygtede at fristes til et Tilbagefald, besluttede han sig til Selvmord.[1])

1827. Min Familie laae i Sommeren i Bagsværd-Kroe, hvor jeg jævnligen tilbragte nogle Dage; ligeledes min Svigermoder. D. 17de Juni giorde jeg med min Svigermoder og et Par af Børnene en Dampskibstour til Helsingør, hvor den yngste Søn var i Kost hos Rector *Meisling.*[2]) Veiret var skiønt og Touren ret behagelig. Siden har jeg ikke været i Helsingør.

D. 23de Mai fulgte jeg efter Indbydelse Professor *Olufsen* til Jorden; ved hans sidste Fødselsdag, d. 20de Januar, havde jeg været der til Middag. Han døde af et apoplectisk Anfald, som han engang tidligere havde havt. Han er bekiendt som en aandrig og vittig Mand, med mange Kundskaber. Han havde bereist enhver Egn af Danmark, og Faa kiendte Landets Culturtilstand bedre end han. Han var meget tunghør. Hans ædle dannede Hustrue overlevede ham i 19 Aar.[3])

---

[1]) Se Side 91.

[2]) I Afskriften er „yngste“ rettet til „næstyngste“. Der menes altsaa Hans Christian Heger (1806—46), der samme Aar blev Student. Han debuterede 1829 paa det kgl. Theater som Hamlet, forlod s. A. Theatret, studerede nogle Aar Theologi, optraadte igen 1834 i Norge, blev 1837 Seminarist paa Jonstrup Seminarium og levede derefter som Lærer i Kbhvn. til han døde som sindssyg paa Bidstrup. Se nedenfor Side 153.

[3]) Professor i Statsøkonomi Oluf Christian Olufsen (1754—1827) „Gulddaasens“ Forfatter. Han blev 1801 gift med Mette Christine Rottbøll (1781—1846). (Biogr. Lex.).

Den 12te Mai stod jeg Fadder til min Kones ældste Søsterdatter *Maria Plum.* Hun blev en meget vakker Pige og er endnu, medens jeg skriver dette, i ugift og uforlovet Stand, skiøndt hun snart fylder sit 32te Aar.[1])

1828. D. 28. Februar indfandt jeg mig første Gang i Consistorium, efterat jeg, under 22de Januar, var bleven Prof. ordinarius. Anledningen var Etatsraad *Schows* Udtrædelse af Consistorium efter hans Entledigelse.[2]) Rector Magnificus var dengang *P. E. Müller.* Med den følgende Indtrædelse i Consistorium (*Sibberns*)[3]) opkom den Skik at byde det nye Medlem Velkommen med Madeira af Jacob I's Pokal og Kage. 1. Nov. udnævntes jeg til R. af D. i Anledning af Prindsesse *Wilhelmines* Formæling. Som jeg altid pleier ved enhver Forfremmelse at erindre mine tarvelige og simple Ungdomsaar, saaledes faldt det mig ogsaa ind, da jeg gik ud af Forgemakket med Korset i Knaphullet og Vagten præsenterede for mig, at jeg dog havde følt mig meere stolt og glad, da jeg som en 13aarig Dreng fik Lov til at gaae paa Gaden med min Faders gamle Sølvuhr i Lommen, hvortil min Moder havde kiøbt en Staalkiede. Man modtog Decorationen i Kongens Audiencegemak. *Friderich*

---

[1]) Johanne Marie Elisabeth Plum, født 1827, død ugift 1892. Hendes Broder er Kirurgen, Professor P. A. J. Plum; hendes ældste Søster blev gift 1857 med Departementschef Chr. Fr. Ricard; den yngste s. A. med Literaturhistorikeren C. Rosenberg (G. Grove, Slægten Plum).

[2]) Se Side 79.

[3]) Frederik Christian Sibbern (1785—1872) blev 1829 Professor i Filosofi og Assessor i Konsistorium (Biogr. Lex.).

VI overrakte den selv med de Ord: „Herved giver jeg Dem Danebrogs-Ordenen til Tegn paa min Tilfredshed“; hvorpaa man kyssede ham paa Haanden. Foruden mig bleve 2 andre Professorer decorerede: *Hurtigkarl* og *J. Møller,* Inspectores Qvæsturæ. Da jeg næste Dag, efter Skik og Brug, giorde Etatsraad *Manthey* min Opvartning[1]), traf jeg der Prof. *Bornemann*, som med megen Varme og Emphasis beklagede sig over at han ei ved denne Leilighed var bleven betænkt; og det i Fleres Nærværelse. *Manthey* forsikrede ham med megen Fiinhed og Værdighed om sin Deeltagelse, men tilføiede, hvad ikkun var en slet Trøst, at han heller ikke havde været indstillet; hvilket han i Grunden dog havde fortient, som den der i 11 Aar havde havt det besværlige Referendarembede i Consistorium. Næste Aar ved Prindsesse *Carolines* Formæling blev han [Bornemann] Etatsraad; ved Reformationsfesten 1836 havde han sikkert ventet at blive Ridder, men han blev det først 4 Aar seenere ved Christian VIII's Kroning.

D. 15de September var jeg tilstæde ved Prof. *Nyerups* Bibliotheksjubilæum. Jeg meddelte i denne Anledning et Stykke i „Dagen“.[2]) —

Det var fra gammel Tid i følge Fundatsen Praxis ved Universitetet, at de private Forelæsninger saavel til Anden- som til Embedsexamen betaltes Da-

---

[1]) Etatsraad Manthey (se Side 57 f.) var Kontorchef i Ordenskapitulet.

[2]) Omtrent herfra foregaar der en tydelig Forandring i Forfatterens karakteristiske Haandskrift, den bliver tungere, noget ubehjælpsom, Bogstaverne større og tykkere. Tidspunktet for Nedskrivningen er vanskeligt at bestemme, men det er tydelig nok Øjnenes Svaghed, der gør sig gældende.

gen før man fremstillede sig til den mundtlige Examen. Vanen havde betaget denne Praxis det Odiøse, der mueligen kunde tænkes derved. I en ældre Tid, endnu i mine akademiske Aar, gaves der vel [dem], som med Grund mistænktes for at see meer end tilbørligt paa Honoraret (*Sahl*, *Bugge*, *Wøldike*); men i en seenere Tid fandt dette ikke meer Sted, og fra den Tid jeg blev akademisk Lærer, er jeg overbevist om, at intet Hensyn i Almindelighed toges dertil. Men efterhaanden var denne Sag dog kommen til Omtale og Overveielse blandt Professorerne og tilsidst, efter 1825 ( )[1]) skeedte den Forandring, at Honoraret for alle private Forelæsninger skulde indbetales til en beskikket Qvæstor, som deraf erholdt visse Procent. Denne Foranstaltning giennemdreves især af den botaniske Professor *Hornemann*, som derved skaffede sin Svigersøn *Lund*[2]) (Broder til Conferentsraad *Lund* i Rentekammeret) en Bi-Indtægt. Naturligviis tabte Examinatorerne derved. Det sædvanlige Honorar havde været 4 Rd. til 2den Examen og 10 Rd. til Embedsexamen, men mange (stundom de Fleste) betalte for førstnævnte Examen 5 Rd. eller vel mere. Dette var en Erstatning for Mangel af Honorar fra de Uformuende. Man behøvede altsaa ei at tage det saa nøie, og jeg er mig bevidst ikke 2 à 3 Gange i min hele Tid at have efterseet det Testimonium paupertatis, som

[1]) Parenthesen er ikke udfyldt.

[2]) Kancelliraad, Bureauchef under Direktionen for Universitetet, Jens Lund, død 1836, 40 Aar gl., gift 1830 med Vilhelmine Vahlia Hornemann (1807—90), Datter af Professor Jens Wilken Hornemann (1770—1841) (H. Hornemann, Efterkommere efter Hans Hornemann. Kbh. 1894.

En af Examinatores skulde undersøge paa Samtliges Vegne, og som undertiden befandtes utilfredsstillende, saa at de Studerende i Grunden intet vandt ved den hele Forandring; de Fattige intet, fordi de ogsaa tidligere havde været fritagne, med mindre Besvær; kun de Formuende vandt, da den rige Godseiers Søn nu ikke erlagde meer end en trængende Embedsmands Søn, som krympede sig ved at fremvise Testimonium paupertatis.

1829. 15de April blev jeg Overbibliothekar med virkelig Etatsraads Rang. Denne Forfremmelse voldte mig i Begyndelsen megen Ængstelse; men den gik dog efterhaanden over.

Flere Dødsfald indtraf i min Kreds og blandt mine Bekiendte. D. 21. Januar døde den gode Frue *Rahbek*. I November foregaaende Aar var jeg den sidste Gang paa Bakkehuset i hendes Levetid.[1]) *Rahbek* sagde: „I Aften vil jeg ikke bede Dig blive her, thi Du maa troe, hun er ikke god, naar hun feiler noget." Hvor tidt har jeg i en følgende Tid havt Anledning til at mindes denne Yttring? Om jeg mindes ret, var jeg i August 1828 sidste Gang hos hende; skiøndt hun var meget svag, var hun dog venlig mod mig som altid og vilde ikke lade mig gaae, medens hun viste Andre næsten bort.[2])

D. 8de October døde min ædle, troefaste Ven *B. Thorlacius* efter et apoplectisk Anfald. Mange troede, at han tildeels havde fremskyndet sin Død

---

1) Om Werlauffs Forhold til sin Kones Tante Fru Rahbek, se Side 68 f.

2) Om Fru Rahbeks Begravelse i største Stilhed den 27. Januar, se Pers. Tidsskr. IV. 2.

ved Nydelsen af spirituøse Drikke, især Punch. Jeg har ofte nydt denne sammen med ham; men den virkede aldrig paa hans Hoved, og han yttrede, at den var ham nødvendig for at dulme sine Mavesmerter, som vel vare Følger af megen Stillesidden i Ungdommen. Hans fortræffelige Hustru døde 1835 paa Sindssygeanstalten i Slesvig.[1])

D. 17de November døde *O. Malling;* jeg havde talt med ham faa Dage tilforn. Han var en udmærket Embedsmand, med en saa værdig, human og ædel Holdning, som jeg ikke har kiendt hos mange Stormænd.

D. 4de Marts døde Conferentsraad *Thorkelin* i en Alder af 77 Aar. Som født Islænder var han tidlig bleven kiendt og yndet af *Schiøning, Luxdorph* og *Suhm* og lagde sig især efter den gamle nordiske Literatur og de nordiske Oldsager. Heri stod han dog, hvad Lærdom og Grundighed angaaer, langt tilbage for sine Samtidige *Erichsen, S. T. Thorlacius* og *Jon Olafson.* Man antog, at han især giorde sin Lykke ved et indsmigrende Væsen og flittig Opvartning. Han har ikke efterladt sig noget udarbeidet Værk eller selvstændig Undersøgelse, undtagen hans Afhandling i Videnskabernes Selskabs Skrifter. Alle hans øvrige Arbeider bestaae i Udgaver af gamle nordiske Kildeskrifter, men ingen af disse Udgaver kan udholde en nogenlunde stræng Kritik. Dog bleve de i sin Tid ei altid underkastede en saadan med Undta-

[1]) Professor Børge Thorlacius blev 1803 gift med Abraham Kalls næstældste Datter Marie Benedicte Sophie Hedevig Kall (1777—1835). (B. Arnesen-Kall, Livserindringer.)

gelse af Eyrbyggia-Saga, Gulathingsloven, det Nye Testamente paa Iislandsk og Beowulfsdrapa. Hans „Diplomatarium Arnæ Magnæanum" er høist mangelfuldt. Skade at hans Reise i Storbrittannien ikke kom for Lyset; Samlingerne dertil brændte med hans Bibliothek 1807. Han havde ægtet en Enke Madam *Hvidsteen,* med hvem han fik en Bryggergaard i Nyehavn.[1]) Med hende havde han 3 Sønner, af hvilke den ældste tog juridisk Examen, blev Kammerjunker og Auditeur[2]); den næste fik Faderen ansat som Copiist ved Geheimearchivet; han forfaldt til Drik og døde tidlig[3]); den yngste blev Søemand, men blev ogsaa forulykket, gik tilsidst om at tigge, begik Tyverie og døde maaskee i en Straffeanstalt.[4]) Efter *Thorkelins* Ægteskab 1792 opgav han næsten al Virksomked og arbeidede derimod paa at forøge sin Formue. Han drev Handel, især med iislandske Varer; ogsaa indfandt han sig ikke blot paa Bogauctioner, men med sin Kone tillige paa Meubelauctioner, til Forargelse for Marchandiserne; man kaldte ham „Marchandisernes Oldermand". Baade Bøger og Meubler solgte han igien. Før 1804 havde han solgt sin Gaard i Nyehavn og flyttede til Rosengaarden, hvor det brændte for ham i Bombardementet, han tabte derved sit Bibliothek, som dengang maaskee

[1]) 1792, Aaret efter han blev Geheimearkivar, giftede Gr. J. Thorkelin sig med en velhavende Bryggerenke Gunild Cecilie Hvidsteen født Dybe, der døde 1824, 62 Aar gl. (Richter.)

[2]) Frederik Stephan Thorkelin død som Overauditør i Helsingør 1840.

[3]) Georg Dempster Thorkelin blev 1819 Medhjælper og 1823 Kopist i Geheimearkivet. Han døde 1826. (A. D. Jørgensen, De d. Rigsarkivers Hist. Kbh. 1884.).

[4]) Vistnok Jens Thorkelin, der døde i Rio Janeiro 1809, 19 Aar gl. (Richter.)

var her det rigeste i iislandsk og engelsk Literatur. Da Gaarden i Nyehavn atter blev solgt kort før Pengeforandringen 1813, tabte han ved Omskrivning det meeste af sin der indestaaende Prioritet og døde næsten som fattig. For øvrigt var han en velvillig, tienstagtig og godgiørende Mand, der i sine bedre Dage førte et giestmildt Huus. Han viiste mig megen Godhed og Yndest, og jeg har i hans og hans hiertelig gode Kones Kreds havt mange behagelige og opmuntrende Timer, hvorfor jeg skylder hans Minde megen Erkiendtlighed. Af hans Landsmænd var han ellers i det Hele ikke meget afholdt. Han omtalte Conferentsraad *Erichsen*[1]) som den, der ikke havde været hans Velynder; og af de yngre Iislændere saae man sielden nogen hos ham.

Den 1ste December døde *Hurtigkarl* af Apoplexie.[2]) Han havde i nogen Tid været upasselig, men skulde dog paa den Dag spise ude til Middag. Vognen holdt allerede for Døren, men da der var just kommen en Qvæstursag, skrev han først sin Betænkning paa den. Den første Halvsnees Linier vare skrevne med hans sædvanlige faste og sikkre Haand; men i det Følgende bleve Bogstaverne forandrede, meer og meer utydelige, Ordene gientoges, tabte tilsidst al Meening og endte aldeles afbrudte. Betænkningen cirkulerede [med?] Sagen i Consistorium.

---

[1]) Konferensraad Jon Erichsen (1728—87) var Bibliothekar ved det kgl. Bibliothek fra 1781. Hans store Arbejde ved dette Embede og ved hans mange andre Hverv nedbrød hans Aand, og han berøvede sig Livet ved at styrte sig i Vandet fra Langebro.

[2]) Side 34.

1830 døde Biskop *Münter* pludselig d. 9de April. Dagen efter fik jeg en Koldfeber, hvoraf jeg i et heelt Aar havde henved 16 Recidiver.

D. 3die Nov. døde Prof. med. *N. C. Møhl* efter at have taget Gift. Han havde ved Examination i Mat. medica viist en Mangel af Sikkerhed i Faget, hvorved han frygtede for at tabe i Anseelse.[1]) Han var en ivrig Politiker og interesserede sig meget for Tidens Begivenheder.

[1]) Professor i Medicin ved Universitetet Nicolai Christian Møhl (1798—1830) var en for sin Begavelse og sine store Interesser meget anset og beundret Mand. Han omtales i mange af Datidens Memoirer, og hans Selvmord, der gjorde et mægtigt Indtryk, gav Anledning til mange Gisninger af forskellig Natur. (Biogr. Lex.).

ERINDRINGER AF MIT LIV

II[1])

1831 blev jeg authoriseret til efter *Münters* Død at fortsætte Udgaven af Christian III's Salvingsakt.

I April flyttede jeg til Løngangsstræde hos Procurator *Ring*.[2]) Jeg havde dengang boet i 6 Aar ved Vestervold.

1832 reiste jeg med min Kone og mine Sønner til Odense (20de Juli til 12te August), hvor vi opholdt os hos min Svoger. Jeg havde ikke været der i 8 Aar. Jeg besøgte i nogle Dage *Vedel Simonsen* paa Elvedgaard; hvor han nu var eene, da, siden jeg var der første Gang, hans Forældre vare døde og hans Kone var borte.[3])

D. 14de Januar blev min kiære Svigermoder angrebet af en Hemiplegie, med hvilken hun tilbragte 10 sørgelige Aar, uden at kunne tale og med svag Bevidsthed. *Collin* yttrede at han undrede sig over, at hun ei længe tilforn var kommen i den Tilstand. Den nærmeste Aarsag var,

---

1) Skriften bliver daarligere.

2) Hof- og Stadsretsprokurator L. Ring ejede Gaarden Løngangsstræde No. 171.

3) Se Side 94.

uden Tvivl, hendes ældste Søns Død i Foraaret 1831. Han havde dengang nyelig taget den chirurgiske Examen med 1ste Character, og skulde netop underkaste sig den medicinske. Han døde af Typhus paa Frederiks Hospital.[1])

D. 19de Februar døde min Søstersøn *Wilhelm Steenbuch* (af Typhus), der var bleven Student 1830. Han vilde, uden Tvivl, have blevet en udmærket Videnskabsmand, dersom Forsynet havde forundt ham en længere Levetid.

October 1832 flyttede jeg fra Løngangsstræde, for første Gang i mit Liv efter Opsigelse, da Eierne selv havde Brug for Leiligheden. Vi flyttede til Brandmajor *Qvist*'s Gaard paa Nørregade.[2])

1833. Fra 3die til 18de August var jeg i Odense, besøgte ogsaa *Vedel Simonsen.*

D. 25de Nvbr. døde Prof. *Jens Møller.* Han var et lyst Hoved og bevandret i mange Videnskaber, men ikke uden Forfængelighed. Da jeg første Gang talte med ham efter min Hiemkomst fra Odense, spurgte han ivrig til Biskop *Plums* Befindende; jeg sagde ham, at han var meget svag og man ventede ikke at han vilde kunne leve længe. „Naar han døer, vil jeg med al Kraft søge Fyens Bispestol.“ Han havde nemlig villet søge Siellands Bispestol efter *Münter*, da han, efter *P. E. Müllers*[3]) egen Yttring maatte antage, at denne ei attraaede

---

[1]) Jens Frederik Heger (1804—31), Student fra Roskilde 1823, indstillede sig 1831 til medicinsk Examen, men døde forinden.

[2]) No. 238, nu No. 20.

[3]) Se Side 32.

den. Han meldte sig derfor hos Kongen, men denne sagde: „Menneskerne ere foranderlige; *Müller* har i Dag været hos mig og modtager Posten.“ Han vilde nødig dertil og var aldrig ret tilfreds med den. *Plum* døde i Januar 1834.[1])

1834. I Begyndelsen af April blev jeg syg og fik en Abcess i Sinus frontalis. Den 1ste Juni blev jeg opereret af Prof. *Jacobson*[2]) i *Herholdts* Nærværelse. Denne erklærede, at *Jacobson* rigtigere end han selv eller *Wendt* havde erkiendt Sygdommens Natur og at hans Operation var mesterlig. Jeg maatte holde mig inde fra April til langt ind i Juli. I de sidste 14 Dage før Operationen var mine Øine ophovnede, saa at jeg hverken kunde læse eller skrive, og mere maatte sidde end ligge.

D. 31te Mai blev jeg udnævnt til Danebrogsmand efter *Hauchs* Indstilling. Var jeg død efter Operationen, vilde dette ikke kommet til min Kundskab. *Jacobson* havde anseet det for muligt at maatte trepanere mig, hvilket jeg neppe vilde have udholdt.

D. 22de Juli døde min mangeaarige Ven *Malthe Møller*, om hvem mere er meddelt i 1ste Bind af disse Erindringer.

---

[1]) Om Professor i Theologi Jens Møller (1779—1833) fortæller P. Hjort („Udvalg af Breve fra Mænd og Kvinder“ II Kbh. 1869, Side 137) en lignende Historie om hans fremfusende Ærgerrighed, idet han i Sorø trængte sig ind i Direktørboligen, da han havde hørt at Estrup vilde trække sig tilbage som Direktør for Akademiet, og lod sig i dennes Fraværelse Huset forevise og disponerede højlydt over, hvorledes han vilde indrette sig som hans Efterfølger.

[2]) Dr. med., Professor Ludvig Lewin Jacobson (1783—1843). (W. E. 354; Biogr. Lex.).

1835. Fra 18de Juni—8de August i Odense og paa Elvedgaard. I Juni deeltog jeg i en Excursion til Gurre, Helsingør og Frederiksborg.

I Vintersemestret 1835—36 holdt jeg sidste Gang Forelæsning til Anden Examen.

1836 døde min Kones Farbroder *Carl Heger* ved en let og pludselig Død. Han var af Naturen ikke synderlig begavet, men var det dog maaskee mere end han ved sin alt for store Beskedenhed syntes; men han var en reen og ædel Character som Faae og sine Venners trofaste Ven; jeg havde ham meget kiær, han ogsaa mig. Mærkeligt at hans Død indtraf d. 20de Januar ligesom hans Fyrstes *Christian VIII* og hans Svoger *Oehlenschlægers.*[1])

To Professorer døde i dette Aar; *Herholdt* d. 18de Februar[2]) og *Schlegel* d. 19de Juli.[3]) *Herholdt* blev angrebet af et apoplectisk Anfald under et Spillepartie hos Prof. *Hohlenberg*; han havde stedse ventet sig en saadan Død. *Schlegel* døde ogsaa af et apoplectisk Anfald. Han var en kundskabsrig Mand, men temmelig forfængelig; og hans oeconomiske Forfatning var altid derangeret.

Ifølge de ved Universitetet da gieldende Regler

---

[1]) Johan Carl Heger (1771—1836) blev Student 1788, studerede Theologi og blev 1809 Bibliothekar hos Prins Christian Fredrik (Christian VIII). Han var en udpræget Type paa den sære Hegerske Familie, men en elskværdig Personlighed, der var kendt og afholdt af næsten alle mere fremtrædende Mennesker i Danmark og Norge. Han omtales hyppigt i Memoirerne fra hine Tider, i Abrahams's, Oehlenschlägers, Fru Konows, Mynsters, Rahbeks, Høsts Erindringer.

[2]) Lægen, Professor Johan Daniel Herholdt (1764—1836). (Biogr. Lex.)

[3]) Se Side 34.

tilfaldt det akademiske Rectorat mig i dette Aar. Da to betydelige akademiske Fester forestod, nemlig Universitets-Bygningens Indvielse og Reformationsfesten, havde jeg, ligesom i Forudfølelse af hvad der skulde hændes mig, Betænkelighed ved at modtage dette Kald. Min Formand *Engelstoft*, *Rothe*[1]) og *Kolderup-Rosenvinge* i Universitets-Directionen søgte at sætte Mod i mig; men da Kongen og Kongehusets Medlemmer sandsynligen vilde være tilstæde ved de nysnævnte Fester, tilbød *Rothe* sig at forhøre hos Kongen, om denne kunde have noget imod, at jeg frasagde mig Valget. Kongen svarede, at han personlig intet havde derimod, men efter hans Mening burde [man] ikke unddrage sig for hvad der var Pligt. Da *Rothe* vilde anbefale sig, spurgte Kongen: „Dersom *Werlauff* ei vil være Rector, hvem skal da være det?" *Rothe* svarede: „*Sibbern.*" „Ham" — sagde Kongen — „kan jo Ingen faae i Tale; han lukker sig jo inde; hils *Werlauff*, at han for mig gierne maa afslaae Rectoratet, men jeg synes dog, at han skulde betænke sig derpaa." Da *Rothe* om Aftenen selv bragte mig denne Besked, var min Beslutning fattet. D. 4de Juni modtog jeg Rectoratet m. m. af *Engelstoft;* det var den sidste Gang, at denne Akt foregik i Regentsauditoriet, hvor alle akademiske Akter havde fundet Sted siden Branden 1807. Imidlertid indtraf et Tilfælde, som viiste, at min Ahnelse, som flere lignende ei havde været uden

---

[1]) Geheimekonferensraad Andreas Bjørn Rothe (1762—1840) var fra 1817 Medlem af Universitetsdirektionen (Biogr. Lex.).

Grund. Henved Slutningen af Maaneden fik jeg atter en Hævelse i Panden, et Recidiv af samme Art som to Aar tidligere. Jeg tilskrev det Trykket af en nye Hat. D. 29de Juni blev jeg opereret af *Jacobson*. I flere Uger maatte jeg for det meeste holde mig inde. *Engelstoft* vicarierede for mig i Consistorium, hvor jeg først d. 17de August atter indfandt mig. Til henved Slutningen af September kom *Jacobson* daglig til mig og foretog en piinlig Indsprøitning giennem Saaret og Næsen. Jeg svævede i en bestandig Angest for at jeg ikke skulde blive i Stand til at udføre mine Forretninger ved de forestaaende Fester; hvorom han dog stadig var overbeviist, og trøstede mig paa det Bedste. I denne Forfatning udarbeidede jeg i Forening med *Engelstoft* Universitetsbygningens Historie, som Program til Indvielsesfesten; mit Program til Reformationsfesten og Talen til Indvielsesfesten. Jeg undrer mig over, hvorledes jeg, med en saadan legemlig Lidelse kunde have Kraft til disse Arbeider, især da Rectoratet medførte mange andre løbende Forretninger og jeg, henimod Slutningen ofte maatte tale med henved 30 Mennesker om Dagen. I denne Henseende maa jeg med Taknemmelighed mindes to Personer, nemlig *Jacobson* og vor daværende Huusjomfrue *Lassen*, som passede mig med Omhue og afværgede mange forstyrrende Besøg.

Consistorium besluttede nærmest efter Forslag af *Clausen*[1]) og *Hohlenberg*[2]) at tilmelde og ind-

1) Henrik Nicolai Clausen (1793—1877) blev 1821 Lector i Theologi ved Universitetet, Aaret efter Professor, til han 1874 tog sin Afsked. (Biogr. Lex.).

2) Matthias Hagen Hohlenberg (1797—1845) blev 1826 Lector og 1827 Professor i Theologi ved Universitetet. (Biogr. Lex.).

byde fremmede Universiteter til den forestaaende Reformationsfest; blandt disse ogsaa det norske, uagtet jeg, paa Grund af den i flere norske Blade paa den Tid udtalte Stemning mod Danmark, fraraadede det, skiøndt jeg erkiendte, at det ei vel kunde undgaaes. Deputationer kom kun fra Berlin (*Marheinecke* og *Heffter*) og fra Greifswalde (*Schömann*); fra de øvrige Lykønskningsskrivelser; men fra Christiania kom hverken Deputation eller Skrivelse.

Indvielsesfesten fandt Sted d. 13de October. Jeg holdt Talen, uden Tvivl, den første paa Dansk holdte Tale ved nogen akademisk Akt. Tilstæde vare Kongen, Prindserne *Christian* og *Ferdinand* samt Landgreve *Wilhelm*; Auditoriet var omtrent 800 Personer. Efter Talen og Sangen førte jeg Kongen omkring i Bygningen. Paa Veien standsede han engang, takkede mig for Talen og yttrede, at han havde kunnet høre ethvert Ord. Efter min Hiemkomst blev jeg tilsagt til Taffelet næste Dag. Kongen og Dronningen spurgte deeltagende, hvorledes jeg befandt mig efter Gaarsdagens Anstrængelse. D. 30te October, efter at der havde været holdt en høitidelig Gudstieneste i Frue Kirke, hvor jeg var tilstæde, var jeg første Gang indbudt til Middagstaffel hos Prinds *Christian*, og blev da præsenteret for den ædle og elskværdige *Caroline Amalia*.

D. 1ste November fandt et Gallataffel Sted, hvori 11 kongelige og fyrstelige Personer deeltoge. Jeg, de 4 Decaner, Bispen, Provsterne vare tilstæde ex officio.

I Anledning af Festerne blev jeg d. 28de October udnævnt til Conferentsraad; jeg havde i det Sted heller bleven Ordenshistoriograph; men denne Post var bestemt for *Engelstoft.*

I dette Aars October blev jeg Formand for det nordiske Oldskriftselskab indtil October 1839.

I dette Aar blev min ældste Søn *Wilhelm* og min yngste Søstersøn *Christian* Studenter.

I October 1836 afholdtes det første Studenterjubilæum af de 1811 dimitterede. Med Hensyn til min Sundhedstilstand afslog jeg Indbydelsen. Derimod var jeg 25 Aar seenere tilstæde ved det 50aarige Jubilæum af Hine fra 1811.

1837. D. 4de Februar holdt jeg Tale paa Latin i Anledning af Kongens Fødselsdag. Han var paa den Tid meget syg og laae til Sengs; jeg var derfor meget uroelig, da jeg ikke kunde vide, hvorledes han vilde befinde sig, naar Talen holdtes, hvilket maatte [have] Indflydelse paa Talens Slutning.

Den 20de Februar overbragte jeg Kongen, begge Prindserne og Landgreven, Exemplarer af Acta solennia.

D. 24de April reiste min kiære, ældste Søstersøn *Thomas Steenbuch*, som var bleven Student 1828, til Holsteinborg, hvor han var bleven antaget som Læge.[1])

D. 10de Juni nedlagte jeg mit akademiske Rec-

[1]) Hans Thomas Matthias Steenbuch (1811—1875) blev Kandidat 1836 og Aaret efter Godslæge paa Holsteinborg med Bolig i Rude ved Skelskør. (Carøe).

torat; det var som en tung Byrde faldt fra mig. I Slutningen af forrige Aar var jeg tillige bleven Decanus, saa at det Aar har været det besværligste i mit Liv.

Fra 14de til 23de Juli var jeg som Censor ved Examen i Sorøe. Med mig vare *Brøndsted*, Theologen *Engelstoft*[1]) og *Ramus*[2]), det var en ret behagelig Adspredelse. Fra 24de Juli til 15de August var min Kone i Odense.

Paa den Tid forestod en Forandring ved Sorøe Akademie; efter Anmodning af nogle af Universitets-Directionen søgte jeg ved min Audience hos Kongen d. 27de Juli at stemme ham for den, men hvori den egentlig bestod, mindes jeg nu ikke.

Da min Efterfølger i Rectoratet Prof. *Clausen* i Efteraaret reiste til det Göttingske Universitets Jubelfest, overtog jeg som Prorector hans Forretninger, og indfandt mig derfor d. 18de September til Couren paa Sorgenfrie ved Prindsens Fødselsdag. I den følgende Tid har jeg flere Gange vicarieret for vedkommende Rector, deels under deres Fraværelse i Ferierne, deels i Choleraaaret 1853.

1838 d. 4de Februar holdt jeg i „den nye Foreening" Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag.[3])

---

[1]) Historikeren Christian Thorning Engelstoft (1805—89) blev 1832 Lektor i Theologi, 1836 Dr. theol., 1845 Professor m. m., 1851 Biskop i Fyen. (Biogr. Lex.).

[2]) Mathematikeren Christian Ramus (1806—56) blev Lektor ved Universitetet 1833, Aaret efter Professor. Fra 1831 havde han været Lærer ved Polyteknisk Læreanstalt og beholdt denne Stilling til sin Død.

[3]) Paa Ruinerne af de to Selskaber „Drejers Klub" og „Fabricius Klub" havde „Den nye Forening" dannet sig 1814, der atter 1842 gik sammen med „Kongens Klub", der bestod til c. 1880.

Her var jeg for sidste Gang sammen med min kiære meer end 30aarige Ven *Wendt*, han døde pludselig Søndag d. 4de Marts[1]), efterat han havde spiist til Middag hos Prof. *Meyer*. Paa Gaden blev han angrebet af et Svaghedstilfælde og kunde med Nød og Neppe naae sin Bolig paa Frederiks Hospital.

D. 26de Februar indtraf et andet Dødsfald, som ogsaa gik mig nær, Overkammerherre *Hauchs*.[2]) Siden 1807 havde jeg kiendt ham fra „Kieden" og Frimurerlogen, da han efter *Mallings* Død 1829 blev det store kongelige Bibliotheks Chef. Han var min uforglemmelige Velynder og understøttede ethvert af mine Andragender om Bibliotheket. Jeg, som Enhver, der stod i Embedsforhold til ham, maatte erkiende hans udmærkede Forretningsdygtighed og Retsindighed; til den Vilkaarlighed, for hvilken Andre have beskyldt ham, har jeg intet mærket. Jeg var sidste Gang hos ham Tirsdagen d. 20de Februar; han havde endnu samme Dag havt Referat hos Kongen. Han sad meget afkræftet i sin Lænestol, indhyllet i sin Kappe; da jeg bukkede for at gaae, rakte han Haanden ud og trykkede min. *Schønberg*[3]) og jeg formaaede ham nu til at kalde *Saxtorph*[4]), skiøndt vi indsaae, at intet vilde kunne udrettes. Han var bleven syg kort efter sin Fødselsdag d. 26de September 1837.

---

[1]) Se Side 53.

[2]) Se Side 55. Efter Hauchs Død blev Geheimestatsminister Johan Sigismund v. Møsting Chef for det store kgl. Bibliothek.

[3]) Lægen Jørgen Johan Albrecht v. Schønberg (1782—1841) havde i Udlandet fra 1807 til 1832 erhvervet sig store Stillinger og et Navn som Forfatter. Efter sin Hjemkomst blev han Hofmedikus, Livlæge hos Dronningen, Etatsraad m. m. (Biogr. Lex.).

[4]) Lægen, Konferensraad Johan Sylvester Saxtorph (1772—1840). (Biogr. Lex.).

Om den russiske Storfyrstes[1]) Besøg i Kiøbenhavn 1838 se mine Tidsoptegnelser i 8vo S. 75—77.[2])

I Sommeren 1838—39 opholdt min Familie sig i længere Tid paa Friderichslund ved Dronninggaard, hos Mad. *Kall*, Enke efter min gamle Lærer *Abr. Kalls* ældste Søn, død som Præst i Søllerød. Hun er en høist elskværdig, forstandig og hiertensgod Kone; og jeg tilbragte der ogsaa, af og til, behagelige Dage. Hun var en Ungdomsveninde af min Kone.[3])

Fra 18de Juli til 13de August 1839 var jeg i Odense; og besøgte tillige *Vedel Simonsen*.

I dette Aar var jeg 4 Gange tilsagt til Kongens Taffel, uagtet der i de 2 sidste Maaneder, paa Grund af Kongens Sygdom og Død intet Taffel fandt Sted. Af de 3 Kongers Tafler fandt jeg mest Behag i *Friderich VI's* netop formedelst deres Simpelhed. De holdtes som oftest Tirsdag og Fredag. Man samledes inden Kl. 4. Naar Alle vare samlede, indfandt Kongen og Dronningen sig, med de øvrige Herskaber og deres Svite. Kongen og Dronningen talte med de fleste Tilstædeværende. Havde man ikke Uniform, maatte man have Skoe og forgyldte eller, under Hofsorg, sorte Spænder. Kl. 4 pr. bukkede Hofmarchallen for Herskaberne, Kongen bød Dronningen Armen, derefter Prindserne og Ministrene Prindsesserne og Damerne, og man gik til Bords. Almindelig vare kun nogle og 40

1) Den senere Czar Alexander II (1818—81).

2) Henvisningen gælder muligvis nogle Kalender-Optegnelser, dog forefindes der ingen saadanne mellem Werlauffs efterladte Papirer.

3) Se Side 96.

tilstæde, iberegnede Herskaberne, deres Cavalerer og Damer, og Enkelte, som engang for alle vare indbudte. Der serveredes med 8 Retter; ved hver Couvert en Carafel med rød Viin, samt et Glas enten til Madeira eller Portviin. Naar Flaske og Glas var tømt, kom andre i Stedet. Champagne fik man kun ved høitidelige Leiligheder. Taffelmusik fandt ei Sted. Efter Taffelet, som varede henved 2 Timer, gik man tilbage til Coursalen, drak Kaffe, Herskaberne talte med nogle Enkelte; derpaa skildtes man ad. Friderich VI talte ved Taffelet kun lidet, spiiste ikke meget og drak endnu mindre. Den første Gang, man blev tilsagt til Taffelet, blev man af Overhofmesteren presenteret for Dronningen, og ved Taffelet sad man ved Siden af Overhofmarchallen.[1])

D. 30te October ved Couren i Anledning af Dronningens Fødselsdag saae jeg *Fred. VI* sidste Gang. Han saae ikke svagere ud end sædvanlig og hostede ikke mere, end han pleiede. Man talte imellem sig om hans forestaaende Guldbryllup næste Aar og haabede, at han vilde opleve denne i vor Historie eenestaaende Fest. Men det var vel den sidste Gang, han viiste sig offentlig.

Jeg med Flere (*Engelstoft, Mynster, Ørsted, Oehlenschlæger, Molbech*) bleve opfordrede til at indsende Forslag til Indskrifterne paa Kongens Kiste. Valgt blev Kammerherre *Wulfs.*[2])

D. 20de December modtog jeg den mig under

---

[1]) Se W. E. Side 385—391.

[2]) Kommandør, senere Kontreadmiral, Peter Fredrik Wulff (1774—1842), bekendt som skønliterær Forfatter og Oversætter af Shakespeare. (Biogr. Lex.).

29de November forundte Udnævnelse som Ridder af Nordstiernen; seenere har jeg erfaret, at det skeedte efter Indstilling fra Norge.

D. 4de December stædtes Universitetets Professorer til Sørgecour hos *Christian VIII.* Universitetets Rector *O. Bang* førte Ordet.[1]) D. 5te Dec. ligeledes Videnskabernes Selskab, hvorved *Ørsted*, som Secretair, holdt en kort, men betydningsfuld Tale. D. 6te „Kiedens“ Gouvernement. D. 17de fremstillede *Møsting* Bibliothekets Personale.

1840 d. 10de Januar paraderede jeg ved Kongens castrum doloris. Tilstædeværende med mig: Ridder af Elephanten Statsministeren *Krabbe-Carisius*, Geheime-Conferentsraad *Rothe*; Storkors af D. General-Major *Hegermann-Lindenkrone*; Kammerherre og Amtmand *Knuth*; Kammerjunker *Thestrup*. I Liigfølget deeltog jeg derimod ikke, da man i dette skulde have været til Hest.

20de Januar Sørgecour hos *Christian VIII* og Dronningen.

17de—18de April giorde jeg en Tour til Gurre og Fredensborg, jeg mindes ikke med hvem.

Fra 12te Juni til 3die Juli besøgte min kiære Søster med Mand og Børn sin Fødebye og opholdt sig i vort Huus. Hun havde ikke været her siden hun i Foraaret 1805 reiste til Fyen.

D. 27de Juni reiste jeg i Selskab med Conferentsraad *Engelstoft* og Frue til Friderichsborg,

---

[1]) Lægen Oluf Lundt Bang (1788—1877) blev Professor ved Universitetet 1818. (Biogr. Lex.; Carøe.).

hvor jeg næste Dag var tilstæde ved Salvingsakten; d. 29de reiste vi hiem. Vi vare 3 indlogerede i „Nyehusene“: Kammerherre *Linde*, Conferentsraad *Fogh*[1]) og Etatsraad *Finn Magnusen*. Det var den sidste Salvingsfest, hvorved Kongeloven var tilstæde. Jeg havde Formodning om at *Møsting* ved denne Leilighed havde indstillet mig til Commandeur af D., hvilket ogsaa var Tilfældet. Jeg havde mine Grunde, hvorfor jeg den Gang ikke gierne havde seet det; jeg var derfor noget ængstelig, da Dagen i Forveien Tilsigelser gik omkring til dem, der skulde decoreres, og følte mig let tilmode, da ingen saadan kom til mig.

D. 20de—30te Juli besøgte jeg med Kone og Sønner min Søstersøn *Thomas Steenbuch* paa Holsteinborg, hvor han nyelig var bleven gift med en Datter af min gode Ven og Murerbroder, Ankersmed *Caspersen*.[2]) Af Grev *Holstein*, som i det Aar var bleven myndig, modtoges vi med megen Venlighed.

D. 24de September var jeg til Middagstaffel hos Enkedronningen paa Friderichsberg Slot, hvortil jeg ogsaa i de følgende Aar flere Gange tilsagdes.

1840 d. 29de October døde Conferentsraad *Bornemann* som Universitetets Senior.[3]) Han var en grundig og skarpsindig Jurist, dog især som Retsphilosoph, hvorved han dog aldrig kom til at tilfredsstille enten sig selv eller sine Tilhørere. Han

---

[1]) Direktør i Statsgældsdirektionen, Konferensraad, senere Departementschef i Finansministeriet Ludolph Frederik Fog (1778—1855). (Biogr. Lex.).

[2]) Hansine Caspersen (1815—1863).

[3]) Se Side 35.

var af en stræng Retskaffenhed. Uagtet han kun havde 3 Sønner, som Alle kom tidlig i Vei, og ikke holdt Selskaber, vare hans Financer dog altid noget derangerede. Ved hans Død havde han i flere Aar undladt at aflægge Regnskaber for de akademiske Legater, han bestyrede; navnlig det *Bingske*[1]), skiøndt han jævnlig lovede det. Den Kassemangel, som nu befandtes, forenede Sønnerne sig om at dække. R. af D. blev han først d. 28de Januar eller 4 Maaneder før sin Død. Han havde ventet det ved Reformationsfesten 1836, men blev da Conferentsraad.

D. 18de November holdt vi vort Sølvbryllup! *Oehlenschlæger* og min Ungdomsven *Brøndsted* vare hos os.

Ved Anledning af Kronprindsens anden Formæling d. 10de Juni 1841 havde *Møsting* atter indstillet mig til Commandør af Danebrog, hvilket jeg da blev paa den nævnte Dag. D. 22de Juni holdt Kronprindsessen sit høitidelige Indtog med Dampskib til Holmens Broe. Jeg var tilstæde i Paraderingen paa Slotspladsen, ligesom siden ved Cour og Taffel; den 28de ved Cour og Balparé. Indtoget skeedte under det skiønneste Veir; hun hilste venlig og smilende til begge Sider; Kronprindsen førte hende med megen Anstand og Værdighed. Desværre Enden svarede ikke til Begyndelsen.[2])

1) Det Bingske Legat for fattige Studenter er stiftet af Lægen, Etatsraad Jens Bing (1681—1751).

2) Prinsens (Frederik VII) andet Ægteskab blev som bekendt opløst 1846.

Den 7de Juli døde min Kones Tante, min kiære Veninde, Frue *Oehlenschlæger.*[1]) Ved at pleie sin yngste Datter i hendes Barselseng havde hun, uden Tvivl, paadraget sig en Typhus. Kunde jeg være Egoist nok til, for min egen Interesse, at kalde Nogen af de mange jeg har kiendt nøjere, tilbage til denne bedste Verden, vilde det maaskee være hende. Men lykkelig havde hun længe ikke været; paaskiønnet af hendes Nærmeste endnu mindre. Jeg er overbeviist om at hun havde ogsaa mig meget kiær. *Hauch* har ypperlig characteriseret hende i et Digt. Fred med hendes Minde!

Fra 23de Juli til 17de August var jeg i Fyen, og saae da for sidste Gang min Svoger, og min Ven *Vedel Simonsen.*

D. 16de December holdt jeg en Tale i „Kieden", hvor Kongen var nærværende.

I Slutningen af 1841 nedsattes den kongelige Commission for at foretage en historisk-kritisk Revision af det store Kongelige Bibliotheks Haandskrifter, der nærmere omtales i 2den Udgave af mine Efterretninger om det store Kongelige Bibliothek. Den kunde ansees som en Fornyelse af den i Aaret 1809 nedsatte Commission, men dog nærmest foranlediget ved den 1831 nedsatte Commission til Revision og Ordning af den Kgl. Kobberstiksamling, af hvilken Kammerherre *Rumohr* var correspondérende Medlem tilligemed mig,

---

[1]) Christiane Elisabeth Georgine Heger (1782—1841) blev gift med Oehlenschläger 1811. Se om hende bl. a. Fru Konows Erindringer; P. Hjort: Kritiske Bidrag XIII f. og især Mathilde Reinhardts, Familie-Erindringer, der giver et udmærket Billede af hende. (Biogr. Lex.).

Spengler[1]), *Thomsen*[2]), *Thiele*[3]) under *Hauchs* Præsidium. Den 1841 under Bibliotheks-Chefen *Møstings* Præsidium nedsatte Commission[4]) bestod af *Rumohr*[5]), mig, Prof. *Olshausen* i Kiel[6]) og Prof. *Madvig*, samt *Bølling* som Secretair. *Rumohr* var ikke allene berømt som en Kunstkiender af første Rang, men tillige udmærket ved mangesidige Kundskaber; tillige var han en høist human og elskværdig Mand i Omgang. 1842 blev han Directeur for den kgl. Kobberstiksamling, men maa, uden Tvivl endnu i samme Aar have forladt Danmark. Efter Rygtet skal Vedkommende have givet ham Haab om at faae Overdirection over alle Kgl. Kunstsamlinger her i Staden, i hvilket Tilfælde man kunde vente, at han vilde testamentere Staten sine kostbare Samlinger; men da hint Tilsagn ei blev opfyldt, erholdtes heller ikke disse. Han døde 1843 i Tydskland,

Da der besluttedes, at Begyndelsen af Catalogen over Bibliothekets Haandskrifter skulde giøres med de orientalske Haandskrifter, opholdt Prof.

---

1) Johan Conrad Spengler (1767—1839) blev 1837 Direktør for Kunstmuseet og Malerisamlingen og Etatsraad.

2) Se Side 75.

3) Just Matthias Thiele (1795—1874) havde fra 1828 til 1835 været Sekretær ved Kgl. Bibliothek og blev da Inspektør ved den af ham og Rumohr skabte Kobberstiksamling.

4) Ved kgl. Resolution af $^{20}/_{11}$ 1841 sammentraadte de nævnte Mænd for at foretage en Revision af Haandskrifterne i Kgl. Bibliothek osv.

5) Kunsthistoriker, Godsejer Karl Friedrich Ludvig Felix Rumohr til Trenthorst (1785—1843), blev i Italien af Prins Christian Frederik indbudt til at besøge Danmark og kom hertil 1826. Om den omtalte Oprettelse og Ordning af Kobberstiksamlingen se Th. Stein, I. M. Thiele, Kbh. 1897; Rumohr, Geschichte der Kupferstichsamlung zu Kopenhagen 1835.

6) Professor i østerlandske Sprog i Kiel Justus Olshausen (1800—1882). Han sluttede sig 1848 til den provisoriske Regering i Hertugdømmerne, blev afskediget efter Krigen af den danske Regering og gik til Tyskland.

Olshausen sig undertiden i flere Maaneder i Kbhvn., hvor han paa Bibliotheket forfattede Catalogen over de semitiske Haandskrifter. Han talte stedse kun Tydsk, men deraf tog Ingen dengang Forargelse; han var en fordringsfrie Mand, elskværdig i Omgang. Vi samledes ofte i *Møstings* venlige og giestmilde Kreds. Det allerede dengang spændte Forhold mellem Kongeriget og Hertugdømmerne berørtes ikke; kun enkelte Gang[e] nævnte *Olshausen* „die unseelige Sprachenstreit“. Da Insurrectionen udbrød i Marts 1848, sendte han mig nogle Sager som han havde havt fra Bibliothek[et] med et Brev, der røbede en rørt og bevæget Følelse ved Tanken om hvad der forestod.

Ligesom to af Commissionens faste Medlemmer vare tydske, saaledes blev ogsaa den første Deeltager i dens Arbeider en Tydsk, Dr. *Spiegel*, som 1842 kom til Kbhvn. Han undersøgte Pali- og de singalesiske Haandskrifter og stillede sit Arbeide derover til Commissionens Disposition. Uagtet han ikke derfor betingede sig noget Honorar, fandt Kongen og *Møsting* dog, at et Saadant maatte tilstaaes ham. Dette fremkaldte en Correspondance frem og tilbage, som voldte mig temmelig Bryderi. I Aaret 1844 kom Prof. *Westergaard* fra sin Reise [1]) og skulde nu i Foreening med *Spiegel* revidere og supplere Catalogen; men da han ikke syntes synderlig om dennes Arbeide, og der følgelig ikke var nogen synderlig god Forstaaelse

[1]) Orientalisten Niels Ludvig Westergaard (1815—78) opholdt sig fra 1841 til Maj 1844 i Persien og Indien. Han blev først ord. Professor 1850. (Biogr. Lex.).

mellem dem, som igien virkede ubehagelig paa mig.[1])

1842. Torsdagen d. 3die Marts var jeg for første og eeneste Gang tilstæde ved Høiesterets Aabning. Dette var en temmelig trættende Ceremoni, da man maatte være gallaklædt og under hele Proceduren staae. Jeg kiørte derhen med *Brøndsted*[2]), som da ikke ahnede, at han 4 Maaneder seenere skulde hvile i Graven. Omtrent i Midten af Juni havde han nemlig det Uheld under en Ridetour i Esplanaden at falde af Hesten og derved faae en indvortes Skade, der voldte hans Død d. 26de Juni. Han havde paa den Dag Ulykken indtraf spiist til Middag hos *Treschow*; da han om Aftenen kom hiem, besluttede han sig til en Ridetour, fordi han ellers ingen egentlig Motion vilde have havt paa den Dag, og uagtet hans Omgivelser søgte at holde ham derfra, da det var seent paa Aftenen, reed han dog ud. I Esplanaden talte han med *P. G. Bang*[3]), men da denne havde forladt ham, mindedes *Brøndsted* noget, han endnu vilde sige ham om et Consistorialanliggende (*Brøndsted* var nemlig det Aar Universitetets Rector), han standsede Hesten pludselig og faldt derved af den. I saa fine og usynlige Traade hænger Menneskets Skiebne![4]) Han var min ældste Ven

[1]) Mangler Eftersætning. Meningen er klar. Se Werlauff. Hist. Efterr. om det store kgl. Bibliothek. Kbh. 1844. Side 378—385.

[2]) Se Side 20 f.

[3]) Professor i Romerretten, Højesteretsassessor, senere Minister Peter Georg Bang (1797–1861).

[4]) Om P. O. Brøndsteds Død se bl. a. Oehlenschlägers Erindringer. Udg. 1872 Side 485 f.

og uagtet vi i en følgende Tid mere fiærnedes fra hinanden, havde vi hinanden dog meget kiær. Han var af en ædel og trofast Character; sine Venners oprigtige Ven. Han var ikke uden en vis Forfængelighed og vilde endnu i sine ældre Dage gierne agere Cavaler; han besad vist mange flere Kundskaber og grundigere Lærdom end Nogle meente. Maaskee døde han i en for sig selv beleilig Tid, da hans oeconomiske Tilstand, især efter de paa Udgivelsen af hans Reise i Grækenland anvendte Omkostninger, var meget derangeret, hvilket under et længere Liv ei kunde have blevet uden Følger, der vilde have krænket hans Følelse.

D. 6te Juni døde min elskelige Svigermoder efter omtrent $10\frac{1}{2}$ Aars sørgelige Svaghedstilstand, der dog mere føltes af hendes Omgivelser end af hende selv. Hun havde været sit Huses gode Genius, forsaavidt det tillodes hende at være det. Selv i sin hielpeløse Tilstand dannede hun et Foreeningspunkt; med hende faldt det kun løseligt sammenhængende Huus efterhaanden aldeles fra hinanden.[1]) Ogsaa efter Døden adskildtes Flere af Familien. Hun fik sit Hvilested paa Lyngbye Kirkegaard; hendes Mand seenere paa Friderichsberg; hendes næstældste Datter ligger paa Valløbye Kirkegaard, en Søn i Roeskilde, 2 paa Assistenzkirkegaarden. Een vil sandsynligen komme til at hvile i Sorøe; hvor de øvrige komme hen er uvist.

D. 30te Juni holdt det Kiøbenhavnske Skyde-

[1]) Se Side 94 og Hist. Arkiv 1875, I.

selskab sin 300aarige Jubelfest, hvortil jeg blev indbudet. Efter Maaltidet, hvorved Kongen var tilstæde, opfordrede Nogle af Bestyrelsen, nemlig *Kierulf*[1]) og *Bræstrup*[2]) mig til at indtræde i Broderskabet, som jeg da ikke kunde afslaae. Et Aar eller to seenere gav jeg en Skive, men var ikke tilstæde ved Festen. Efter faa Aars Forløb meldte jeg mig ud, og har altsaa kun en eeneste Gang deeltaget i noget Møde.

1843. Fra d. 13de til 23de Juli var jeg for anden og sidste Gang tilstæde som Censor ved Examen i Sorøe. Med mig vare Professorerne *Clausen, Petersen*[3]) og *Ramus. Ingemann* var constitueret Direkteur.[4])

D. 24de August døde Prof. *Jacobson.* Hans Fortienester som Læge, Operatør og Anatom ere noksom anerkiendte.[5]) Næst Gud kunde jeg i Aaret 1834 takke ham for Livet, men hvor mange Sorger og Bekymringer, forskyldte og uforskyldte, vilde jeg ikke have undgaaet, dersom Gud dengang havde kaldt. Jeg var tilstæde ved hans Begravelse; den i Sørgehuset forsamlede Kreds var ikke talrig, men udsøgt.

---

[1]) Andreas Christian Kjerulff (1782—1846) Gehejmekonferensraad, Overpræsident. (Biogr. Lex.).

[2]) Politidirektør Christian Jacob Cosmus Bræstrup (1789—1870. (Biogr. Lex.).

[3]) Rimeligvis Professor i Filologi Frederik Christian Petersen (1786—1859), Regensprovst fra 1829—59. Medarbejder og Redaktør af „Maanedsskrift for Literatur" og „Tidsskrift for Literatur og Kritik". (Biogr. Lex.).

[4]) Digteren Professor Bernhard Severin Ingemann var i Aarene 1843 til 1849 midlertidig Direktør for Sorø Akademi.

[5]) Se Side 127.

Den 16de September døde *Møsting* i sit 84de Aar. Jeg talte sidste Gang med ham d. 8de August. Han var vist en Mand af skarp Forstand og en sand Fædrelandsven. Om hans Værd som Finantsminister kan jeg ikke have nogen begrundet Meening, men han blev det i en høist vanskelig Tid 1813 og var det indtil 1831; til Finantsernes Forbedring i denne og følgende Periode maae han vel have lagt Grunden. Hans hele Holdning var en Blanding af Værdighed og forekommende Ligefremhed; man erkiendte strax i ham Statsmanden og Aristokraten med det ædlere Præg; hvilken Forskiel mellem ham og de Fleste af vore Ministre efter 1848! Han er den eeneste af vore Stormænd, til hvis huuslige Kreds jeg ofte blev indbudt. Giestfriehed og patriarchalsk Simpelhed vare her foreenede. Mange behagelige Timer har jeg tilbragt i hans Huus; baade han og hans ædle Hustrue beærede mig med deres Yndest. Paa hans Fødselsdag d. 2den November og Fruens d. 12te October modtog de talrige Gratulationer, saaledes at de ikke meget rummelige Værelser vare ganske opfyldte. Deres Ægteskab var barnløst, men lykkeligt, hun var meget tunghør, han havde kun et svagt Mæle, men de forstode dog hinanden.[1]) Han havde været virkelig eller interimistisk Medlem af de fleste af vore Regieringscollegier; som sin lyk-

---

[1]) Om Geheimestatsminister Johan Sigismund v. Møsting (1759—1843), der var Chef for det kgl. Bibliothek fra 1838 til sin Død, se W. E. Side 408 f. Han var 1785 gift med Cecilie Christiane v. Krogh (1767—1850), Datter af General i Norge G. F. v. Krogh. Møstings Sommerbolig var det endnu bevarede smukke Sted i Smallegade Nr. 2 B.

keligste Tid erklærede han den, da han havde været Amtmand i Haderslev. Her tilbragte Kronprindsen med Gemalinde en Nat i hans Huus paa deres Giennemreise efter Formælingen til Kiøbenhavn. Han havde megen Indflydelse baade hos *Friderich VI* og *Christian VIII.*

Jeg søgte at formaae Greve *A. W. Moltke* til at blive Bibliothekets Chef ved Forestilling om at hans Fader *I. G. Moltke* havde været dets første Chef og havde havt store Fortienester af det[1]); men han vilde ikke gaae ind derpaa, sandsynligen af Frygt for at der fra Bibliothekets Side skulde stilles for store Fordringer til ham som Finantsminister. Den 22de Septbr. henvendte jeg mig da til Kongen, som paalagde mig indtil videre at bestyre Bibliothekets Anliggender med umiddelbar Henvendelse til ham selv eller giennem Cabinetssecretairen.

I Slutningen af Aaret 1843 lykkedes det at opdage de Gravhvælvinger i Christian I's Kapel i Roeskilde Domkirke, der indesluttede Levningerne af *Christian I* og Dronning *Dorothea.* I denne Anledning fik jeg, som i Rahbeks „Tritogenia“ IV havde meddeelt Formodninger om denne Gienstand, tilligemed Etatsraad *Thomsen* kgl. Befaling at anstille nærmere Undersøgelser, dog eventualiter uden at aabne Kisterne. Vi opholdt os i Roeskilde 10de—12te December, lod Gravhvælvingerne aabne og fandt deri begge Kister. Paa samme Tid

[1]) Geheimestatsminister Adam Wilhelm Moltke (1785—1864) var en Søn af Statsminister Joachim Godske Moltke, der havde været Chef for det kgl. Bibliothek fra 1780 til Hauch blev Chef.

var paatænkt at flytte Christian IV's og Frederik III's Kister op i Christian IV's Capel, hvor hans Statue af Thorvaldsen skulde opsættes. I begge Anledninger blev under 12te Februar 1844 en Commission nedsat, hvoraf jeg blev Medlem, og hvori i Marts 1845 Overhofmarchal *Levetzau*[1]) blev Præses og Justitsraad *Sally* Secretair.[2]) 13de—14de Mai var Commissionen i Roeskilde. 29de—31te Juli 1844 var Kongen med Commissionen i Roeskilde især for [at] bestemme den nye Decoration af Christian IV's Kapel. Af de historiske Sujetter til Frescomalerierne foreslog jeg *Christian IV's* Besøg i Finmarken; de berømte Mænd under *Christian IV*, hvis Portraiter skulde anbringes, foresloges ogsaa af mig.

D. 24de—25de Juli 1845 var Commissionen i Roeskilde for at besørge Flytningen af de i Christian IV's Kapel henstaaende Kongelige Liig til Friderich V's Kapel. Arveprindsen var der tilstæde og tillige Kammerherre *v. d. Maase*, som repræsenterede Enkedronningen og derfor gik paa Prindsens høire Side.[3]) Kisterne bleve baarne af Roeskildske Borgere, ved hvis Sider gik (12?) Officerer af Søe og Landetaten. Prindsen af Philipsthals Liigkiste var saa tung, at ogsaa Officererne maatte deeltage i Bæringen.

1846 20de—22de October var Commissionen i

---

[1]) Joachim Godsche Levetzau (1782—1859) blev 1845 Overhofmarskal og var tillige Overdirektør over Musæerne og Kunstsamlingerne m. m. (Biogr. Lex.; W. E. Side 411 f.).

[2]) Justitsraad, Hofinspektør Henning Sally, død 1865, 57 Aar gl. (Richter).

[3]) Kammerherre, Hofchef Frederik Rostgaard v. d. Maase død 1866.

Roeskilde, hvor Kongen og Dronningen vare tilstæde. Ved Taffelet nød jeg den Glæde at sidde ved Siden af den elskværdige Dronning, som skiænkede et Glas Roeskilde-Kildevand for mig.

1847 foretoges endelig Aabningen af Kongegravene i Roeskilde Domkirke. Commissionen var der tilstæde fra 15de til 18de Juni. Den 16de kom Kronprindsen, og nu bleve de fornødne Forberedelser tagne, idet Gravhvælvingen blev aabnet, saaledes at Kisterne laa frie. Om Natten holdtes Vagt i Kirken af Kirkeværgen *Hansen*[1]) og Roeskildske Borgere. Kronprindsen inspicerede Vagten seent om Aftenen, han var meget forekommende og venlig, men saavel i Kirken som ved Taffelet i „Prindsen" temmelig raae. Den 17de kom Kongen, og nu foretoges Aabningen, hvorom en Beskrivelse er givet i mit „Hellige 3 Kongers Kapel". Ved denne Leilighed stod jeg ved Siden af Kongen og optegnede Resultatet af Undersøgelsen. Ved min Audienz hos Kongen, før vi gik hen i Kirken, omtalte jeg Kirkeværgen, Kammerraad *Hansen* som den, hvem Opdagelsen nærmest skyldtes; hvilket vel havde den Virkning, at han samme Dag blev R. af D. D. 18de reiste Commissionen tilbage. De Møder, som Commissionen i de følgende Aar, af og til, holdt i Roeskilde i Anledning af Decorationsarbeidet ville paa sit Sted nærmere blive omtalte.

Jeg gaaer altsaa tilbage til mine private Forhold efter 1843.

---

[1]) Den senere Justitsraad, Stiftsskriver i Sjællands Stift og Forvalter ved Roskilde Domkirkes Gods, Christian Hansen. død 1854, 42 Aar gl.

1844. D. 24de Marts var det 50 Aar siden Opfostringshusets Forstander *R. Borch* havde tiltraadt sin Post som Lærer der.[1]) Nogle af denne virksomme, kundskabsrige og agtværdige Mands Venner og Bekiendte ønskede at mindes denne Dag ved en lille Fest, som bestod i et Middagsmaaltid hos *Vincent* paa Kongens Nyetorv og hvorved flere Sange bleve afsungne og Taler til Jubilaren holdte. Henved Slutningen af Maaltidet kaldte en Opvarter *O. Bang*, som sad nær ved mig, ud; man beklagede Lægen, der intetsteds kunde have Roe. Han kom snart tilbage, synligen noget forstemt. Efter Bordet hviskede han til mig: for en halv Time siden døde *Thorvaldsen*. Man blev eenig om ikke at lade *Borch* erfare noget derom. *Thorvaldsen* kunde, i mine Tanker, ansees for en særdeles lykkelig Mand. Ved hans trange og fattige Kaar i Ungdommen bragtes han til at skiønne desmere paa sin seenere saa lykkelige og ærefulde Stilling, og endelig opnaaede en saadan Bortgang. *Borch* døde 29de Januar 1846.

1845 d. 11te Marts døde min Svoger *Steenbuch* i Odense, 65 Aar gammel.[2]) Han var velbegavet, tillige en virksom og uegennyttig Præst, men alt for meget hengiven til det selskabelige Livs Nydelser, som maaske bidrog til at forkorte hans Dage. Han var en kiærlig Ægtefælle og hans Børn vare vel opdragne.

---

[1]) Kancelliraad Rasmus Borch (1768—1846) blev 7/2 1803 Forstander for Opfostringshuset. Han var bekendt som Bog- og Portrætsamler. (Biogr. Lex.; — A. T. Høy, Det kgl. Opfostringshus. Kbh. 1903).

[2]) Se Side 43.

I denne Sommer besøgte svenske og norske Studenter første Gang Kiøbenhavn i Masse. Hos mig paa Nørregade logerede en Lundenser *Nauman* (Neuman?); siden, uden Tvivl, Professor i Lund.

Kongen af Preussen besøgte d. 21de Juni med vor Konge Bibliotheket.[1]) Hans hele Holdning var ikke saameget kongelig, som værdig og hiertelig. Ved hans Uniform og hele Fremtræden lignede han noget en dansk Søeofficer. Kort efter hans Afreise erholdt jeg den røde Ordens 3die Klasses Decoration. Jeg modtog i denne Anledning en Lykønskningsskrivelse fra *Humboldt*, hvem jeg havde sendt den tydske Oversættelse af min Afhandling om Ravhandelen;[2]) men det var min Velynder, den ædle *Levetzau*, der havde erholdt Løfte af Kongen herom, han sagde mig det selv et Par Dage i Forveien. Under de politiske Forhold 1848 taltes meget om, at Alle med preussiske Ordener decorerede burde sende dem tilbage. Jeg spurgte *H. C. Ørsted*, som havde le mérite-Ordenen, hvad han meente herom; men han sagde, at han ingen Anledning fandt til at foretage sig noget Saadant; man kunde ikke vide, hvor snart et bedre Forhold blev gienoprettet.

D. 4de November holdt de Kiøbenhavnske Frimurerloger deres 100aarige Jubelfest, hvorved Kongen var tilstæde.

---

[1]) Kong Frederik Wilhelm IV af Preussen (1795–1861). Under hans tre Dages Ophold her var den berømte Naturforsker Alexander Humboldt i hans Følge (E. Fibiger, Tidsbilleder, Kbh. 1904).

[2]) Trykt i Videnskabernes Selskabs Skrifter: Phil. og hist. Afhdl. V og i Neues Staatsbürgl. Magazin, X.

D. 31te October døde Etatsraad *Reinhardt.*[1]) Han hængte sig selv paa Loftet i sin Boelig. Aarsagen dertil er ikke ret bekiendt. Han klagede for mig ofte over det Vanskelige og Ansvarsfulde ved at bestyre 2 Museer; nemlig Universitetets og det Kongelige; nogle meente, at en meget kostbar Conchylie var forsvunden af den kongelige Samling. *Friderich VI's* Død syntes at have giordt dybt Indtryk paa ham; mueligen stod han sig mindre godt hos Efterfølgeren.

I Sommeren kom Kongen og Dronningen af Sverrig med Prindserne hertil. Den 15de Juli bleve efter Indbydelse af den svenske Gesandt Baron *Lagerheim* alle med svenske Ordener eller Medailler decorerede præsenterede for Kongen paa Amalienborg.

I den følgende Maaned kom den berømte svenske Historiker *Geijer* hertil paa Hiemreisen fra et tydsk Bad.[2]) Man besluttede at modtage ham med et Festmaaltid paa Skydebanen d. 10de August, hvorom Forslaget nærmest udgik fra den medicinske Professor *Sommer.*[3]) Da det var under Sommerferien, kunde ingen talrig Forsamling tilvejebringes. Jeg indfandt mig der ogsaa og førte *Geijer* til Bordet. Blandt de Indbudte var Prof. *Welhaven*[4])

---

[1]) Se Side 107.

[2]) Digteren, Professor i Historie Erik Gustaf Geijer (1783—1847) tog sin Afsked 1846 og døde Aaret efter.

[3]) Professor i Medicin ved Universitetet Andreas Gartner Sommer (1804—1871). (Biogr. Lex. — Carøe).

[4]) Digteren Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven (1807—73) blev Lektor i Filosofi 1843, Professor 1846. Marts 1845 blev han gift med Josephine Angelica Bidoulac (1812—66), Søster til Biskop Martensens Hustru, Døtre af fransk Sproglærer Joseph Bidoulac og Mumche Marie Sørensen.

fra Christiania. Han havde tidligere været her, første Gang 1835, men havde formedelst sin, som det paastodes, anmassende Optræden ikke noget synderlig godt Lov. Da han dengang var forlovet, om ikke allerede gift, med Jfr. *Bidoulac,* en livlig og aandrig Pige, som vi godt kiendte, havde [han] denne Gang besøgt mig og aflagt sit Kort, da han ei traf mig hiemme. Da jeg var blandt de første Ankomne, gik jeg ud i Gangen; her kom en ung Mand til mig, hilste mig ved Navn, og paa hans norske Maal ahnede jeg strax, at det var *Welhaven.* Vi syntes Begge at giøre et godt Indtryk paa hinanden; vi talte længe sammen, og Bekiendtskabet var saaledes sluttet. Uagtet den betydelige Forskiel mellem os med Hensyn til Alder, Nationalitet, Begavelse og Aandsretning, har jeg dog fundet mig tiltrukket af denne geniale, kundskabsrige, interessante og med en og anden skarp Side, elskværdige og veltænkende Mand, som af faa Andre. Jeg har ogsaa Grund til at antage, at vore Følelser i denne Henseende ere giensidige. I Aaret 1847 stod jeg Fadder til hans ældste Søn, som fødtes her i Byen.

1846 døde min Kones Broder *H. Chr. Heger,* 40 Aar gammel efter et temmelig bevæget og omtumlet Liv, som vanvittig paa Bidstrup. Han besad et godt Hierte og var ikke ubegavet, men hans Opdragelse havde, paa Grund af de huuslige Forhold [været] forqvaklet. Hans Fader nærede lige til sin Død den Overbeviisning, at han blot havde anstillet [sig] afsindig for at komme paa Bidstrup!!

Mueligen fik han det ikke værre end tidligere.[1]) Hans yngre Broder *Edvard* blev ogsaa sindsforvirret; sprang d. 18de Juli 1833 fra Qvisten ned paa Gaden, men døde først i Aarets Slutning paa Friderichs Hospital.

1847. I Marts fik jeg atter et Recidiv af Abscessen i Panden, hvorfor jeg d. 29de Marts blev opereret af Prof. *Bendz*.[2])

Den 7de Martz modtog jeg Æreslegionens Ridderkors, hvortil Anledningen var Følgende: Da Justitsraad *Bølling*[3]) i Aaret 1845 besøgte det Kongelige Bibliothek i Paris, beklagede man sig der over, at der i den med Bibliotheket forenede Kartsamling ikke fandtes mange gamle danske Karter. Jeg havde i mange Aar tilvejebragt, deels ved Kiøb, deels ved Gave en temmelig betydelig Samling af danske, norske og holstenske Karter og Prospecter. Da denne Samling optog megen Plads og stadig maatte fortsættes, naar den skulde have Værd, maatte jeg opgive at vedligeholde den i dens første Omfang. Først afhændede jeg de norske Karter og Prospecter til Cancellieraad *De-*

---

[1]) Se Side 116.

[2]) Molbech omtaler i et Brev fra Marts 1847 Werlauffs „gamle Tilfælde i Panden over Næsebenet, hvoraf hans Øjne skulle lide meget“ (Pers. Tidsskr. IV. 5. Side 126), dog skriver han i Breve fra 1846 og 1849: „Jeg kan læse og skrive uden Briller, samt gaa, sove, arbejde omtrent som for 20 Aar siden“. (Norsk hist. Tidsskr., I. Side 425 og 433).

[3]) Justitsraad Jørgen Andresen Bølling (1792—1862) blev som en tolvaarig fattig Dreng optaget i Konferensraad Moldenhawers Hus, hvor han forblev til han giftede sig 20 Aar efter. 1815 blev han theologisk Kandidat, men allerede 1812 blev han Kopist ved kgl. Bibliothek og avancerede her, til han, stadig under trykkede Kaar, blev Bibliothekar 1861 (Se hans Levned i Chr. Bruun, Erindringer fra det gamle kgl. Bibl. Side 26 flg.).

vegge;[1]) dernæst udsøgte jeg en Samling af mere almindelige og vigtige danske og holstenske Karter, om jeg mindes ret, over 200 Nr., som jeg 1846 tilsendte Pariserbibliotheket. Under 22de December blev jeg derefter udnævnt til Ridder af Æreslegionen. Den franske Regiering viiste baade vort Bibliothek og mig personlig en Opmærksomhed ved at skænke det et Exemplar af det store Værk om Ægypten, med mit Navn paa Bindet.[2]) Endnu havde jeg Prospecterne tilbage, men efter Lithographiens Opfindelse tiltog Massen af disse i den Grad, at den voxede mig over Hovedet. I det følgende Aar afgav jeg til det Kongelige Bibliothek 380 Nummere, som alle manglede der, og til Universitetsbibliotheket omtrent 270 No. Resten, Landkarter og Prospecter solgte jeg paa en Auction.

I dette Aar var Jernbanen fra Kiøbenhavn til Roeskilde bleven aabnet. Min Fødselsdag d. 2den Juli reiste jeg med Kone og Sønner samt med min Søsterdatter og hendes Mand til Roeskilde, hvorfra vi giorde en Udflugt til Leire. Touren kostede mig i Alt 18 Rdl.[3])

D. 17de Juli udnævntes Lector *Wegener* i Sorøe til Kgl. Historiograph.[4]) D. 21de derefter havde

---

[1]) Se Side 74.

[2]) Description de l'Egypte. Paris 1821—29. 26 vols. m. tilh. Atlas i 11 Bd.

[3]) Augusta Charlotte Steenbuch (1821—1903) var i April s. A. bleven gift med Lærer i Søetatens Pigeskole August Frederik Brandt (1815—1893), der 1859 blev Præst i Vilstrup ved Haderslev, 1864 afsat af Preusserne og 1866—1884 Præst i Veggerløse, Maribo Amt. (Elvius, Præstehistorie).

[4]) Historikeren Caspar Frederik Wegener (1802—93) var fra 1826 Lærer ved Sorø Akademi, blev 1847 kgl. Historiograf og ved Finn Magnussens Død 1848 Geheimearkivar. (Biogr. Lex.).

jeg Audienz hos Kongen, mueligen i Anledning af Kapellet i Roeskilde. Han omtalte ogsaa *Wegeners* Valg og yttrede, at han ved denne Leilighed ogsaa kunde have tænkt paa mig, men at han antog, at jeg ikke vilde overtage flere Forretninger, end dem jeg havde. Jeg gav ham deri Ret og forsikrede, at Valget forekom mig meget heldigt, og havde desuden Precedents for sig fra det 17de Aarhundrede. Havde jeg dengang kunnet ahne, at *Wegener* i næste Aar skulde blive Geheimearchivar, vilde jeg have fundet Valget endnu mere passende; thi disse to Poster bør altid, saavidt muligt, være forenede; thi hverken *Thorkelin* eller *F. Magnussen* havde været qvalificerede dertil. Historiographposten har desuden i en nyere Tid aldrig været stadig besat, men efter Omstændighederne. Ved *Wegeners* Ansættelse havde den været ledig i 18 Aar, siden *O. Mallings* Død 1829.[1]) Han igien var blevet det 1809 efter *Suhm,* som døde 1798, og var bleven det 1787, 7 Aar efter *Schlegels* Død 1780.

D. 27de November talte jeg sidste Gang med *Christian VIII* ved en Audients. Han talte om den i følgende Aar indtræffende Jubelfest for den Oldenborgske Stamme, hvortil d. 28de September var bestemt. *Engelstoft,* Jeg, *Wegener* og maaske Flere havde i den Anledning afgivet Betænkninger. Han bifaldt mit Forsæt ved denne Leilighed at udgive en Beskrivelse over Kapellet i Domkirken, som han ønskede forsynet med Afbildninger. Han omtalte ogsaa *Knudsens* Ansøgning om Under-

støttelse til Udgaven af Christierni I diplomatarium.[1])

Min Beskrivelse af Kapellet udkom først 1849. Jeg ansøgte den nedsatte Commission om Understøttelse til Trykningen m. m., men fik det Svar, at man maatte oppebie om Noget blev tilovers af den til Christian IV's Kapels Decoration bevilgede Sum. Da dette vilde have lange Udsigter og neppe blive Tilfældet, formaaede jeg *Reitzel* til at forlægge Skriftet, naturligvis uden Honorar.

Ved det første 25aarige Studenterjubilæum 1836 havde jeg ikke været tilstæde. I Aar afholdtes det næste, d. 25de October af dem, som 1822 vare inscriberede. Prof. *Sommer* var her den egentlige Styrende.[2])

1848 var det meest skiebnesvangre Aar for Danmark siden 1660.

Den 18de Januar havde jeg Audients hos Kronprindsen (maaske i Anledning af mit Valg til Vicepræsident i det nordiske Oldskriftsselskab), som ikke syntes meget uroelig, han beklagede blot, at Suppuration ei vilde indfinde sig i Kongens Arm. D. 20de døde han.

Ligesom Forholdene ved Hoffet under *Christian VIII* vare meget forskiellige fra dem under *Friderich VI*, saaledes vare de det ogsaa fra dem, der indtraadte under *Friderich VII*.

---

1) Registrator i Geheimearkivet Hans Knudsen (1801—51). Hans omtalte Værk, der skulde udgives i Anledning af den oldenborgske Kongestammes 100-Aars Jubilæum, udkom først 1856. (Biogr. Lex.).

2) Se Side 132.

Kongen modtog altid Nytaarskour tidlig om Morgenen, da han altid derefter besøgte Høimessen. Man maatte altsaa staae op ved Lys, og i Forgemakket var det saa mørkt, at man knap kiendte hinanden. Middagstaflet har, uden Tvivl, været meget indskrænket, fordi Pladsen paa Amalienborg ei var meget rummelig.

Der fandt neppe regelmæssige Tafler Sted mere; de vare ikke saa hyppige, men mere splendide end tilforn, der vare mange Flere tilsagte; der serveredes flere Slags Vine, og der gaves Taffelmusik. Om Vinteren fandt vel hver 14de Dag Aftenconcerter Sted, hvortil omtrent 300 Personer af begge Kiøn indbødes. De vare meget ugenerede og underholdende, da man stedse traf Bekiendte. I et Værelse spilledes Kort, og stundum dandsedes noget til Slutningen. Med Undtagelse af Thee, som ombødes i den pakfulde Forsamlingssal, inden Concerten begyndte, erholdtes ingen Forfriskninger før efter Concerten, Kl. 11, da der var rigelig Overflod af Viin, Punsch, Biskop, Cardinal, med Smørrebrød, Geleer, Kage m. m., men Alt maatte nydes staaende. Ogsaa Costumet ved Taflerne og Concerterne blev mindre etiketmæssig. Man kunde indfinde sig med Støvler og rund Hat ved Taffelet; ved Concerterne dog de Fleste i Skoe. Til Taflet tilsagdes jeg gierne 2 à 3 Gange aarlig; til Concerter flere Gange om Vinteren. Disse Concerter havde ogsaa fundet Sted, medens Kongen var Prinds.[1])

---

[1]) Se W. E. Side 385—391.

Ved *Christian VIII's* Lit de parade fungerede jeg ikke; jeg benyttede ikke engang Adgangskartet dertil. Ved det kongelige Liigs Udførelse d. 25de Februar var jeg Tilskuer paa Hjørnet af Skovbogade og Nyegade, hvor jeg 42 Aar tidligere ogsaa havde staaet ved Arveprinds *Frederiks* Udførelse.

D. 5te April besøgte jeg *Monrad*, der som Cultusminister nu var Universitetets Foresatte. Han spurgte mig: „om jeg kunde have noget imod, at det store Kongelige Bibliothek kom til at høre under hans Ministerium i Stedet for under Overhofmarchalatet." Jeg sagde ham, at der ikke var nogen fast Bestemmelse for dette, og at det havde været aldeles exceptionelt og tilfældigt, at Overhofmarchal *Hauch* efter *Mallings* Død var bleven dets Chef, ligesom han var det for flere Museer.

D. 26de Mai forlod min Søster for sidste Gang sin Fødebye. D. 13de November døde hun efter et kort Sygeleie. Efter Alles Sigende lignede hun mig i høi Grad. Hun besad et kierligt Hierte: var en øm Moder som hun havde været en kierlig Datter. I Odense var hun almindelig agtet og afholdt, skiøndt hun levede meest for sig selv. Hun var mig ogsaa en hengiven Søster; desværre vare vore Livsforhold saadanne, at vi kun sielden kunde leve med hinanden, men til hende knytter sig Erindringen om min Ungdoms rolige og sorgfrie Dage.[1])

[1]) Se Side 43.

D. 15de November udtraadte *Monrad* af Ministeriet. Han havde søgt at tilvejebringe en Forening mellem flere af vore offentlige Bibliothekers Virksomhed, men det indskrænkede sig tilsidst til en Overenskomst mellem det store Kongelige og Universitets-Bibliotheket, at Bestyrerne til bestemte Tider skulde sammentræde, for at aftale Anskaffelse især af meget kostbare Værker; hertil sluttede sig ogsaa det Classenske Bibliothek. Men Resultatet af denne Foranstaltning var i sig selv ei betydelig; skiøndt *Monrads* Eftermand som Cultusminister, *Madvig*, lagde megen Vægt derpaa.

1849. I dette Aar lejede jeg en Sommerleilighed paa Nye Bakkehuus, hvorhen min Kone og Sønner flyttede d. 14de April. Leien var 200 Rdl., men da min ældste Søn deraf betalte 50 Rdl. og min Svigerinde Fru *Agier*,[1]) som kom fra Sorøe, betalte lige saa meget for Boelig hos os i København, var Leien for mig 100 Rdl.; selv kom jeg sielden derud meer end en Gang ugentlig, uagtet jeg dengang endnu kunde gaae baade ud og hjem.

D. 19de Juni døde min yngste Søstersøn *Christian Steenbuch*, som var ordineret Catechet i Odense og forlovet med en meget vakker Pige der i Byen. Han var den Første, der er opkaldt efter mig, *Erik Christian Werlauff*. Efter ham opkaldtes igien et af mine 2 ældste Søstersønners Børn, som ligeledes døde; endelig opkaldtes efter

[1]) Eline Marie Agier f. Heger, død 1904, 95 Aar gl., var Enke efter Lægen ved Vemmetofte, Mart. Alexis Agier, død 1833, 34 Aar gl. (Richter).

mig min yngste Søns Søn, vor kiære *Erik*. Ogsaa han døde tidlig; der er altsaa intet Held ved at opkalde Børn efter mig.

I lang Tid havde min Kone været misfornøiet med vor Boelig paa Nørregade. Der klagedes over indskrænket Plads, over Mangel af Sol, skiøndt det var paa Solsiden, men den hindredes ved Bygninger lige over for, og mange andre virkelige eller formeente Uleiligheder. Et Par Gange havde jeg derfor opsagt Leiligheden, men da vi ingen bedre kunde erholde, maatte [jeg] tage Opsigelsen tilbage, som vor honette Vært, Brandmajor *Qvist*, indrømmede. Endelig, da min ældste Søn havde maattet leie sig et Par Værelser hos Leieren i øverste Etage, besluttedes Flytning. Men det fandtes ikke saa let at faae en Leilighed, hvormed vi kunde være tiente, som man havde forestillet sig, og tilsidst maatte vi vælge den mindst ubeqvemme i en Gaard i Gothersgade, lige over for Rosenborg Hauge,[1]) hvor det allerede kunde forudsees, at vi ikke [vilde] faae et langt Ophold der. Den 16de October flyttede vi fra den Boelig, hvori vi havde tilbragt $17^1/_2$ Aar, et længere Tidsrum end Nogen af os havde boet paa et Sted. Jeg havde her havt mange Bekymringer og Ærgrelser, ei at tale om Sygdom og Embedssorger, men dog ogsaa flere lykkelige Dage, og af hine ei saa mange, som i en følgende Tid bleve mig til Deel.

Den 14de November oplevede *Oehlenschlæger* sin sidste Fødselsdag; der anrettedes en Fest for

[1]) No. 103.

ham paa Skydebanen, hvor jeg dog ikke var tilstæde. Han erholdt ved denne Leilighed Storkorset. Da han ikke ganske stolede paa sin Hukommelse, havde han opskrevet en poetisk Taksigelse, som han ved Middagsbordet vilde fremsige. Men da Stiernen var syet paa Kiolen, efter at han havde stukket Papiret ned i Sidelommen, var dette blevet giennemsyet, saa at han ikke uden Vanskelighed kunde faae det op, maaskee fik han det slet ikke frem. Et Varsel for at han ikke længe skulde glæde sig ved denne sin sidst modtagne Hæder.

1850. *Oehlenschlæger* døde d. 20de Januar, 2den Aarsdagen efter hans kongelige Velynder Christian VIII og 14de Aarsdagen efter hans kiæreste Svoger *Carl Heger.*

Jeg havde kiendt *Oehlenschlæger* fra Studenterdagene, skiøndt vi just ikke havde været nøie Omgangsvenner. Da han skrev „Langelandsreisen“, „Vaulundur Saga“, „Aladdin“ m. m., forelæste han undertiden Stykker deraf i sin Boelig paa Vestergade. Efter Hiemkomsten fra hans Udenlandsreise kom vi efterhaanden mere sammen; men vort Svogerskab fra 1815 bidrog i lang Tid, formedelst Familieforholdene, ikke synderlig dertil. Han besad en reen Character, var venlig og forekommende i Omgang, og skiøndt hans digteriske Forfængelighed let kunde saares, dog ikke uforsonlig. Han var, som flere geniale Personer, ei meget interessant i daglig Omgang; havde ei megen Sands for Dagens Begivenheder, mindst de politiske. Han

var især tilfreds, naar han kunde forelæse sine Digte, hvilket han unægteligen giorde meget godt. Om jeg mindes ret, var det i Aaret 1845, at han, ved et Taffel paa Friderichsbergslot hos Enkedronningen, foreslog, at vi skulde være Dus!

1810 ægtede han den da 28aarige Frøken *Heger*;[1]) vel ingen egentlig Skiønhed, men med en blomstrende Teint, deilige Øine og et skiønt Organ. Lykkelige vare de i Grunden ikke, undtagen maaskee i de første Aar. „De vare“ — sagde han engang — „ikke skabte til at leve i Clima sammen.“ Maaskee havde hun fra Begyndelsen af forgudet ham altfor meget, ligesom ogsaa sine Børn. Saa kiær hun end var mig, tør jeg dog ikke friekiende hende selv for al Skyld. Hun besad megen practisk Sands, hvorfor hun besørgede Mandens Mellemværende med Forlæggere, Boghandlere, Bogtrykkere m. m., men blev tillige tilbøielig til huuslig Smaalighed og Vidtløftighed, der letteligen generede hendes Omgivelser. Deres ældste Datter blev, efter flere Kierlighedsforhold, gift med Skuespiller *Phister,* med hvem hun ikke levede godt, og [som] stedse stod i et fiendtligt Forhold til Svigermoderen.[2])

Den yngste Datter blev, ligeledes efter nogle løse Forlovelser, gift med en norsk Godseier *W. Konow*, hun er vel heller ikke synderlig lykkelig.[3])

---

[1]) Se Side 140.

[2]) Charlotte Phister f. Oehlenschläger (1811—35) debuterede paa Theatret 1832, kort efter sit Ægteskab med Skuespiller Ludvig Joachim Phister, men forlod hurtig Scenen. Hendes livfulde Personlighed omtales paa forskellige Maader i Memoirer fra Datiden. (M. Reinhardt — Fru Konow — B. Arnesen-Kall).

[3]) Marie Oehlenschläger (1818—1910) gift 1839 med Godsejer Dr. phil. Wollert Konow (1809—1881). (Se Barndoms- og Ungdomserindringer af Marie Konow f. Oehlenschläger Kbh. 1902).

Den ældste Søn *Johannes Oehlenschlæger* ægtede Frøken *Hedemann*, en høist elskværdig Pige, men af en yderst svag Constitution; hun er nu død uden Børn.[1]) Da den anden Søn *William* neppe nogensinde vil gifte sig, er der Udsigt til, at det berømte Navn vil uddøe.[2])

Allerede i *Oehlenschlægers* Levetid undergik flere af hans Digterværker en skarp, vel ei altid uberettiget Kritik. Det kan derfor være et Spørgsmaal, om man ikke, efter et Par Generationer, vil finde hans Statue — næst Kongestatuerne paa Kongens Nytorv og paa Amalienborg — den meest colossale og kunstneriske i Hovedstaden, alt for fremtrædende og imponerende. Dog — den reistes ikke for ham som Digter, men fordi man tilskrev ham en afgiordt Indflydelse paa den hele nordiske Digtekunst, eller af skandinaviske Hensyn. Man oversaae, at han, baade i Sverrig og Norge, dog kun var Yndlingsforfatter for de mere dannede Klasser; medens *Holbergs* Skrifter derimod vare Folkelæsning baade i Sverrig og Norge — og endnu har *Holberg* ikke kunnet opnaae en Mindestøtte hos os, heller ikke *Tyge Brahe*. Om disses Fortienester kan der efter Aarhundreders Forløb ikke reises Tvivl; medens der mod *I. F. Schouws* Adkomst til den ham viiste Udmærkelse i en følgende Tid vil kunne giøres Indvendinger.[3])

---

[1]) Johannes Wolfgang Oehlenschläger død 1874 som Kammerjunker og Toldinspektør, gift 1. Gang 1845 med Francisca Hedemann, død 1861 (Richter) og 2. Gang med Bodil Cathrine Juell, født 1838.

[2]) William Conrad Oehlenschläger, død 1885, 70 Aar gl., Intendant, Kammerjunker (Richter).

[3]) H. V. Bissens Statue af Oehlenschläger rejstes 1861, Steins Statue af Holberg først 1875. Botanikeren Professor I. F. Schouws Buste paa Frue Plads blev afsløret 1857, Tyge Brahes Statue ved Observatoriet 1876.

D. 14de April flyttede vi fra Gothersgade til Gaarden No. 10 i Snaregade, som eiedes af Grosserer *Qvistgaard*. Ligesom jeg ved Fraflytningen fra Nørregade havde skilt mig ved endeel Bøger, da jeg kunde forudsee, at jeg snart igien vilde komme til at flytte, saaledes solgte jeg nu flere, hvoriblandt mange jeg nu vanskelig vilde kunne erholde, da jeg deels ikke fik saa megen Plads, deels ahnede, at heller ikke Opholdet her vilde blive af lang Varighed.

D. 7de November feiredes *H. C. Ørsteds* 50aarige Embedsjubilæum, hvorved han, som allerede var Storkors af Danebroge, blev Geheimekonferentsraad; men som hans Frænde, *Oehlenschlæger*, skulde heller ikke han længe nyde denne Hæder.

Aaret 1851 var i flere Henseender for mig meget betydningsfuldt. Det foregaaende Aar var, blandt de ældre Professorer, *Oehlenschlæger* død; i dette Aar bortkaldtes *Ørsted* og *Engelstoft*. Jeg talte den sidste Gang med *Ørsted* d. 21de Februar i Videnskabernes Selskab, hvor han forelæste nogle Bemærkninger om Skyerne; det var sidste Gang han her var tilstæde. D. 1ste Marts var han indbudt til Middag hos daværende Høiesteretsassessor, Conferentsraad *Koefod*.[1]) Derfra tilbragte han Aftenen hos sin Svigersøn Prof. *Scharling*,[2]) hvis Fødselsdag det var og hos hvem hans Familie var samlet.

[1]) Geheimekonferensraad Hans Jacob Koefoed (1785—1870) (Biogr. Lex.).
[2]) Kemikeren Professor Edvard August Scharling (1807—66) blev gift med Karen Ørsted (1815—92). (Biogr. Lex.).

De gik seent hiem i et temmelig koldt Veir. Man havde forsømt at lægge Ild i Kakkelovnen i hans Sovekammer; i Sengen kunde han, som overhoved var meget kuldskiær, ikke blive varm; han vaagnede med en Forkiølelse, der 8 Dage efter, d. 9de Marts, lagde ham i Graven.

Man har beklaget, at han ikke som hans berømte Samtidige *Berzelius*[1]) har efterladt sig noget udførligt Værk, men dertil havde han ingensinde det fornødne Otium. Hans Tid og Kræfter vare adsplittede ved Universitetsarbeider: Forelæsninger, Examina, Decanats- og Rectoratsforretninger, ved private Forelæsninger; som Directeur ved den polytechniske Læreanstalt, som Secretair i Videnskabernes Selskab, som Medlem af forskiellige Commissioner. Endelig deeltog han ogsaa meget i det selskabelige Liv. Der manglede ham ogsaa paa sammenhængende Tid til at foretage sig noget vidtløftigt Arbeide, maaske troede han ogsaa at kunne stifte mere Gavn ved sin øvrige forskielligartede Virksomhed. Han fandt megen Interesse ved at meddele sine Kundskaber til Enhver, som kunde følge ham og have Nytte deraf. Ogsaa havde han, uden Tvivl, meget Talent for populær Fremstilling. Hans Forslag om Stiftelsen af den polytechniske Læreanstalt skal nærmest være foranlediget ved et af Prof. *Ursin* indgivet Forslag om et lignende Institut, men af en lavere Art og ringere Omfang. Man antog, at nogen Mis-

---

[1]) Den svenske Kemiker Jöns Jacob Berzelius (1779—1848).

undelse her skal have været medvirkende, og at *Ursins* beskednere og mindre bekostelige Plan dog skulde have været mere passende for vore Forhold.[1])

Vist er det, at den polytechniske Læreanstalt i Begyndelsen ei mødte megen Gienklang i Consistorium. *Hurtigkarl* som Inspector Qvæsturæ insisterede indtrængende paa, at den maatte staae aldeles adskilt fra Universitetet og ikke medføre oeconomiske Opofrelser. Ved sin personlige Indflydelse hos *Friderich VI* og *Christian VIII* satte *Ørsted* meget igiennem, men om Resultatet har svaret til de betydelige Omkostninger, er vel endnu uafgiort.

Oehlenschlæger, som havde nøie kiendt begge *Ørstederne* fra Ungdommen af, yttrede, at Ingen af dem havde synderlig Gemyt; dog *H. C. Ørsted* mindst. Efter mit ringe Kiendskab til dem begge maa jeg næsten antage det Samme. Man hørte sielden *H. C. Ørsted* udtale sig med varm Deeltagelse om Nogen, uden fra et videnskabeligt Standpunkt; heller ikke var han vel ganske frie for en Partiskhed, eller lod altid Andres Fortienester vederfares Ret; men han var human i Omgang, ikke lidenskabelig og med Føie afholdt af Alle, der stode i et underordnet Forhold til ham.

Der var endnu en yngre Broder *Niels*, der maaske var en af de største Dagdrivere, jeg har kiendt, og i det hele en slet Person. Han blev Student

[1]) Astronomen og Mathematikeren, Professor Georg Frederik Krüger Ursin (1797–1849) fremkom allerede 1827 med Forslag om Oprettelse af en polyteknisk Skole. (Biogr. Lex.).

omtrent 1800, begyndte at studere Jura, hvorved den ældre Broder skulde manuducere ham, men han fik aldrig Embedsexamen. Han drev Tiden hen paa Kaffehuse og Restaurationer, havde megen Omgang med yngre Skuespillere, som han jævnligen tracterede, freqventerede hyppig Theatret og andre offentlige Forlystelser. Hvorfra han fik de mange Penge, han depenserede, vidste man ikke; ogsaa giorde han vel Gield. Under Krigen 1807 blev han Officer og forlagdes, om jeg mindes ret, til Lolland eller Kiel. Her kom han i Strid med en anden Officer, man mente i Anledning af Spil, og Officeren blev, under mistænkelige Omstændigheder, funden dræbt. *Ørsted* fik nu sin Afsked eller maatte tage den, gik derpaa i russisk Tjeneste, var med i Tyrkekrigen, erholdt en Orden, fulgte efter Fredsslutningen med Armeen og faldt tilsidst i Slaget ved Leipzig 1813. Da jeg spurgte hans ældste Broder om Rygtet herom var sandt, bekræftede han det og tilføjede: „De kiendte jo *Niels*, det var vistnok det fornuftigste, han kunde giøre.“

Samme Aften *Ørsted* paadrog sig sin sidste Sygdom, talte jeg sidste Gang med *Engelstoft.*[1]) Han havde i længere Tid befundet sig ilde; Kræfterne aftoge, og han imødesaae med fuldkommen Resignation sin næstforestaaende Bortgang. Han læste og talte meget med mig, men jeg fandt ham i en noget exalteret Stemning; hans Kone turde ikke

[1]) Se Side 44. Konferensraad Laurids Engelstoft blev 1805 gift med Magdalene Cathrine Estrup (1786—1878).

benytte sin Plads i Theatret den Aften, skiøndt han troede, at hun var der. Da jeg gik, ahnede det mig, at jeg havde seet ham for sidste Gang. Han var meget begavet, besad Kundskab i forskellige Fag og havde levende Sands for Videnskaben i dens hele Omfang. Det maa beklages, at hans collegiale Virksomhed hindrede ham fra at levere noget Arbejde af større Omfang. Han betragtede Historien med et aandrigt og philosophisk Blik. Han nærede stedse Haab om Menneskehedens Fremskridt, hvorfor han i sin Ungdom med saa megen Interesse havde fulgt den franske Revolution. Han yttrede engang, at den Tid vilde komme, da man her i Kiøbenhavn vilde kunne indskrive sig med Posten og reise til Peking. Efterat man har faaet Jernbaner og electriske Telegrapher, er dette ikke længer noget tomt Phantasiespil.

Prof. *Sverdrup* sagde, at han talte og skrev mere classisk Latin end *Thorlacius.* Han var oprigtig, hielpsom og uegennyttig. Ved de mindre Examina var han egentlig ikke stræng, men gav stundom besynderlige Spørgsmaal, blev let utaalmodig og yttrede denne da paa en upassende Maade, hvorved han engang tildrog sig en temmelig Uvillie blandt de Studerende, som nær var udbrudt til en aabenbar Demonstration. Ved den philologiske Embedsexamen var han langt fra ikke stræng, men under Examinationen talte han selv saa meget, at man ikke kunde faae nogen velbegrundet Mening om Candidatens Dygtighed. Han holdt meget af

selskabelig Omgang, hvorfor han, uagtet sine betydelige Indtægter, ei efterlod sig nogen Formue, som man havde ventet. Hans Embedsstilling i Universitetsdirectionen først 1805—32 og siden 1840—48 medførte for ham megen Krænkelse; deels i de sidste Aar af *Moldenhawers* Tid indtil 1817; deels og vel fornemmelig ved Forholdet til hans Colleger *Mynster*[1]) og *J. O. Hansen.*[2]) I de sidste Aar af Christian VIII's Tid klagede han især over, at Kongen ikke efter sit Løfte traf en saadan Foranstaltning med Direktionen, at han kunde blive frie. Endelig blev han frie for den, paa en Tid og en Maade, han mindst havde ahnet.

Han døde d. 14de Marts. Mærkeligt, at han, som stedse havde iagttaget alle ydre Former af Gratulationer, Condolationer og Visiter, og tillige fulgt bortgangne Venner og Bekiendte til Jorden, ei vilde have sligt iagttaget efter sin egen Død. Han havde bestemt, at hans Liig ikkun skulde følges til Graven af hans Søn, Svigersøn, Svoger og en Præst; det var — yttrede han ofte — efter *O. Mallings* Exempel.

Mine tre Formænds Dødsfald 1850—1851 havde Indflydelse paa min Stilling ved Universitetet. Jeg erholdt nemlig en Professorgaard til Beboelse og blev Universitetets Senior.

Ved *Kolderup-Rosenvinges* Død 1850[3]) var Pro-

---

[1]) Se Side 109.

[2]) Konferensraad, Departementschef Jens Olaus Hansen (1795—1854) var fra 1832—48 Medlem af Universitetsdirektionen og havde en overordentlig stor Indflydelse i denne. (Biogr. Lex.).

[3]) Se Side 84.

fessorresidentsen i Store Kannikestræde, den eeneste tilbageværende af de mange lignende, som havde existeret indtil 1807, bleven ledig.[1]) *Engelstoft* opterede den, og ved hans Død kom den atter til Option, og efter nogen Betænkning opterede jeg den d. 15de April; og flyttede d. 18de Oktober derind. Lejligheden i Snaregade No. 10, som jeg nu forlod, var den Boelig, som af alle jeg har havt, bedst stod mig an; jeg havde gierne bleven der min øvrige Tid.

Uagtet jeg ved *Engelstofts* Død de facto var Universitetets Senior, faldt dog den Kgl. Resolution, hvorved jeg erklæredes derfor, ikke før 12te Februar 1852.

I dette Aar fyldte jeg mit 70de Aar. Paa min Fødselsdag d. 2den Juli, der i dette Aar meer end nogensinde var mig en alvorlig, langt fra ikke glædelig Dag, tænkte jeg mig, idet jeg om Morgenen trak mit Uhr op, Muligheden af at denne Fødselsdag kunde blive min sidste. I det samme faldt Uhret mig af Haanden, og Glasset gik itu. Jeg saae heri nu et Varsel for, at det tænkte vilde gaae i Opfyldelse, og jeg angrede at have opteret Professorgaarden, da mine Efterlevende knap vilde kunne blive der et Aar. — Dog, nu har jeg oplevet mit 81de Aar; Varselet bebudede altsaa de mange Sorger, Bekymringer og Ærgrelser, som jeg har oplevet i denne Boelig, deels som en naturlig Følge af den, deels uafhængige deraf; Var-

[1]) Kannikestræde No. 33, nu No. 11, som man kaldte Obelitz's Gaard, da Professor Obelitz beboede den til sin Død 1806. Gaarden blev ødelagt under Bombardementet 1807 og genopbygget.

selet havde saaledes, som flere lignende i mit Liv, sin Betydning. Men, uagtet jeg aldrig har havt nogen Boelig, der ved sin hele Indretning mindre tiltalte mig end denne, maa jeg dog i en vis Henseende være tilfreds med den, thi var jeg ikke kommen her, vilde jeg maaske have flyttet et Par Gange i de 11 Aar. Men vist er det, at en Boelig som denne, der er min Natur saa aldeles imod, meget har bidraget til end mere at nedtrykke min Stemning.

I December aftraadte *Madvig* fra Cultusministeriet,[1]) vi vare komne godt ud af det sammen, og han havde i det Hele vist mig i Bibliothekets Anliggender saa megen Forekommenhed, som var ham muelig. Derimod mistede jeg under hans Ministerium et Annuum af 250 Rdl., som jeg i mange Aar [havde] havt for Udgivelsen af *Scriptores rerum Danicarum;* dog dette kunde han vel under de forandrede Forhold ikke undgaae. I hans Sted kom *P. G. Bang* ad interim.[2])

1852. D. 20de Marts modtog jeg Decorationen som Commandeur af Nordstiernen. Et Par Aar tilforn var her indkommet et Andragende fra Norge om, at de norske Diplomer af den Arne-Magnæanske Samling maatte afgives mod en Erstatning af lignende Art. Jeg havde efter min bedste Overbevisning stemt herfor, men det blev ikke bevilget

---

[1]) J. N. Madvig, der som bekendt var Kultusminister fra November 1848, søgte sin Afsked som saadan i Oktober 1851, men fik den først bevilget i December.

[2]) Se Side 143.

af Consistorium. Paa samme Tid besluttedes en endelig Overenskomst mellem Rigerne om Udlevering fra de herværende Archiver af norske Documenter. I denne Anledning blev Geheime-Archivaren *Wegener* Commandeur af St.Olafs-Ordenen ligesom den norske Committerede Rigsarchivar *Lange* blev R. af D., [1]) Universitetsbibliothekar *Thorsen* blev R. af St. Ol. O.[2]) *Lange* og flere af mine norske Venner havde giordt Skridt for mig til en lignende Udmærkelse, men som, af mig ubekiendte Grunde, ikke lykkedes. I det Sted blev jeg da nu, uden Tvivl, ved Medvirkning af *Wegener* Commandeur af Nordstiernen. Det samme blev *Wegener* ei længe efter.

Min yngste Søn *Børge*, Cand. Theol. fra 1846 med 2den Character, som i nogle [Aar] havde opholdt sig paa Landet for at uddanne sig til practisk Landmand, kiøbte for mine Penge Beringgaard ved Flaskekroen. D. 13de April (hans Forældres Forlovelsesdag) flyttede han dertil, og d. 23de blev Kiøbet af mig berigtiget; samme Dag døde den gode Mad. *Drewsen.*[3])

Den 29de Mai døde Grosserer *Broberg* paa Jægersborg. Jeg havde i sin Tid giordt hans Bekiendtskab, og havde i en Række af Aar nu og da opholdt mig hos ham paa Jægersborg. Han havde

---

[1]) Historikeren Christian Christoph Andreas Lange (1810—62) blev Rigsarkivar i Norge 1845. Han foraarsagede, at de norske Arkivalier i danske Arkiver i Følge Kielertraktaten 1814 blev udleverede til Norge. Det skete ved en Konvention mellem Landene 1851.

[2]) Historikeren, Etatsraad Peder Goth Thorsen (1811—83) var Bibliothekar ved Universitetsbibliotheket fra 1848 til 1880. (Biogr. Lex.).

[3]) Anna Christine Dorothea Drewsen født Lassen var Papirfabrikant Christian Drewsens 3die Hustru. Hun døde 1852, 75 Aar gl. (Richter.).

mange Særheder og var ikke frie for en vis Raahed, men han var et godt Hoved med practisk Sands og var en dygtig Kiøbmand. Uden egentlig Dannelse var han dog en meget interessant Mand, ved hvis Samtaler og Beretninger om hans temmelig bevægede Liv jeg har tilbragt mange behagelige Timer. D. 2den Juni fulgte jeg ham til sit Hvilested. I det foregaaende Aar, Martsmaaned, havde jeg fulgt hans blide og agtværdige Steddatter *Anna* til Jorden og i næstfølgende Maj hans Kone, en stræng og heftig, men forstandig Kone.[1])

D. 10nde November faldt jeg i en gastrisk Feber; den alvorligste Sygdom jeg har havt siden 1806. Prof. *Bendz* behandlede mig med megen Omhue og Held. Var denne Sygdom kommen 10 Aar seenere, vilde jeg neppe have giordt mig saa [megen] Umage for min Helbredelse. Den 16de December kom jeg første Gang igien paa Bibliotheket.

1853. I denne Sommer udbrød for første Gang Cholera i Kiøbenhavn. Paa vor huuslige Tilstand havde den ikke megen Indflydelse. Min Kone opholdt sig af og til paa Beringgaard, ligesom ogsaa jeg; engang rejste hun til Holsteinborg. For øvrigt forblev jeg her i Byen, som flere af Professorerne imidlertid forlod. Jeg derimod ængstede mig ikke, og 72 Aar gammel havde jeg ikke synderlig Grund til at sætte saa megen Pris paa Livet. Universitetets

[1]) Grosserer Christian Mortensen Broberg, død 1852, 76 Aar gl., var gift med Anna Casine Edsleff (1774—1851), der var Enke efter en Købmand Jensen i Christiania. (Biogr. Lex.).

Rector Prof. *Clausen* reiste paa Landet og var meget glad ved at [jeg] overtog Forretningerne for ham. Af det medicinske reiste Prof. *Otto* til Jylland, skiøndt han var i det saa vigtige Sundhedscollegium.[1]) Af Geistligheden forbleve Alle her, med Undtagelse af *Grundtvig*, som mindst af Alle burde have forladt sin Post.

D. 4de Marts blev min ældste Søn forlovet med *Henriette Agier*, eeneste Datter og Barn af Grosserer *Agier*, en mangeaarig Ven af vor Familie.[2]) Da han den følgende Dag besøgte mig, yttrede jeg uforbeholdent, at jeg, som var langt ud over Illusionernes Tid, aldeles intet vilde have havt imod, at min Søn aldrig havde tænkt paa Ægtestanden, naar han selv kunde være tilfreds dermed; men at jeg i modsat Fald ikke kiendte nogen, jeg hellere vilde ønske som Svigerdatter end den valgte, da hun var af en yndig og tiltalende Personlighed; vel opdragen, kun med sin Fader i Live, uden Sødskende; heller ikke var det efter noget flygtigt Bekiendtskab, da vi havde kiendt hende fra Barndommen. Nu efter 9 Aars Forløb er hun for mig den Samme; saa kiær som hun var min egen Datter. Faderen[3]) er en retskaffen, uegennyttig og virk-

---

[1]) Lægen, Professor Carl Otto (1795—1879) var Medlem af Sundhedskollegiet fra 1832 til 1862 (Biogr. Lex.).

[2]) Jens Stephan Wilhelm Werlauff (1818—1897), død som fhv. Fuldmægtig i Kultusministeriet, blev 1853 gift med Henriette Agier, død 1884, 56 Aar gl., Datter af Grosserer Pierre Jean Agier (1796—1875), der var Prokurist hos L. N. Hvidt, og Augusta Dorothea v. Deurs, død 1832, 25 Aar gl. (Biogr. Lex. — Richter).

[3]) Grosserer Agier, der fra 1851 var Direktør i det Kgl. Søassurance-Selskab, begyndte efter L. N. Hvidts Død 1856 store Forretninger paa egen Haand, men maatte opgive sit Bo som fallit 1866; paa Grund af hans store Anseelse blev Direktørposten bevaret for ham.

som Kiøbmand; han vil vel engang efterlade hende en Formue, som ikke er at foragte.

D. 29de Oktober om Aftenen stod deres Bryllup; de bleve viede paa Fransk i den reformerte Kirke, da Brudens Fader er Forstander for den reformerte Menighed. Om Aftenen var et lille Selskab bl. a. Etatsraad *Hvidt,*[1]) samlet hos *Agier.* Intet Uheld forstyrrede Dagen; maatte heller ikke tunge Bekymringer formørke deres Fremtids Dage! Da de 3 Ægteskaber, hvorved jeg i min Tid havde været Forlover, alle havde havt et uheldigt Udfald, vilde jeg ikke være det denne Gang. Forloveren var Brudens Onkel, Jægermester *v. Deurs* til Bødstrup.[2])

D. 18de s. M. solgte *Børge* Beringgaard, desværre alt for tidlig. Grunden dertil kiender jeg ikke ganske, han var da bleven forlovet.

Den 18de Februar døde Etatsraad, Statsbogholder *Schiern,* en meget begavet Mand med megen Vittighed.[3])

1854, d. 23de April blev vor [Pleie-]Datter *Mathilde,* i sit 16de Aar, confirmeret i Slotskirken, hun havde været i vort Huus siden 17de Novbr. 1843.

D. 16de Mai kiøbte *Børge* Kaabeksgaard ved Ringsted, egentlig ikke for godt Kiøb, men det var dog en god Eiendom. I December udtraadte

---

[1]) Laurits Nicolai Hvidt (1777—1856), Handelsmand, Direktør for Nationalbanken, Minister m. m. (Biogr. Lex.).

[2]) Hofjægermester Herman Edvard v. Deurs til Bødstrup, død 1868.

[3]) Overfinans-Bogholder Niels Frederik Bernhard Schiern (1789—1853). (Biogr. Lex.).

Ørsted af Ministeriet, hvori han var indtraadt i April 1853. Han havde ikke kunnet afværge, at *Brosbøll* mod hans og min Indstilling blev udnævnt til Amanuensis ved Bibliotheket.[1] Kongen vilde nemlig spare et Annuum, som af Kongens Kasse var ham tilstaaet.

1855. D. 13de Juni reiste min Kone til Christiania, hvor [hun] i 14 Dage opholdt sig hos Prof. *Welhaven* og derfra reiste til sin Cousine, *Oehlenschlægers* Datter, som var gift med *W. Konow;*[2] hun kom hiem d. 2den August. I denne [Maaned] og September opholdt *Welhaven* sig i Kiøbenhavn.

D. 27de Juni var jeg sidste Gang tilstæde i den skotske Loge. Denne gik nu ind ved Indførelsen af det svenske Mureri, hvori jeg ingen Deel har taget, skiøndt jeg er bleven opfordret dertil.

D. 1ste November var det 50 Aar siden jeg var udnævnt til Anden Bibliothekssekretair.[3] I denne Anledning erholdt jeg Storkorset af Danebrog, som Minister *Hall* selv overbragte mig. Omtrent i Midten af October var, uden Tvivl, Forestilling derom indgaaet, thi d. 15de October tilsagdes jeg, efter et Par Aars Forløb, til Kongens Taffel, hvor han viiste mig den Ære at drikke et Glas med mig. Allerede inden d. 30te September havde *Hall* meddelt det for een af mine Bekiendte.

[1] Johan Carl Christian Brosbøll (1816—1900), Digteren Carit Etlar, var ansat ved det kgl. Bibliothek fra 1853 til 1885. Om hans Ansættelse ved Grevinde Danners og Kongens Hjælp, se Chr. Bruun, Erindringer fra det gamle Kgl. Bibl. Kbh. 1906.

[2] Se Side 163.

[3] Se om Werlauffs Jubilæum Side 45.

Faa Dage før mit Jubilæum havde *Børge* havt Bryllup d. 27de October.[1]) Min Kone var tilstæde derved, jeg ikke, hans Forlover var hans Morbroder *Carl Heger*.[2]) Ved denne Leilighed indtraf det Uheld, at paa Touren enten til eller fra Slagelse, en Vogn, der kiørte bag efter Grev *Holsteins*, jog Vognstangen ind i denne, hvorved de i den Siddende let kunde kommet til Skade. Et ondt Varsel! Dette Ægteskab, der ikke førte til nogen varig Lykke, blev sluttet faa Dage før mit Embedsjubilæum. Ogsaa denne Gang gik altsaa en mig forundt ydre Udmærkelse foran et Uheld, til andre Tider er den fulgt efter.

D. 27de December spiiste jeg til Middag hos Grosserer *Puggaard*,[3]) hvor jeg erfarede, at Prof. *Schiern* og hans Hustru havde forladt hinanden. Hun er en høist elskværdig Qvinde, som ikke efter Fortieneste blev anerkiendt af Manden. Men — efter Ordsproget: „det volder aldrig En allene, naar To trættes“ maa vel ogsaa nogen Skyld have været, om ikke paa hendes Side, saa dog paa hendes Forældres.[4])

1856. 3die—7de August tilbragte jeg paa Kaabeksgaard, den eeneste Sommer, min kiære Svigerdatter henlevede her.

---

[1]) Proprietær, Cand. theol. Børge Johan Erik Werlauff (1819—73) blev 1854 gift med Lucie Wilhelmine Schwensen, død 1857, 19 Aar gl.

[2]) Forstraad Johan Carl Heger (1818—90).

[3]) Grosserer, senere Etatsraad, Hans Puggaard (1788—1866). (Biogr. Lex.).

[4]) Professor i Historie Frederik Eginhard Amadeus Schiern (1816—82) blev 1852 gift med Fanny Maria Ophelia Beutner, og skilt 1859. Hun var en Datter af Kaptajn Beutner.

24de September var der [Taffel] hos Kongen i Anledning af Prinds *Napoleons* Ankomst.[1]) Jeg blev præsenteret for ham. Han gav mig Haanden og var meget forekommende; han talte godt Tydsk. D. 27de besøgte han Bibliotheket, som han dog flygtig giennemløb; der og paa Tøihuset tilbragte han ei stort mere end en halv Time. Budene erholdt ved denne Leilighed ingen Douceur, ligesaa lidet som Kongen af Preussen 1845 gav nogen saadan. En saadan Generøsité har ingen af de høie Personer, der i min Tid have besøgt Bibliotheket viist uden Kong *Oscar,* da han 1823 som Kronprinds besaae Bibliotheket.

D. 9de November fødtes min ældste Sønnesøn *Friderich*;[2]) han lever endnu rask og livlig; Gud lade hans Forældre opleve Glæde af ham!

D. 2den December (*Engelstofts* Fødselsdag) fik min Søn *Børge* sin Søn *Erik.*[3]) Hans Fader tilmeldte os dette i et meget humoristisk Brev, som i Grunden ei behagede mig. Slige Begivenheder kunne vel imødesees med glad Tilfredshed, men dog tillige med en alvorlig Stemning. „Eifersüchtig sind des Schicksals Mächte, voreilig jauchzen greift in ihre Rechte", hedder det hos Schiller.

1857. Den 6te Januar døde den kiære *Lucie.*[4]) Min Kone reiste strax ud til sin Søn og kom i samme Maaned tilbage med Barnet og dets Amme.

[1]) Paa sin Forskningsreise til nordiske Farvande besøgte Prins Napoleon (Napoleon III's Fætter) Kbhvn.

[2]) Ejeren af Manuskriptet til denne Bog, Landmand Frederik Carl Werlauff.

[3]) Erik Werlauff, død 1. Juni 1860.

[4]) Se Side 178.

Som tidligere og sildigere Tilfældet var, efter en for mig sørgelig eller ubehagelig Begivenhed, modtog jeg nu d. 24de Marts den nederlandske Egekrone-Ordens Commandeurkors. Jeg havde tilsendt de kongelige Bibliotheker i Haag og Brüssel alle mine udgivne Arbeider, foruden meere af den danske Literatur. Indstillingen for mig var skeedt af vor Gesandt i Nederlandene og Belgien, Kammerherre *Sick.*[1])

D. 5te Juni fulgte jeg Frøken *Elisabeth Kall* til sit Hvilested paa Friderichsberg Kirkegaard.[2]) Hun var den længstlevende af *Abraham Kalls* Børn og den eeneste Tilbageværende af en Slægt hvem jeg skylder meer end nogen Anden. Hun havde i flere Aar været svag og blind. Hun besad megen Forstand og, ligesom Faderen, en stærk Hukommelse, hvorfor hun bevarede mange Anecdoter fra Fortiden i sin Erindring, der ere tabte med hende.

I denne Sommer døde min ældste Collega ved Bibliotheket, Etatsraad *Molbech.*[3]) Hans Død var foranlediget ved et uventet Tilfælde. Han pleiede om Morgenen selv at skiænke sin Thee; den 18de Mai havde Pigen sat Theepotten paa et Fyrfad paa Gulvet paa en anden Side end den sædvanlige; derved kom han til at støde den om og skolde Foden. Tilfældet antoges i Begyndelsen ikke for farligt, men det blev det dog ved hans egen Ufor-

---

[1]) Kammerherre Julius Frederik Sick (1815—84) var Ministerresident i Brüssel og Haag fra 1853 til 1857.

[2]) Johanne Elisabeth Kall, Datter af Abraham Kall, død 1857, 81 Aar gl. Benedicte Arnesen Kalls Livserindringer handler for en stor Del om denne mærkelige Kvinde, der omtales under Navnet „Kassandra".

[3]) Se Side 62.

sigtighed, og d. 23de Juni bortkaldtes han. Hans Liig blev efter hans Bestemmelse ført til Sorø.

Ligesom *Molbech* var en af vore flittigste Skribenter, saaledes besad han ogsaa et saa afgiordt Talent til Forfattervirksomhed som vel kun Faae hos os. Men med denne stærke Productivitet var Grundighed og Nøiagtighed ei altid forbunden. Han skrev ofte om Sager, hvilke han først ved at skrive derom satte sig ind i. Han havde stedse flere Jern i Ilden, hvorfor flere af hans meest fortienstfulde Arbeider bleve ufuldførte. Hans Uddrag af Bircherods Dagbøger er temmelig utilfredsstillende og i Anmærkningerne til Christian IV's Breve forekomme ogsaa adskillige Urigtigheder. I Kiæmpevisestriden 1848 udgav *Sv. Grundtvig* et lille Skrift „Etatsraad *Molbech* og Kæmpeviserne", som var meget compromitterende for ham, da det blottede mange næsten ubegribelige Feiltagelser i hans Skrift; men da det udkom under de politiske Bevægelser i Foraaret 1848, giorde dette Angreb ei den Sensation, som det vel ellers vilde have giordt. I *P. L. Møllers* „Kritiske Skizzer" II (1847) findes en Kritik af *Molbech*, meget bitter, men i det Heele grundet, hvorpaa *Molbech* dog ikke vides at have svaret. Han yttrede undertiden, at han ikke læste eller agtede, hvad der blev skrevet imod ham, hvad dog neppe altid var Tilfældet. Hans fortrinligste Arbeider ere uden Tvivl hans Dialect-Lexicon og danske Glossarium, hvilket sidste desværre ei er sluttet.[1]) Ogsaa den 1ste Deel af *Holbergs* Lystspil

[1]) Værket blev afsluttet 1866.

er et fortienstfuldt Arbeide, men som heller ikke blev fortsat. „Det Holbergske Samfund“ var en heldig Idee, men det strandede, deels derved at det begyndte sin Virksomhed med Comedierne, hvoraf man nyelig havde faaet flere Udgaver, i Stedet for med et andet af *Holbergs* Skrifter f. Ex. Epistlerne, deels paa *Molbechs* Personlighed, der afholdt Andre fra den Deeltagelse i Foretagendet, der var nødvendig, om det skulde lykkes. Et Arbeide, som, skiøndt lidet af Omfang og nu næsten forglemt, giør *Molbechs* Character og moralske Mod megen Ære, var hans Skrift mod *Clausens* og *Schouws* „Ved Thronskiftet“, som var baade forfattet og trykt, medens *Christian VIII* laae paa Dødsleiet, og som der paa den Tid ei hørte megen Dristighed til at lade komme for Lyset. Af Videnskabernes Selskab var *Molbech* et flittigt og virksomt Medlem (han var vel det virksomste Medlem af Ordbogcomiteen og var ligeledes i Regest-Comiteen), han forsømte sielden Møderne og hørte ved flere Leiligheder til Oppositionen; saaledes afværgede han vel, at Prof. *Høyen* (foreslaaet af Prof. *Clausen*) blev optagen.[1]) Mod hans Forslag, at Selskabet skulde udgive en kritisk Tidende, talte især *Madvig* og *F. C. Petersen*,[2]) og ved Afstemningen fik det ikke en eeneste Stemme for sig. Han oplæste Tid efter anden flere Meddelelser, som tildeels ere trykte i „Oversigterne“, men i Selskabets Skrifter findes intet af ham, formodentlig fordi

1) Kunsthistorikeren Niels Laurits Høyen (1798—1870).
2) Se Side 145.

han ei gav sig Tid til at udarbeide noget Heelt, som forbeholdt[es] Organer, der gave Honorar. Ved Møder, i hvilke Priisopgaver bestemtes, indfandt han sig sielden, rimeligviis fordi han med alle sine Kundskaber dog savnede en vis Grundighed, og meest studerede for selv at kunne skrive. Kun en eeneste udsat Opgave er foreslaaet af ham, nemlig om danske Dialecter, som hørte til hans Yndlingsæmner. Som dansk Stylist indtager *Molbech* en meget høi Rang; han besad et sieldent Herredømme over Sproget og Formen, hvorfor ethvert af hans Arbeider læses med Interesse og Behag, om end Indholdet ei altid tiltaler.

Da *Molbech* døde, havde han tient ved det store kongelige Bibliothek i meer end et halvt Aarhundrede. Unægteligt besad han de fleste af de Egenskaber, som danne en udmærket Bibliothekar. Han besad mange Kundskaber, især i de historiske og linguistiske Fag; han interesserede sig for Alt, hvad der henhørte til Bogvæsen og Bibliographie, uden Ensidighed i denne Henseende, ikke blot for den nyeste Literaturs vigtigste Frembringelser i forskiellige Fag, men ogsaa for literære Sieldenheder, Palæotyper, Haandskrifter m. m., som mangen ellers dygtig Bibliothekar overseer. Han opfattede og giengav Bogtitler med udførlig Nøiagtighed, og hans Haandskrift var baade ziirlig og tydelig. Desværre kom disse Egenskaber dog ikke Bibliotheket saa meget til Gode, som det havde været at ønske. Ligesom hans literære Virksomhed udvi[de]des med Aarene, betragtede han ogsaa Bibliotheket

meer og meer som en ham uundværlig Hielpekilde. Allerede i *Moldenhawers* sidste Leveaar havde han faaet Tilladelse til at indfinde sig en Time sildigere end hans Colleger. Efter *Moldenhawers* Død tiltog han sig herved stedse større Frihed, uagtet gientagne Forestillinger fra min Side, som han i nogen Tid tog til Følge, men siden glemte. Tilsidst indfandt han sig sielden paa Bibliotheket før henimod Slutningen af den offentlige Tid, hvorimod han udførte sine Forretninger efter Lukningen, stundum vel ogsaa ved Lys. Saaledes skal han ogsaa i Theaterdirectionen ofte først have indfundet sig, naar hans Colleger vare færdige, saa at de maatte gientage det Forhandlede. Det var en Selvfølge, at en saadan uregelmæssig Tieneste maatte fremkalde en ikke ringe Uorden ved Bibliotheket. Han forsømte i rette Tid at anmelde de ved Bogleverancer af udenlandsk Literatur bemærkede Mangler, som seenere vanskelig kunde afhielpes. Ved hans Død henlaae saavel paa Bibliotheket som i hans Boelig en stor Masse af uindbundne Bøger, skiøndt han selv var meget omhyggelig for og nøieregnende med Hensyn til Indbindingen.

I en vis Grad var han meget forfængelig; giorde jævnlig Cour hos fyrstelige og høitstaaende Personer, han indbød ofte vore egne og fremmede Ministre til Dineer. Hans „Thee- og Conversationsselskaber" om Aftenen, hvortil han ved trykte Indbydelser samlede ældre og yngre Videnskabsmænd, synes dog at have været ret underholdende. Hans

16 Aar yngre Hustrue var som ung smuk, hun var meget dannet og besad, uden Tvivl, en ypperlig Character. Han skal have havt megen Umage med at erholde hende, ja, men hun var alt 26 Aar, da de blev forlovede.[1]) Fru *Rahbek* sagde, at hun kort før Brylluppet angrede det. Uagtet han fik Formue med hende, skal hun dog, som ikke usædvanligt under lignende Forhold, ei havt meget at sige i Huset; ifølge sin Egoisme førte han et strængt Regimente. Han holdt vel paa sin Viis af hende, men lykkelig var hun i det ringeste ikke, skiøndt hun vilde have Ord derfor og var altid meget indigneret over Bladenes Angreb paa ham. Lykkelige vare de vel i Grunden ikke, men de havde begge saa megen Takt og Dannelse, at de skiulte det for Verden. Det var i Aaret 1853 eller 54, at der i „Fædrelandet" fandtes et meget skarpt Angreb paa Molbech. Han tog til Gienmæle i et vidtløftigt Tillægsblad til „Berlingske Tidende", hvori han vel afbeviiste enkelte Anker, men derimod kun omgik Dadelen af hans Embedsførelse.[2]) Under en strængere Cultusminister f. Ex. *Monrad* vilde det maaskee være blevet ham paalagt at afgive en formelig Erklæring i denne Anledning, men *Ørsted* nøiedes med at yttre „han vilde ønske, at „Fædrelandet" aldrig havde havt større

---

[1]) Christian Molbech blev 1820 gift med Johanne Christine Langberg, Datter af Dispachør K. E. Langberg, som han havde truffet paa „Bakkehuset". Det var Werlauff, der først indførte Molbech her hos Rahbeks 1812 (C. K. F. Molbech: Chr. Molbech og Karen Margrethe Rahbek. En Brevvexling. Kbh. 1883. Side 1.). — Fru Molbech døde i Sorø 1879, 86 Aar gl.

[2]) Se „Fædrelandet" 1853, No. 271 og „Berlingske Tidende" No. 253, 267, 273, 291 (Erslew).

Uret end her". Imidlertid foranledigede dette dog maaskee, at han i 1855, da han havde været ansat ved Bibliotheket i 50 Aar, ikke erholdt nogen Udmærkelse, skiøndt han selv henledte Departements-Chefen *Lindes* Opmærksomhed herpaa; det var under *Halls* Ministerium.

Det kan bemærkes, at blandt de Forfattere, hvis Arbeider han i „Maanedsskriftet for Literatur" har recenseret, Ingen af ham behandledes mere uskaansomt og hensynsløst end [H. C.] *Andersen*, *Ingemann* og *Hauch*, men Enhver af disse bleve, tildeels endnu i hans Levetid, efter Fortieneste anerkiendt og udmærkede, baade her og i Udlandet.[1])

D. 5te August var jeg, efter Tilsigelse, tilstæde i Sorøe Kirke, ved Aabningen af Kong Olafs Grav. Ved den brillante Diné blev min Skaal udbragt af Prof. *Worsaae*,[2]) og Kongen viiste mig den Naade at træde frem og drikke et Glas med mig. I September 1855 var jeg paa samme Maade tilsagt til at overvære Aabningen af Kongegravene i Ringsted, men undskyldte mig.

1858. Da *Børge* 1857 var bleven Enkemand, var det hans Forsæt at afhænde sin Eiendom, som vel ogsaa var kiøbt for dyrt. Havde han strax solgt den, vilde han have faaet den bedre betalt, men

---

1) Foruden Biogr. Lex. og de her anførte Kilder, se: Chr. Bruun: Erindr. fra det gamle kgl. Bibl. Side 22 flg. — M. Reinhardt: Familieerindr. Side 77 ff. — P. Hjort, et Tilbageblik. Kbh. 1893, Side 8 f. — P. Hjort, Udvalg af Breve, I, Side 90. — I. Ekedahl, Molbech den äldre och Sverige, Lund 1906, m. fl.

2) Jens Jacob Asmussen Worsaae (1821—85) havde 1854 faaet Professortitel og Aaret efter Ansættelse som Docent i Oldtidsvidenskab, som han opgav, da han ved Thomsens Død blev Museumsdirektør 1866.

han holdt den for høit, og efter et Aars Forløb fik han ikke saa meget som han kunde have faaet et Aar tidligere. Kort efter kom han hertil.

D. 11te Juli døde min gamle Ven *Vedel Simonsen*. Med hans Eiendom Elvedgaard havde han tidligere havt forskiellige Planer; engang vilde han have bestemt den til en Stiftelse eller Asyl for aldrende Videnskabsmænd, engang havde han nær solgt den. At den tilsidst ved Testament blev givet til Kammerherre *Wedel Heinen* meentes at være foranlediget af *Christian VIII.*[1]) Imidlertid skal han i sin sidste Tid have angret denne Disposition; hans Capitaler bestemtes for Andre. Hans forrige Kone skulde beholde de 200 Rdl., han aarlig havde tilstaaet hende, men hun overlevede ham kun i 3 Aar.[2])

I Aarets Begyndelse udkom mine „Antegnelser til Holbergs 18 første Lystspil.“ Havde jeg fortsat dette Arbeide, hvortil jeg havde saa mange Materialier, vilde jeg, uden Tvivl, kunne have fuldført det, før mit Syn blev aldeles svækket og mine Kræfter aftagne. Af den første Udgave bragte jeg 1838 *Friderich VI* et Exemplar. Han modtog det med sin vante Godmodighed og yttrede, at han i sin Tid havde seet de Holbergske Stykker med megen Fornøielse f. Ex. Politiske Kandestøber, Geert Westphaler, Barselstuen. „Men nu“ — tilføjede han — „seer jeg dem ikke, da mine Døttre ei holde af dem.“

---

[1]) Geheimekonferensraad Julius Christian Frederik Wedel Heinen (1814—87), Hofchef hos Enkedronning Caroline Amalie. (A. Andersen, Historikeren Vedel Simonsen, Side 111 f. — Biogr. Lex.).

[2]) Se Side 52.

1859. D. 2den—9de September tilbragte jeg hos min Svoger Pastor *Plum* i Spiellerup.[1]) Uagtet han havde været Præst paa Landet i 27 Aar, var det dog første Gang jeg besøgte ham. Jeg befandt mig der meget vel i hans stille fredelige Boelig. Selv havde han forandret sig meget til sin Fordeel siden hans Forlovelsesdage. Hans ældste Datter *Marie,* min Guddatter, dengang 32 Aar gammel, har stedse behaget mig meest af alle sine Sødskende og Cousiner. Det er en smuk, forstandig og livsglad Pige. At hun ikke er bleven gift, ligesom hendes yngre Søster, maa være hendes egen Skyld; og saa kan det kun tiene til hendes Anbefaling.[2])

D. 7de November døde Overhofmarschal *Levetzau.*[3]) Han var, som han selv yttrede, Hofmarschal uden Hof; den sidste Repræsentant for et sandt og ædelt Aristokratie. Han vilde have egnet sig i høi Grad for en diplomatisk Post; kun Skade, at hans oeconomiske Tilstand altid var derangeret. Jeg kom især i nærmere Forhold til ham efter hans Optagelse i Kiede-Ordenen, hvis Stormester han blev, og efterat han var bleven Præses i den Roeskildske Commission. Jeg har modtaget flere Ytringer af hans Yndest og Venskab; ham var det, som i 1845 anbefalede mig til Kongen af Preussen til den røde Ørns Orden.

1860. D. 19de Januar døde Bibliotheks-Secretair Kammerraad *Lassen* af et apoplectisk Anfald.

---

1) Se Side 98.
2) Se Side 117.
3) Se Side 148.

Han var tidlig gaaet paa Bibliotheket og fandtes der nedsunket paa Gulvet i Contoiret. Han havde i længere Tid været svagelig og afkræftet; han havde ogsaa tidligere havt apoplectiske Symptomer, saa at i Grunden hans Død længe var imødeseet. Han besad i flere Retninger ualmindelige Evner. Han havde megen Sands for practiske Arbeider, havde et skarpt Blik for architectoniske Forhold, som han ogsaa ved trykte Skrifter har godtgiordt. I visse Henseender var han en stræng Sceptiker, stundum maaskee i for høi Grad. Mod Resultatet af Undersøgelsen af Kongegravene i Ringsted havde han adskilligt at indvende, og han skal endog have skrevet noget derom, som man dog skal have formaaet ham til at tilbageholde.[1])

D. 20de Februar sluttede *Børge* Kiøbet af en lille Landeiendom i Nærheden af Slagelse, efterat han i to Aar havde søgt en saadan paa forskiellige Steder. Kiøbet var lige saa lidet fordelagtigt som hans Salg af den forrige Eiendom.

D. 12te April besøgte jeg for sidste Gang *A. S. Ørsted.* Jeg fandt ham meget afkræftet og ahnede, at jeg ikke oftere vilde faae ham at see. Da jeg spurgte, hvorledes han fandt vor politiske Stilling, svarede han med en stærk og fast Stemme: „Haabløs, min Ven, aldeles haabløs!" Han døde d. 1ste Maj. Den 9de Maj blev han begravet fra Frue Kirke. Jeg har ingensinde seet en saa talrig Sørgeforsamling af forskiellige Partier; om jeg mindes

[1]) Kammerraad Gotthilf Ferdinand Lassen (1803—60) var Økonomiinspektør ved det kgl. Theater og fra 1835 tillige ansat ved det kgl. Bibliothek. (Overskou, D. danske Skueplads V. — Chr. Bruun, Erindr. fra det gamle kgl. Bibl.).

ret vare *Hall* og *Monrad,* som under hans Ministerium vare blevne afskedigede, tilstæde; ligeledes Actor i Rigsretssagen, *Brock.*[1]) Alle følte, at Fædrelandet havde tabt noget stort; om en Menneskealder, om ikke før, vil man uden Tvivl, erkiende hans Værd.

Paa *Ørsteds* Dødsdag, d. 1ste Mai, da jeg i hans Boelig [havde] erkyndiget mig om hans Tilstand og erfaret, at han laae paa det Yderste, mødte jeg paa Hiemveien Etatsraad *Trap,*[2]) som lykønskede mig til at Kongen d. 27de April havde udnævnt mig til Ordenssecretair, samtidig med at Viceadmiral *Mourier*[3]) var bleven Ordens-Marchal. Det kom mig aldeles uventet, og havde jeg ikke tilfældigen erfaret det af *Trap,* vilde jeg have blevet meget overrasket ved samme Aften at læse det i Bladene. Jeg var den første Borgerligfødte, som har beklædt denne Post. *Trap* mente, at det nærmest var foranlediget ved mit lille Skrift om en paatænkt norsk Ridderorden og om Elephantordenen, hvoraf jeg havde sendt Kongen et Exemplar; i dette Tilfælde maa vel *Trap* have bidraget dertil. Senere talte jeg med Conferentsraad *Wegener,* som yttrede, at Kongen først havde tænkt paa *Garlieb,*[4]) men at *Wegener* havde nævnt mig,

---

[1]) Højesteretsadvokat Gustav Edvard Brock (1816—78) var 1856 Aktor i den af Folketinget mod Ministeriet Ørsted-Bluhme rejste Rigsretssag, der endte med en Frifindelsesdom. (Biogr. Lex.).

[2]) Kongens Kabinetssekretær, Etatsraad, senere Geheimeraad, Jens Peter Trap (1810—85). (Biogr. Lex.).

[3]) Chefen for Orlogsværftet, Viceadmiral Conrad Emil Mourier (1795—1865). (Biogr. Lex.).

[4]) Konferensraad, Departementschef Peter Johann Gottfried Garlieb (1787—1870). (Biogr. Lex.).

hvorpaa da Kongen var gaaet ind. Men om en Ordensbiskop vilde han intet høre.

Den lunefulde Skiebne, ifølge hvilken som oftest enhver ydre Udmærkelse, der blev mig tildeelt, fulgtes snart efter eller ledsagedes af en eller anden for mig sørgelig eller ubehagelig Begivenhed, gav sig ogsaa denne Gang tilkiende. Den 14de Maj havde jeg Audients hos Kongen for at takke; Dagen efter giorde jeg Ordenscantsleren Greve *A. W. Moltke*[1]) og Ordensskatmesteren Greve *O. S. Danneskiold-Samsøe* min Opvartning; men samme Dag erklæredes den Sygdom, der nogle Dage tidligere havde angrebet vor lille Sønnesøn *Erik*, for Skarlagensfeber. Etatsraad *Triers* Omhue og den omhyggeligste Pleie kunde ikke redde ham; han døde Eftermiddagen d. 1ste Juni i hans Faders og Bedsteforældres Nærværelse.

Dette kiere Barn var ikke eeneste Arving til noget stort Navn, men faa Børns Død kunde indvirke sørgeligere paa hans Nærmeste end dette. Og dog — ligesom jeg lykønsker Enhver, der bortkaldes i den uskyldige Alder, saaledes kan jeg ogsaa tænke mig, at hans nærmeste Fremtid turde have været blevet mindre lykkelig. Tidlig havde han maattet deele sig mellem tre Hiem, sin Faders Huus, hans Bedsteforældres her, og hans Mormoders, der jo ogsaa kunde have Krav paa ham; og hvilken Forskiel af Omgivelser, Tone, Huusliv og Opdragelse i dem alle! Den Almægtige fandt, hvad der tiente ham bedst.

[1]) Se Side 147.

Fra 28de Juli til 5. August besøgte jeg *Børge*. Hans Boelig var lille, men beqvem, der var huuslig og landlig Fred; og jeg befandt mig der saa tilfreds, som det under mine Forhold var mig mueligt.

Den 19de October var jeg tilstæde ved Prinds *Friderichs* og Prindsesse *Alexandras* Confirmation i Slotskirken. Ved Udgangen hilste Prindsen mig med et Haandtryk. I Aaret 1857 havde Prindsessen med sin Moder været paa Bibliotheket; hverken dengang eller nu kunde jeg ahne, hvad der engang skulde vente hende.

1861. Min Stilling som det store kongelige Bibliotheks Bestyrer var fra Aaret 1848 bleven mig meer og meer byrdefuld og ubehagelig. I dette Tidsrum af 13 Aar havde vi havt 8 Cultusministerier. Uagtet jeg hos Enhver af disse Ministre havde mødt megen Imødekommen og Velvillie, fulgte de dog tildeels forskiellige Principer og vare desuden afhængige af Rigsdagen med Tilbehør af Statsrevisorer m. m. Fra 1857 giordes Begyndelse til en heel Omordning af Personalforholdene ved Bibliotheket, som endelig i dette Aar kom i Stand. Jeg kunde ikke indsee Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden heraf og følte, at jeg vanskelig vilde kunne sætte mig ind i de nye Forhold. Dertil kom de Vanskeligheder, for ei at sige Chicaner, som hidrørte fra Revisionen, der vilde have været aldeles utaalelig, dersom jeg ikke havde havt en saa

human og billig Decisor som den ædle *Linde.*[1]) Denne Revision var først i de seenere Aar fra Finantsministeriet gaaet over til Cultusministeriet. Forandringerne medførte Nødvendigheden af min Afgang. Den 6te Marts foreslog *Monrad* mig det i al Venskabelighed, og vi bleve snart eenige, især da min Efterfølger blev min kiære Collega og mangeaarige troe Medarbeider *Bølling.*[2]) D. 11te indgav jeg min Ansøgning om min Entledigelse, og d. 21de erholdt jeg denne i meget smigrende Udtryk; den indrettedes tillige saaledes, at jeg kun tabte lidet af min ikke betydelige Gage, 800 Rd.[3]) Fra 1ste April forlod jeg den Post, jeg havde beklædt i fulde 37 Aar og Bibliotheket, ved hvilket jeg havde tient i meer end 60 Aar. Jeg var dets anden og — indtil videre — sidste Overbibliothekar.

Min ældste Søn yttrede tidligere megen Tilbøielighed for en Ansættelse ved Bibliotheket, og med hans gode Hoved og levende Interesse for videnskabelige Studier kunde han vist nok have været vel qvalificeret dertil. Men før 1842, da han tog sin Embedsexamen, kunde der naturligviis ikke være Tale derom, og paa den Tid som længe efter, vare Udsigterne og Lønningsforholdene ved Bibliotheket yderst maadelige; Kammerraad *Lassen* havde efter 20 Aars Tieneste kun opnaaet 400

---

[1]) Se Side 56.
[2]) Se Side 154.
[3]) Werlauff modtog nemlig Udnævnelse som Assistent (!) ved samme Bibliothek, hvis Chef han havde været. Men naturligvis var Udnævnelsen pro forma.

Rdl. Min Søn blev Cancellist i Cultusministeriet, og at Avancementet her skulde blive saa usikkert, kunde dengang Ingen forudsee. Det var først efter *Molbechs* uventede Død fra Aaret 1858, at Udsigterne bleve noget lysere, men da havde han alt i 5 Aar været gift, hvilket ikke kunde have været Tilfælde i en Stilling ved Bibliotheket. Kunde jeg leve mit tilbagelagte Liv om igien, vilde jeg aldrig vælge denne Stilling; han vilde maaskee heller ikke have blevet lykkeligere derved. Imidlertid er jeg ogsaa herved bleven udsat for megen Miskiendelse og Uvillie. Var han kommen i denne Stilling, vilde han maaskee engang have angret det, ligesom hans Fader, der ogsaa engang higede derefter som efter en stor Lykke.

Den 14de Mai blev *Mathilde Høier,* der i November 1843 i sit 5te Aar var optaget i vort Huus som Pleiedatter, viet til Sagførerfuldmægtig Cand. juris *Hvalsøe.*[1]) Manden er af en retskaffen Character og har gode Udsigter; det tør altsaa haabes, at deres Ægteskab, efter Omstændighederne, vil blive ret lykkeligt.

I Aarets Løb indtraf to Dødsfald, som paa forskiellig Maade berørte mig.

Det første var *Zacharias Møllers* d. 3die Juni. Han var Cand. theol. og ved Ægteskab med en Enke, som i yngre Dage havde været hans Elskede, Eier af en Sædegaard Thosøe i det sydlige Norge. Han blev Student med mig i October 1796, altsaa min ældste akademiske Ven og med mig,

[1]) Overretssagfører Niels Laurits Hvalsøe, død 1890, 55 Aar gl. Se Side 176.

uden Tvivl, den eeneste Overlevende fra det Aar. Han havde i den seenere Tid af og til besøgt sin Fødebye, dog kun for nogle Maaneder, men i Slutningen af 1859, da hans Hustrue var død, besluttede han at tilbringe længere Tid [her]; han vendte heller ikke meere tilbage til sit Hiem. Han havde i sin Alderdom meget forandret sig; i Ungdommen havde han været mere roelig; nu var han derimod alt for bevæget og ungdommelig. Vi passede derfor ikke mere for hinanden, især da hans Tunghørighed giorde det vanskeligt at tale med ham. Uden dette vilde det have været mig en Opmuntring stundum med ham at fornye Erindringen om fordums lykkeligere Dage.

D. 22de September døde min gamle Vens *Vedel Simonsens* Enke i sit 74de Aar. Jeg har neppe kiendt Nogen af hendes Kiøn, som det mere interesserede mig at tale med; hun var den eeneste Person, hos hvem jeg nu og da kunde finde en underholdende og opmuntrende Time.

D. 3die October døde den elskværdige Frue *Oehlenschlæger*;[1]) den 8de fulgte jeg hende til sit sidste Hvilested.

I dette [Aar] indtraf 3 Studenterjubilæer; det første d. 17de October for Studenterne fra 1821, det andet d. 23de for dem fra 1836; i dette vilde min ældste Søn ikke deeltage. Det tredie, den 5te November, var for Studenterne fra 1811, altsaa for 50 Aar siden. Dengang havde jeg første Gang examineret til Examen artium. Da de i hint Aar

[1]) Se Side 140

Demitterede i Aaret 1836 holdt deres 25de Jubilæum, havde jeg om Sommeren været syg og i dette Aar Universitetets Rector; jeg kunde derfor ikke efter Indbydelse være tilstæde. Efter 50 Aars Forløb var jeg naturligviis den eeneste Overlevende af de tidligere Examinatores. Jeg førtes til Bordet af Geheimeconferentsraad *Bluhme,*[1]), det var første og sandsynligen sidste Gang jeg talte med denne udmærkede Mand, som desværre alt for tidlig tabtes for Statstienesten. For i Veien var det bestemt, at ingen Politik maatte bringes paa Bane.[2])

D. 25de October var jeg tilstæde ved Kongens Taffel i Riddersalen; det var rimeligviis den sidste Gang jeg nød denne Ære, der i mit indesluttede og eensformige Liv altid var en opmuntrende Adspredelse.

D. 16de October nedkom min Svigerdatter med [et] Pigebarn, som hedder *Augusta Wilhelmine.* Hun er nu et meget vakkert Barn, og Alles Øiesteen i Familien; maatte [hun] voxe op og udvikle sig til Glæde for os Alle.

Fra 29de August til 5te September tilbragte jeg for sidste Gang hos *Børge.*

1862. Den 1ste Marts var det 50 Aar siden jeg havde faaet Bestalling som Professor, udnævnt var jeg dertil den 24de Februar. Jeg selv, som ikke

---

[1]) Ministeren, Geheimekonferensraad Christian Albrecht Bluhme (1794—1866) (Biogr. Lex.).

[2]) Se P. Hjort, Udvalg af Breve I, Side 435. Ved Festen blev det Brev oplæst, hvori Werlauff for 25 Aar siden havde undskyldt sin Fraværelse med Alder og Svagelighed. (Se Side 80 og 132).

ret erindrede Dagen og helst ønskede, at den skulde hengaae ubemærket, havde ei omtalt den for Nogen, men da det omtaltes i „Fædrelandet", kunde jeg ikke undgaae at modtage en officiel Lykønskning af Rector (Prof. theol. *Scharling*) og de 5 Decani (*Hermansen, Nellemann, Otto, Velschow* og *Steen*). Af mine øvrige Colleger indfandt sig *Clausen, Forchhammer, Madvig, Scharling, Mehren* og *Steenstrup*. Af Andre: Geheimeconferentsraad *Treschow*. Aftenen tilbragte vi hos *W.* og *H.*[1]) Jeg havde Grund til at glæde mig ved, at dette Jubilæum naturligviis maatte blive mit sidste.

Havde min Søn *Børge* kunnet forudsee, at hans eeneste Barn saa snart skulde berøves ham, vilde han neppe have indladt sig paa Kiøbet af en tredie Eiendom. Nu derimod havde han ingen synderlig Interesse af at beholde den, saa meget mindre som den, efter Kiøbesummen, ei kunde svare Regning uden ideligt Tilskud. Jeg, som ingen Renter fik af de ham forstrakte Penge og i de sidste Aar betalte saavel alle Renter som den resterende Deel af Kiøbesummen, kunde efter min Overbeviisning ikke tilraade Salg; men da jeg har giordt mig til Regel aldrig at gribe ind i Andres Velfærdsanliggender, da man ei kan see ind i Fremtiden, og da han desuden kunde have Grunde, som jeg ei kiendte, modsatte jeg mig ikke videre. D. 22de Februar solgte han altsaa Gaarden, ei uden Tab. Det gik mig nær, da jeg havde tilbragt nogle op-

---

[1]) Rimeligvis Sønnen Wilhelm og dennes Hustru Henriette, født Agier.

muntrende Dage i den fredelige Boelig og i de landlige Omgivelser. Efterhaanden vilde den, med den ypperlige Jord og gode Behandling, maaskee ogsaa have svaret Regning. Saaledes skulde ogsaa dette Haab glippe.

D. 1ste April kom *Børge* hertil. Saa megen Grund jeg end kunde have til, for hans egen Skyld, at ønske dette Skridt ugiort, hvilket jeg endnu ønsker, havde det dog for Øjeblikket det Gode for mig til Følge, at jeg fik En, der kunde hielpe paa mit svækkede Syn og undertiden gaae med mig. Da han i 5 Uger af Juli og August maatte følge sin Moder til Sandefiordsbadet, var jeg saa heldig, at vi den 1ste Mai havde faaet en dannet og elskværdig Selskabsjomfrue i Frøken *Johnsen*, Datter af afd. Amtmand *Johnsen* i Iisland, som i min Ungdom havde boet i Huus med mig i Laxegaden, hvor hun efter min Fraflytning var født. Hun var nu 46 Aar, hun læste for mig, spadserede stundom med mig og var ved sit hele Væsen og sit Kiendskab til mange Livsforhold mig til megen Opmuntring. Desværre beholdt vi hende kun i 5 Maaneder; hun forlod os den 1ste Oktober agtet og afholdt af Alle, som her lærte at kiende hende.

I Juni fandt de svenske og norske Studenters Sammenkomst Sted. Jeg modtog ingen i Huset, men ydede et Pengebidrag. Prof. *Welhaven*, som var kommen med dem, reiste ogsaa tilbage med dem, men i Juli kom han hertil med Hustrue og Børn og forblev her indtil 3die September. Jeg saae ham da jævnlig, han laae her i nogle Nætter

og vi tilbragte flere for mig høist opmuntrende Timer i hinandens Selskab. Neppe vil jeg oftere samles med denne geniale og retsindige Mand, hvis Omgang og Samtaler have tiltrukket mig som kun Faaes. Hans interessante og agtværdige Hustrue har jeg ogsaa, uden Tvivl, seet for sidste Gang. Begge befinde sig bedst i deres fredelige Hiem.

Paa den Tid var det, at St. Olafsordenen blev mig tildeelt.[1]) — — Da St. Olafsordenen indstiftedes 1847, antog man baade i Norge og her, at den engang ogsaa vilde blive mig forundt. — I de følgende Aar er jeg, som jeg maa formode, gientagne Gange kommen i Forslag, lige som ogsaa didsigtende Yttringer forekom i norske Blade. At saa lang Tid hengik, hidrørte, saavidt jeg seenere har erfaret, deels fra en i sig selv roesværdig Oeconomisering med en saa nye Orden; deels fra Ordenskassens indskrænkede Resourcer, der giorde det nødvendigt at holde sig især til officielle og Etikette-Udnævnelser. Medens derfor flere norske Videnskabsmænd erholdt den danske Orden, blev den norske ei forundt nogen Danske med Undtagelse af *Ørsted* og *Oehlenschlæger*. I Aaret 1861, da Kiøbenhavns Universitet fik en Indbydelse til det norske Universitets 50 Aars Jubelfest d. 2den September, var jeg maaskee den eeneste herværende Professor, der modtog en speciel Indbydelse, som jeg naturligvis paa Grund af min Alder og øvrige Omstændigheder ei kunde følge. Af de Deputerede fra det Kiøbenhavnske som fra andre

[1]) Her er en Del Gentagelser fra Side 172 f, som derfor udelades.

fremmede Universiteter, saa vel som af de norske Professorer blev Ingen decoreret. Men paa mig, som vel var næsten den eeneste herlevende, der havde været tilstæde ved den af Selskabet for Norges Vel d. 11te December 1811 foranstaltede Fest,[1]) kan Tanken mueligen ved denne Leilighed være bleven henvendt. Mine Venner Professor *Welhaven* og *Munch*[2]) skulle især have bidraget hertil. Jeg fandt mig opfordret til giennem Cabinetssecretair *Trap* [at foreslaae *Welhaven*] til Ridder af Danebrog, som han ogsaa blev. *Munch* turde jeg af flere Grunde ei foreslaae, saa høilig han end kunde fortiene det. Min Udnævnelse fandt Sted den 10de Juni og den 19de modtog jeg fra det herværende Gesandtskab Ordenens Storkorsdecoration. Da Gesandten, Greve *Hamilton*, var fraværende, kunde jeg kun aflægge min Taksigelse for Legationssecretairen. Til *Carl XV* sendte jeg en Taksigelsesskrivelse, som han modtog ved sin Ankomst her til Staden. Havde jeg kunnet være tilstæde ved Festen paa Fredensborg eller ved Børs-Banketten den 19de Juli, til hvilke begge jeg var indbuden, vilde jeg naturligviis være bleven præsenteret for ham.

Den 28de Juli havde jeg Takke-Audients hos Kongen. Ved denne indtraf det besynderlige Uheld, at Korset under Ordensbaandet blev løsrevet, medens jeg sad i Sophaen i Forgemakket, før jeg gik ind til Kongen; da jeg netop var kommen ud af

[1]) Se Side 80 f.

[2]) Historikeren, Professor ved Christiania-Universitet Peter Andreas Munch (1810–1863).

Forgemakket, blev det fundet af en Tilstedeværende. Det var rimeligviis den eeneste Gang, jeg vil faae Anledning til at vise mig med den fuldstændige Decoration; det var høist kun i en Time. Ordensjuveleren, som reparerede Skaden, paastod, at Korset var meget uhensigtsmæssigt indrettet, hvorfor det ved den af ham giorte Forandring blev solidere, end da jeg modtog det. Den Skiebne, der næsten altid var samtidig med de Udmærkelser af denne Art jeg erholdt, fornægtede sig heller ikke denne Gang — mit meer og meer aftagende [Syn], min yngste Søns mislige Stilling og mit sørgelige Huusliv.

Foruden flere Dødsfald af Personer, med hvilke jeg stod i nærmere eller fiernere Bekiendtskab, indtraf i dette Aar to, som berørte mig smerteligt.

Det første var min Efterfølger ved Bibliotheket Justitsraad *Bøllings*, som endnu d. 1ste April befandt sig vel, men efter faae Dages Sygdom døde d. 18de. Han besad en ædel og retskaffen Character, fordringsløs og tienstagtig og blandt dem, som maatte vinde Enhver, til hvem han kom i nærmere Forhold. Uden egentlig Lærdom, uden nogensinde at være optraadt som Forfatter, havde han megen Literaturkundskab, var ved 50 Aars Tieneste bleven fortroelig med Bibliotheket, for hvilket han i mange Aar udelukkende opofrede sig. Her kan han derfor næsten ansees for uerstattelig. Jeg følte dybt Tab[et] af en saa kiær, mangeaarig troe og virksom Medarbeider, efter mig selv den ældste af Personalet, og efter hvis

Bortgang jeg føler mig næsten som fremmed for det Institut, ved hvilket jeg har tilbragt den største Deel af mit Liv. I samme Maaned havde han tient 50 Aar; jeg havde i den Anledning foreslaaet ham for Ministeren til Etatsraadstitel. Det blev bevilget, og ved hans Død var hans Bestalling maaskee alt underskrevet.

Den anden var Prof *Velschow*, der d. 1ste Juli endnu examinerede, skiøndt dengang meget svag, men d. 8de døde. Ogsaa han var en reen og ædel Character. Som min nærmeste Collega stod han stedse i et venskabeligt Forhold til mig. Han var en Mand af grundig Lærdom og bevandret som Faae i vore indre Forhold. Netop hans Grundighed var Aarsag til, at han ikke blev nogen frugtbar Forfatter, og at han stundum meer end tilbørlig undlod at opfylde literære Forpligtelser. Dette fremkaldte igien Miskiendelse, og i det demokratiske eller ultraliberale Partie havde han mange Modstandere; skiøndt han var mere oprigtig constitutionel end mange, som gielde derfor, og langtfra nogen Absolutist. Hans seenere Leveaar var ikke lykkelige, skiøndt hans muntre Udseende altid syntes at røbe Tilfredshed. Han leed jævnlig af Steensmærter, og hans allerede i en fremrykket Alder indgaaede Ægteskab med en langt yngre Kone af et noget tvetydigt Rygte og som fra en ældre Forbindelse medbragte et Barn, kan ikke have været lykkeligt, skiøndt han ikke lod sig mærke dermed.[1])

[1]) Hans Matthias Velschow (1796—1862) blev Professor i Historie 1833. Han blev 1852 gift med Margrethe Elisabeth Knudsen (1825—96), Datter af Lysestøber Hans Knudsen.

Den 9de October stode vi Faddere til Dr. *Rosenbergs* Søn,[1]) født den 21. August, min Kone bar Barnet. Bedstefaderen forrettede Daaben i Frelserens Kirke paa Christianshavn. Den 18de November stode vi Faddere til *Hvalsøe's* Datter, født den 23de September; Moderen bar selv Barnet. Daaben forrettedes i samme Kirke af Pastor *Fenger*.

Sandsynligen vil dette have været de sidste Gange, jeg deeltager i Familiefester af denne Art.

I dette Aar kan jeg ogsaa siges at have afsluttet min literære Virksomhed. I de foregaaende havde jeg samlet nogle Oplysninger til Steder i „P. Paars". Dette gennemgik jeg nu i Aarets Begyndelse, medens mit Syn endnu ei var saa meget svækket, lod dem reenskrive, og meddeelte dem i det sidste Hefte af „Dansk Maanedsskrift".

I de foregaaende Aar havde jeg ogsaa udarbeidet en Monographi over *„Danebrog"* som Rigsfane, Rigsvaaben og Ridderorden. Denne lod [jeg] i Aar reenskrive og havde engang i Sinde at udgive den. Dette vil jeg dog formodentlig opgive, men lade den henligge til Udgivelse efter min Død.[2]) Den indeholder det Fuldstændigste, der hidtil haves om denne Gienstand, og der forekommer adskilligt Nyt, som ei er uden Interesse, hvorfor den vel kan fortiene engang at komme for Lyset.

Jeg har i det Foregaaende havt Anledning til at

---

[1]) Komponisten Vilhelm Rosenberg, Søn af Literaturhistoriken, Dr. phil. C. Rosenberg, der var gift med Fru Werlauffs Søsterdatter, Ane Louise Plum.

[2]) „Om Danebrog og Danebrogsordenen." En historisk Undersøgelse af Erich Christian Werlauff. Efter Forfatterens Død udgiven af C. F. Wegener. Kbh. 1872. Den indledes med en interessant Levnedstegning af Werlauff.

omtale flere Personer, til hvilke jeg har staaet i et nærmere Forhold. Af Saadanne ere dog Følgende forbigaaede, fordi der hidtil ikke har været Anledning.

Professor og Registrator ved Geheimearchivet *Kall Rasmussen.* Ved sin fast vidunderlige Hukommelse for Personer, Aarstal og Lokaliteter har han erhvervet sig ualmindelige Indsigter i Fædrelandets Specialhistorie, som han ved sin Embedsstilling har havt Leilighed til at udvide. Selv har han ikke skrevet saa meget, som man kunde ønske; hvad han har ladet trykke, er meest mindre, men grundige og værdifulde Bidrag i Samlinger. Derimod har han med en mageløs Beredvillighed gaaet Andre tilhaande med Oplysninger og Meddelelser. Han er en reen, ædel og uegennyttig Character og vil derfor med Kierlighed og Taknemmelighed mindes af Enhver, der har kiendt ham. Desværre skulde hans sidste Levedage endes i Lidelser. I Sommeren 1862 blev han angreben af en Polyp i Næsen, hvorfor han flere Gange er opereret, men uden fuldkommen Heldbredelse.[1])

Frøken *Charlotte Wickede,* [ ] Aar gammel, i mange Aar Huusbestyrerinde hos min ældste Søns Svigerfader *Agier,* hvis eeneste Datter hun har opdraget. Hvad man i vore Dage forstaaer ved qvindelig Dannelse, Sprogfærdighed, Musik-Kiendskab og Anstrøg af literær, især æsthetisk Dilettantisme mangler hende, men derimod besidder hun i høi

[1]) Professor, Registrator i Geheimearkivet Michael Nicolai Christopher Kall Rasmussen (1816—63) (Biogr. Lex.), Søn af den Side 91 omtalte Professor Rasmussen.

Grad qvindelig Blidhed, Hiertensgodhed og en sielden Gave til at giøre Livet behageligt for hendes Omgivelser. Hun er derfor afholdt af Alle, vil engang tungt savnes i sin Kreds, navnligen af den Mand, i hvis Huus hun har tilbragt saa mange Aar, og af min Svigerdatter, der har hende saa meget at takke [for].

Mad. *Lovise Braae* omtrent 74 Aar gammel.[1]) Ogsaa hun mangler, hvad nu kaldes Qvindens høiere Dannelse; men hun besidder god Forstand, practisk Dygtighed og en sielden Virksomhed, hvorved hun fra trange Kaar har erhvervet sig en ikke ringe Formue. Ved sin Hiertelighed, Velvillie og utrættelige Hielpsomhed er hun afholdt og agtet af Alle, som kiende hende, ligesom hun ved sin livlige Character og sit udstrakte Kiendskab til Personer og Forhold er interessant i Omgang. Jeg beklager, at jeg ikke har kunnet nyde denne, saa meget jeg ønskede. De, som have kiendt hende i yngre Dage, beskrive hende som meer end almindelig smuk, af hvilket endnu i hendes høie Alder hendes Udseende bærer Præg.

Hermed sluttes disse mit Livs Erindringer, som det med midt i saa høi Grad svækkede Syn i den seenere Tid har været vanskeligt at fortsætte. Jeg har opnaaet en høiere Alder end nogen mig bekiendt af min fædrene eller mødrene Slægt. Jeg har Grund til at takke Forsynet for mange Vel-

[1]) Lovise Braae f. Degen, død 1879, 91 Aar.

gierninger i den lange Række af Aar. Jeg har giennemgaaet flere alvorlige Sygdomme uden farlige Følger. Hidtil har jeg været forskaanet for smærtelige Tilfælde, hvoraf Mange hiemsøges i min Alder; er mit Syn svækket, saa er min Hørelse det ikke; endnu kan jeg under den vederqvægende Søvn glemme de glædeløse Dage. Men jeg savner, tildeels ved egen Skyld, et Gode, som for mig er en Betingelse for en lykkelig Tilværelse — Fred rundt om mig; hvor mange skiulte Sorger har jeg ikke eene baaret i den lange Række af Aar. Jeg er derfor nu træt af Livet, og med Tilfredshed seer jeg Bortgangen imøde. Maatte den komme hurtig og uden Smærter, og maatte jeg oppebie Guds Villie med Taalmodighed og Resignation.[1])

D. 15de Marts 1863.

Werlauff.

[1]) Werlauff levede endnu 8 Aar efter, at disse Optegnelser er sluttede.

PERSON-REGISTER